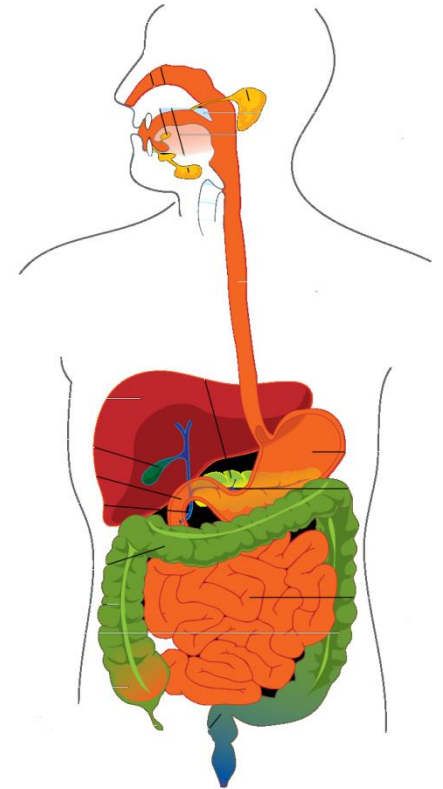

GIT II

Mikroskopická stavba žláz asociovaných s trávicí trubicí

- játra
- pankreas
- slinné žlázy

Petr Vaňhara

Ústav histologie a embryologie LF MU
pvanhara@med.muni.cz

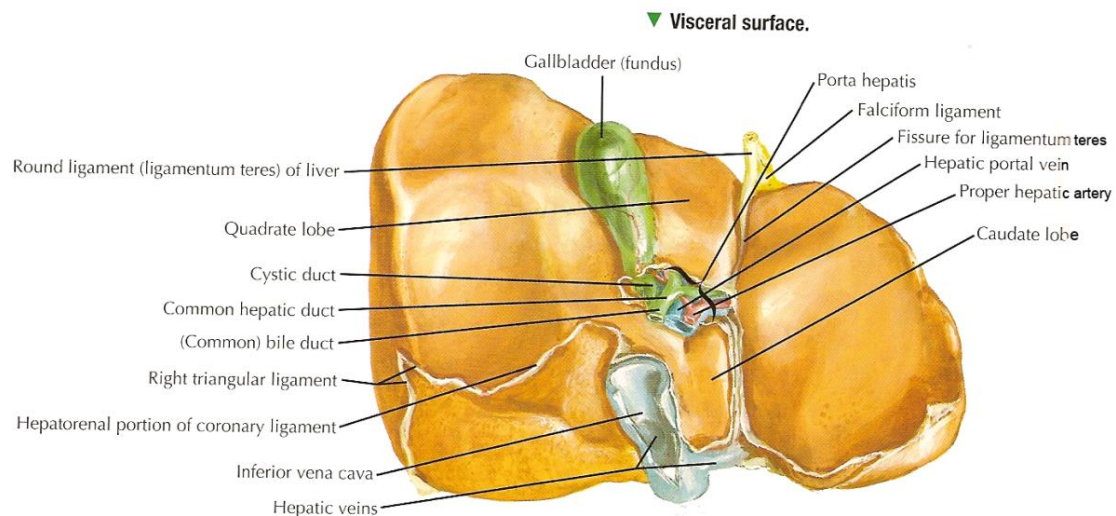
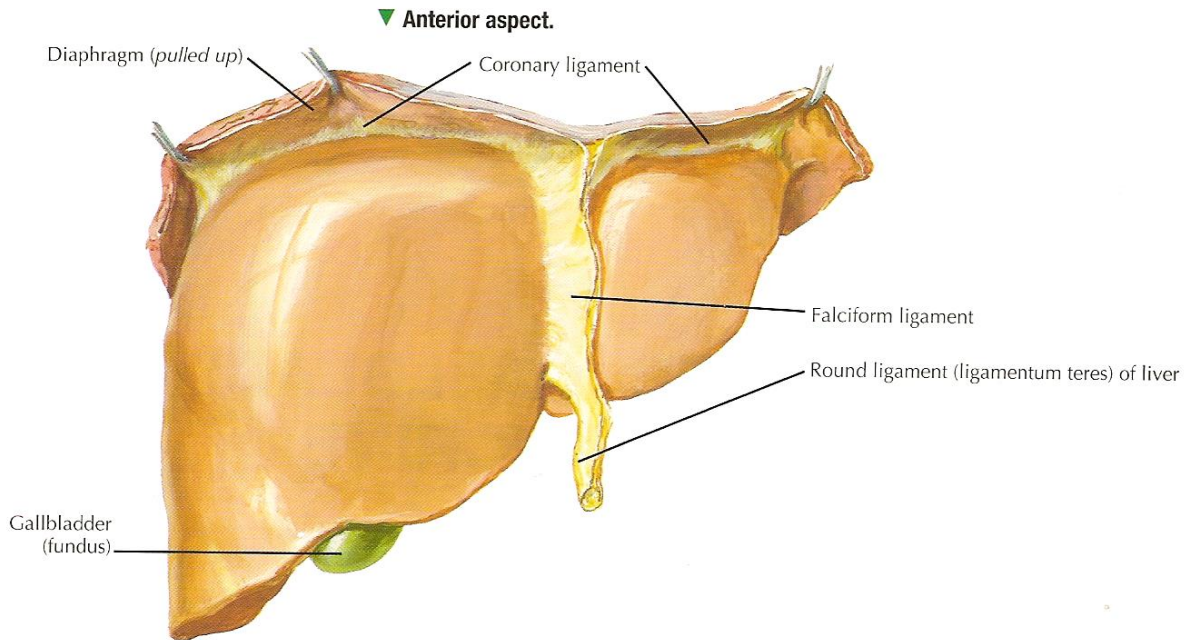
JÁTRA (HEPAR)

- Jaterní parenchym – největší žlázová tkáň lidského těla
- Nutritivní a funkční krevní zásobení
- Endokrinní i exokrinní funkce

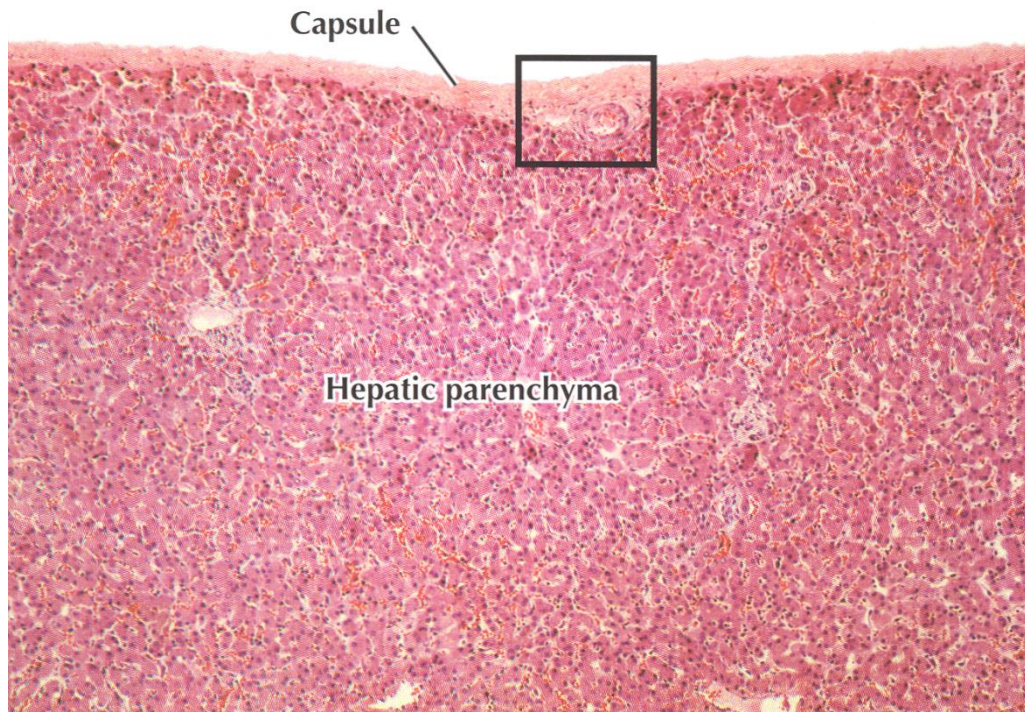
- Uniformní histologická struktura ve všech čtyřech hlavních anatomických oddílech (lalocích) i segmentech

- Hepatocyty a další buněčné typy
- Stroma pojivové tkáně
- Krevní a lymfatické cévy
- Sinusoidy
- Inervace

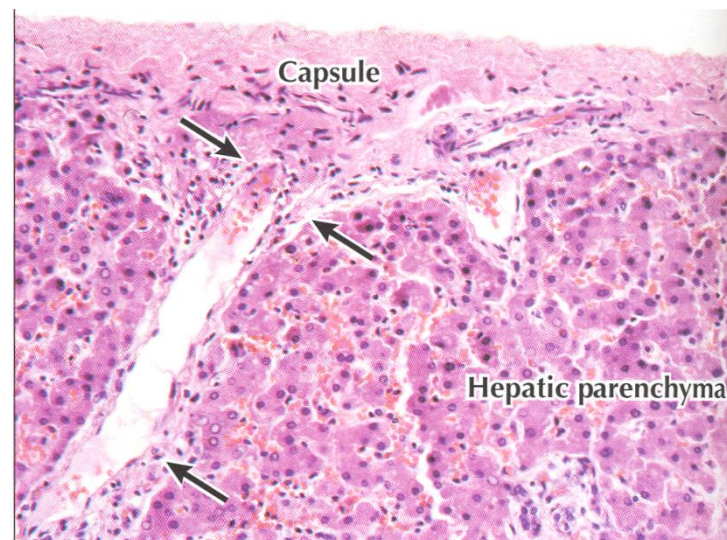
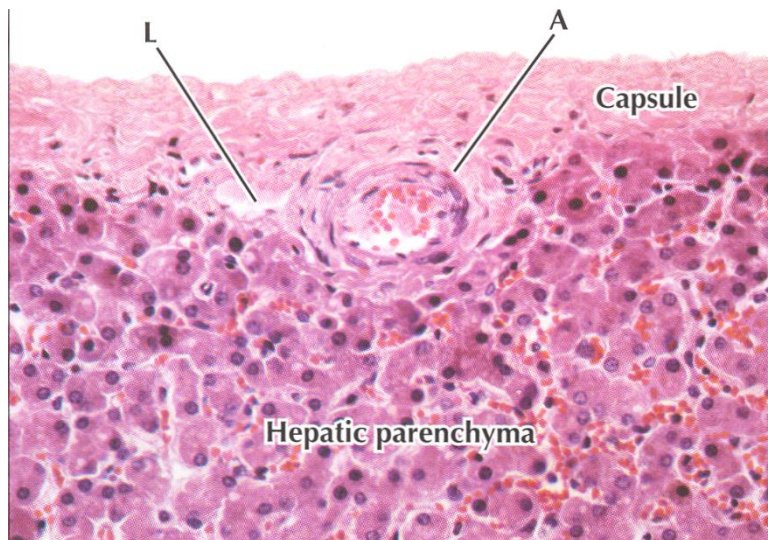
- Vazivové pouzdro
- Serózní pokryv

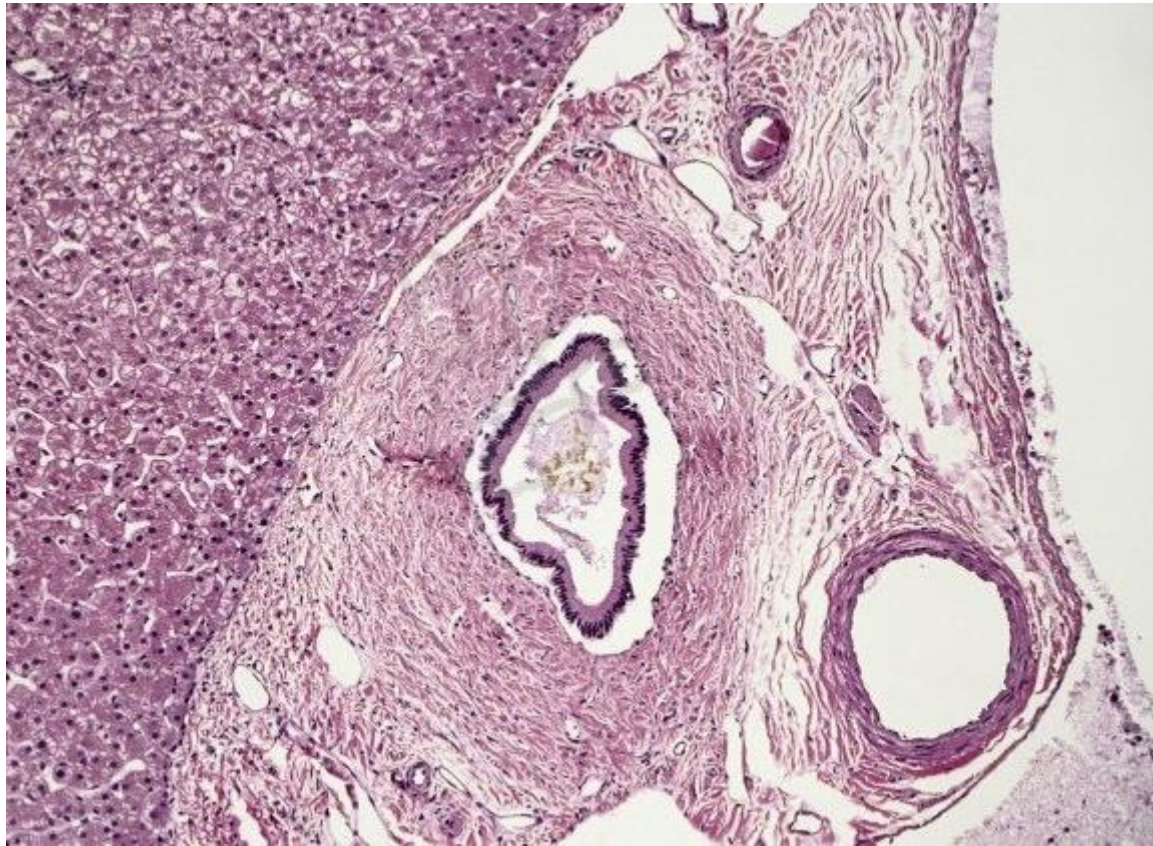
CAPSULA FIBROSA HEPATIS

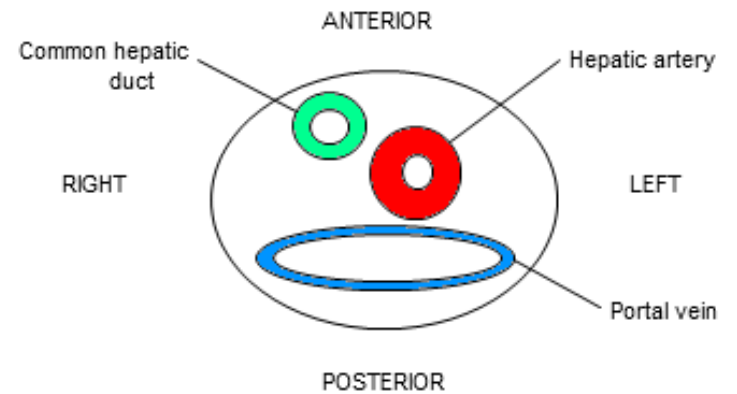
- Serózní mesothelium
- Vazivo – kolagenní a elastická vlákna
- 70-100 μ m
- Porta hepatis

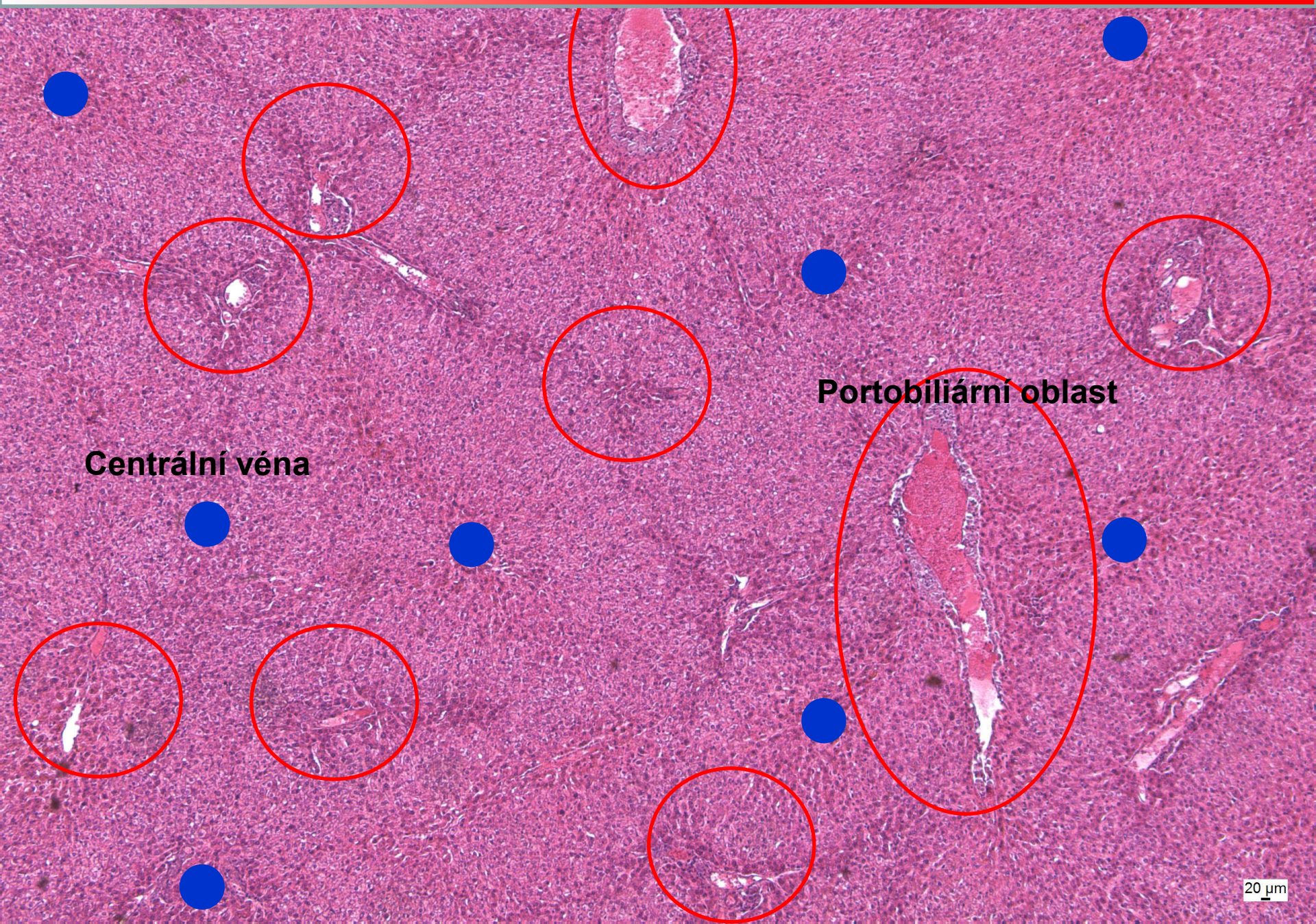
CAPSULA FIBROSA HEPATIS

Porta hepatis

Two red arrows originate from the text 'Porta hepatis'. One arrow points towards the histological image on the left, and the other points towards the schematic diagram below.

JATERNÍ PARENCHYM

Centrální vena

Portobiliární oblast

FUNKČNÍ

- kapilární řečiště žaludku a střev
- vena portae
- interlobulární vény
- cirkumlobulární venuly

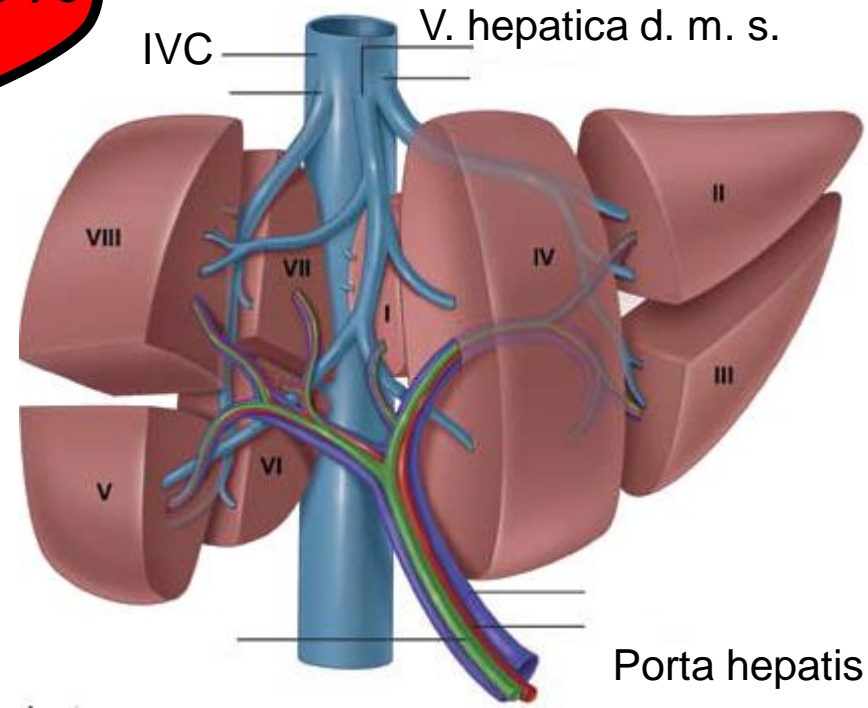
NUTRITIVNÍ

- aorta, truncus coeliacus
- arteria hepatica communis
- (segmentové tepny)
- interlobulární tepny
- cirkumlobulární arterioly

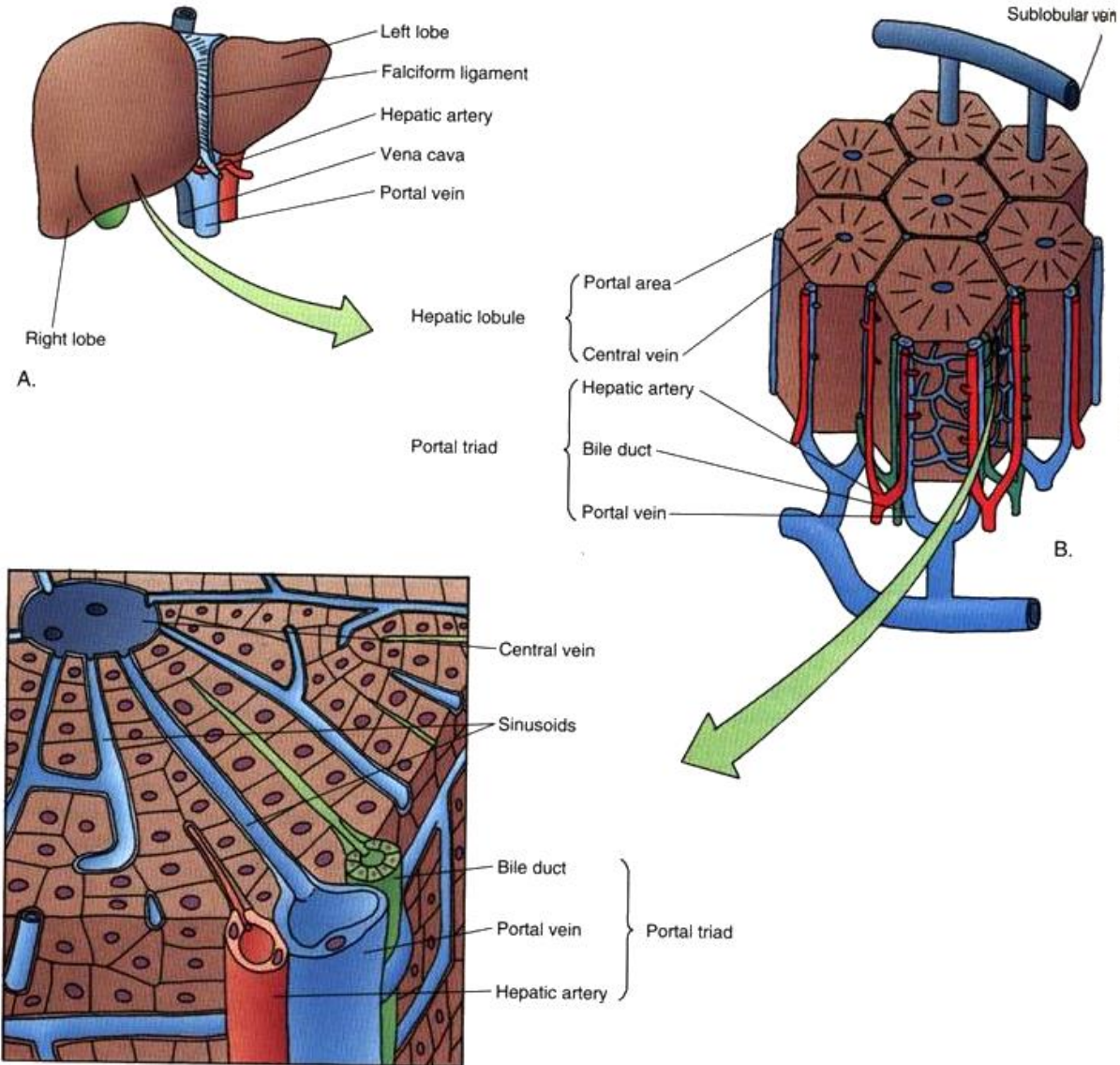
70-75%

25-30%

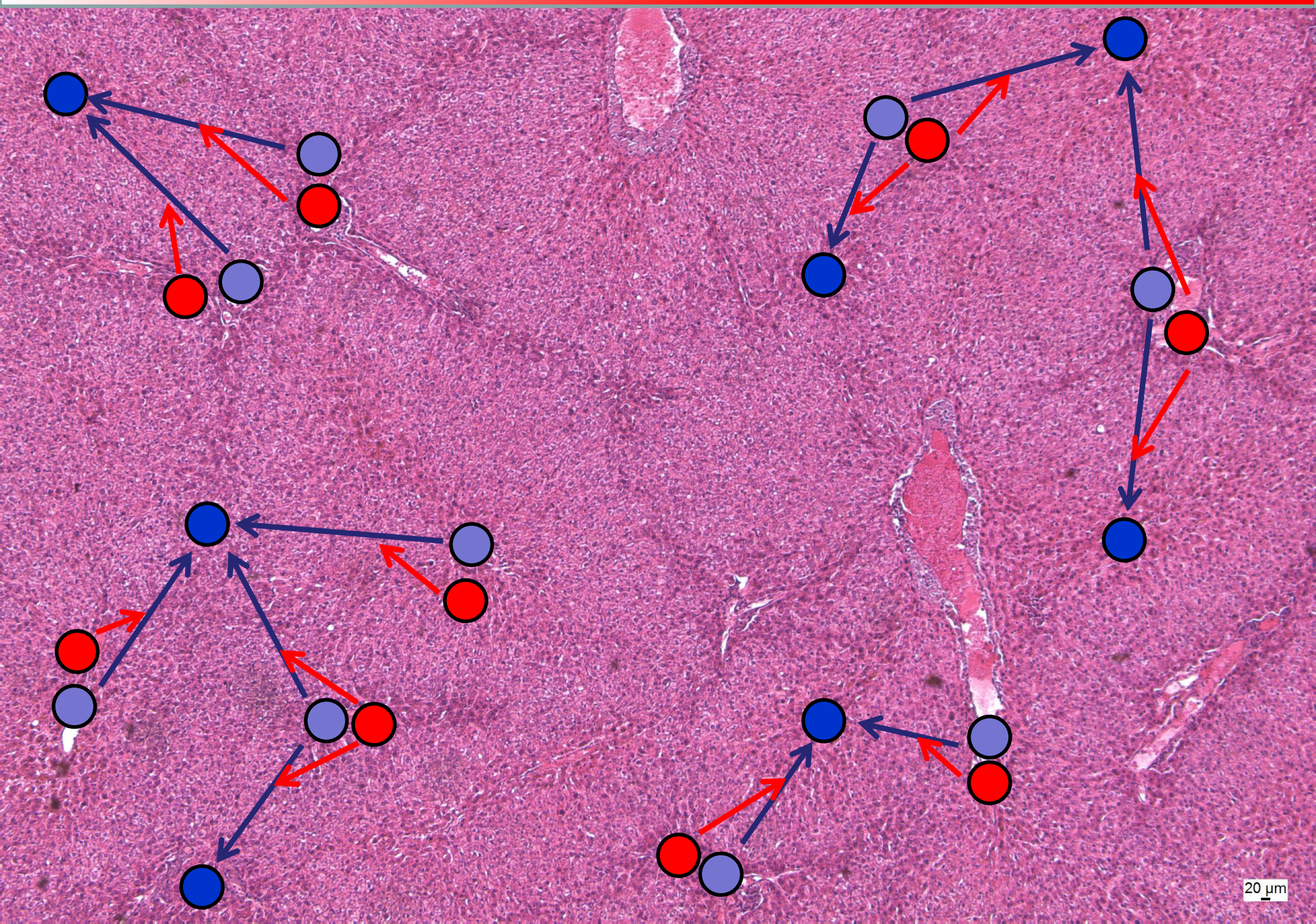
- **jaterní sinusoidy**
- venae centrales hepatis
- venae sublobulares
- venae hepaticae
- vena cava inferior

VASKULARIZACE

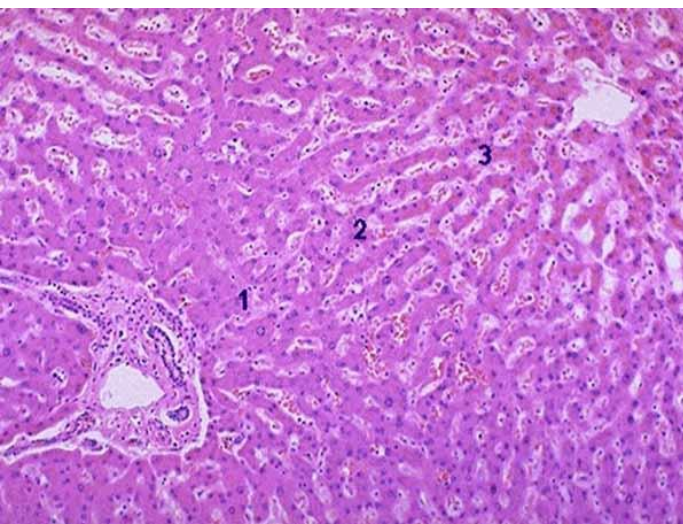
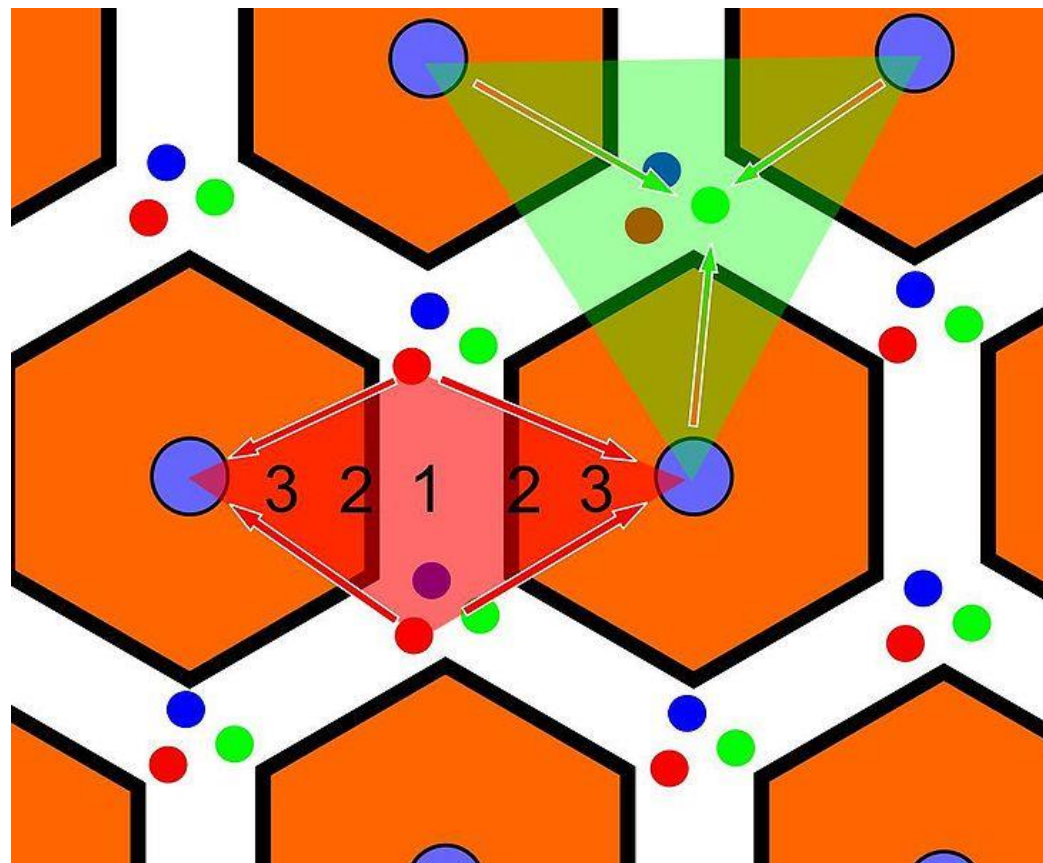

JATERNÍ PARENCHYM – PORTOBILIÁRNÍ OBLASTI A CENTRÁLNÍ VĚNY

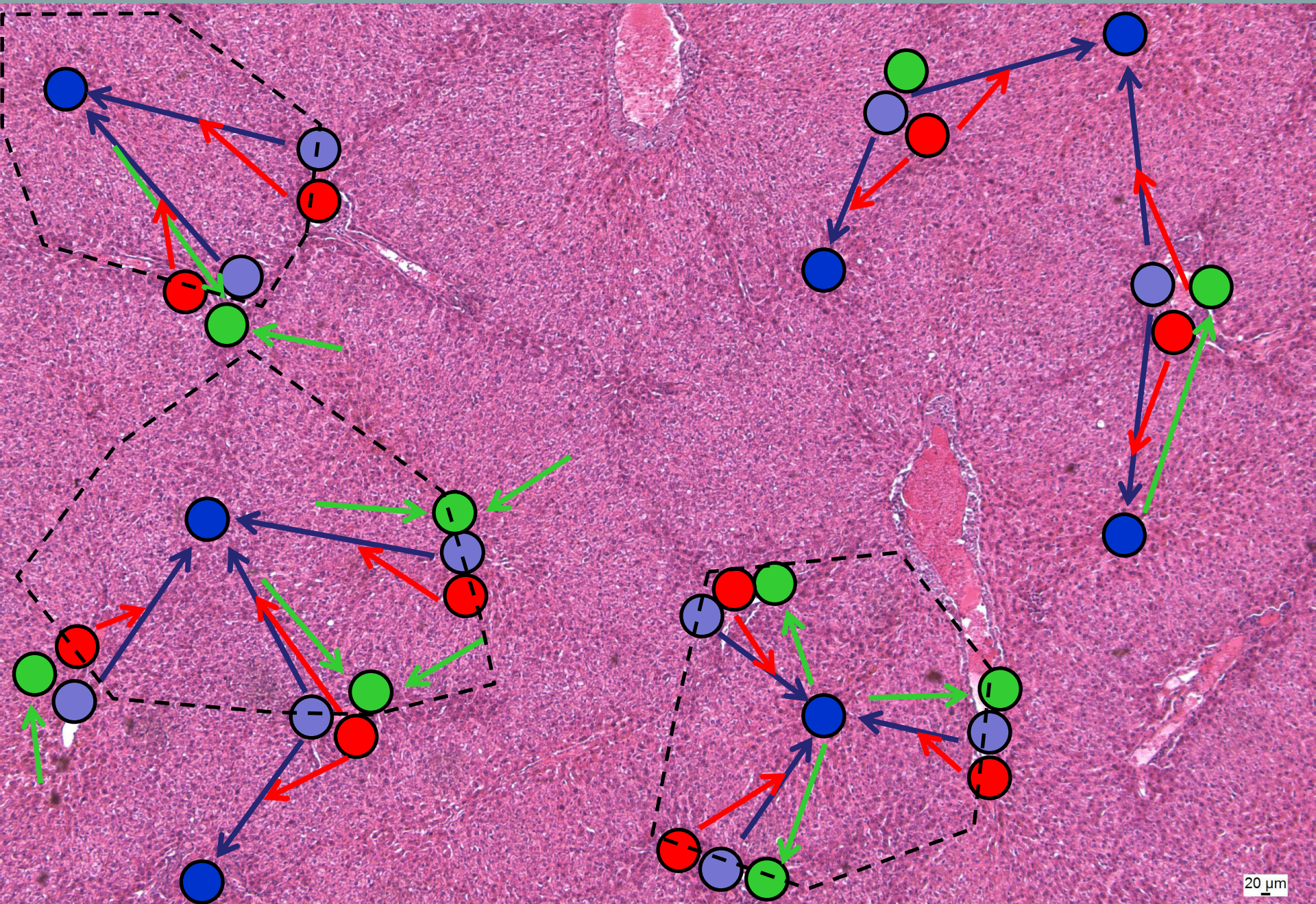

MIKROSKOPICKÉ ČLENĚNÍ JATERNÍ TKÁNĚ

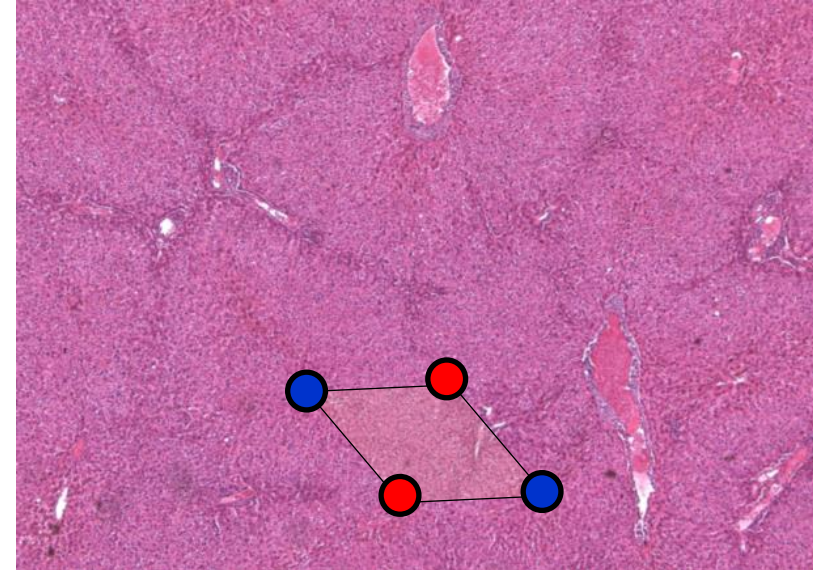
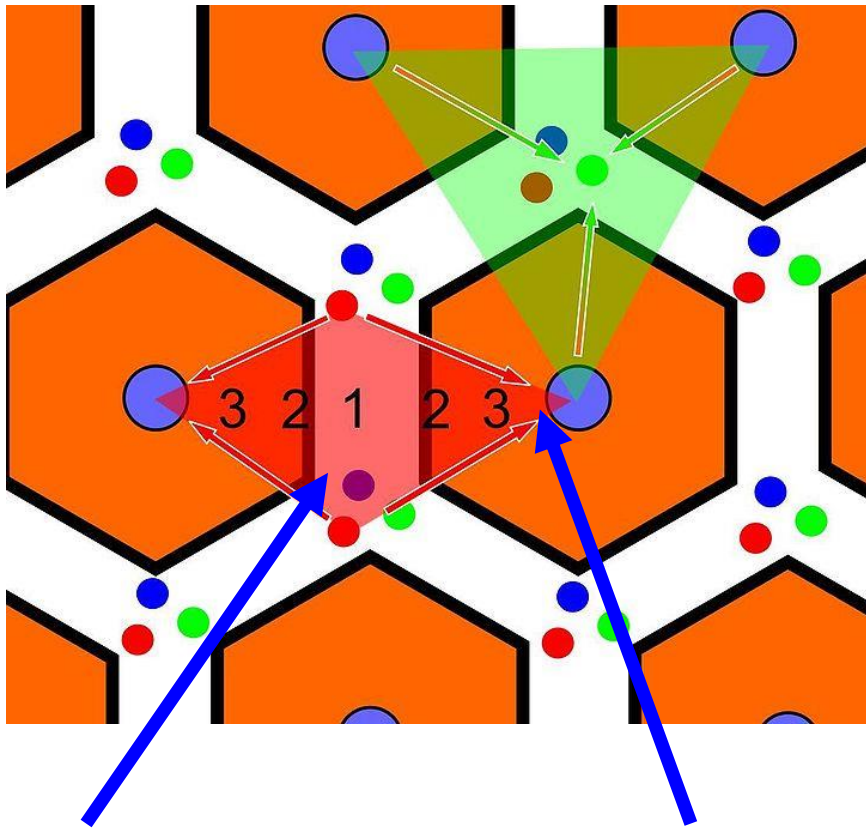
- Tři různé možné definice
- **Morfologická** – lalůček centrální vény - **lobulus venae centralis**
- **Metabolická** – **jaterní acinus**
 - metabolická zóna 1 – 3
 - zásobení hepatocytů kyslíkem
- Historická jednotka
 - **lobulus venae interlobularis**
(portální lalůček)

JATERNÍ PARENCHYM – PORTÁLNÍ TRIÁDY A CENTRÁLNÍ VÉNY

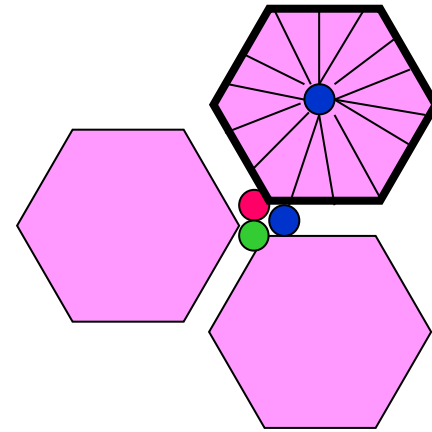
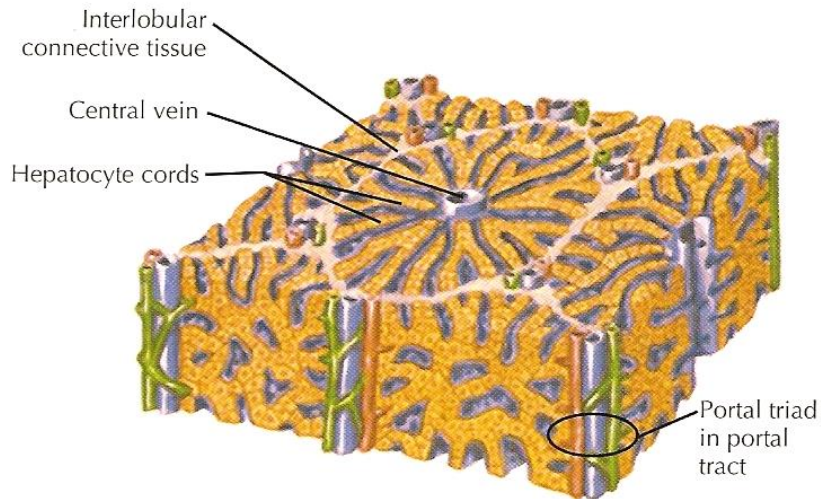
JATERNÍ ACINUS

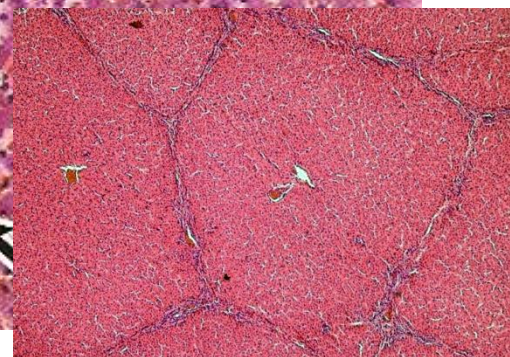
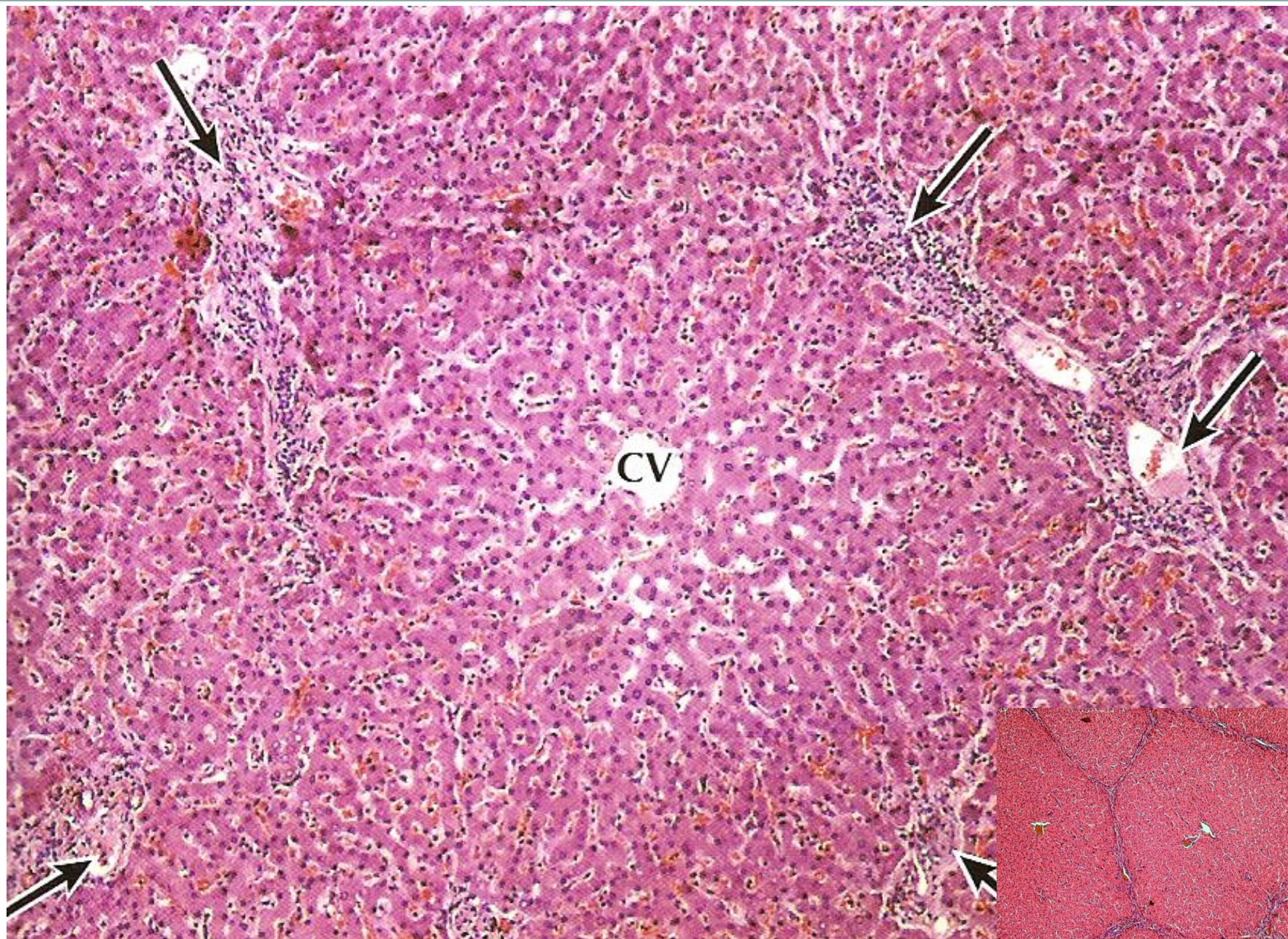
Zóna I (periportální)	Zóna III (perivenózní)
převaha oxidačních dějů	syntéza glykogenu
beta-oxidace mastných kyselin	glykolýza
katabolismus aminokyselin	lipogeneze
glukoneogeneze	ketogeneze
tvorba močoviny	tvorba glutaminu
syntéza cholesterolu (HMG-CoA reduktáza)	syntéza žlučových kyselin (cholesterol 7-alfa hydroxyláza)
glykogenolýza (uvolňování glukózy do krve)	biotransformace
tvorba žluče	

LALŮČEK CENTRÁLNÍ VÉNY (LOBULUS VENAE CENTRALIS)

- Klasická morfoloická jednotka
- Polygonální buňky (hexagonální), 0.7 x 2mm
- Centrální vena
- Trámce hepatocytů – radiální uspořádání
- Jaterní sinusoidy
- Portální triáda, portobiliární oblast

LALŮČEK CENTRÁLNÍ VÉNY (LOBULUS VENAE CENTRALIS)

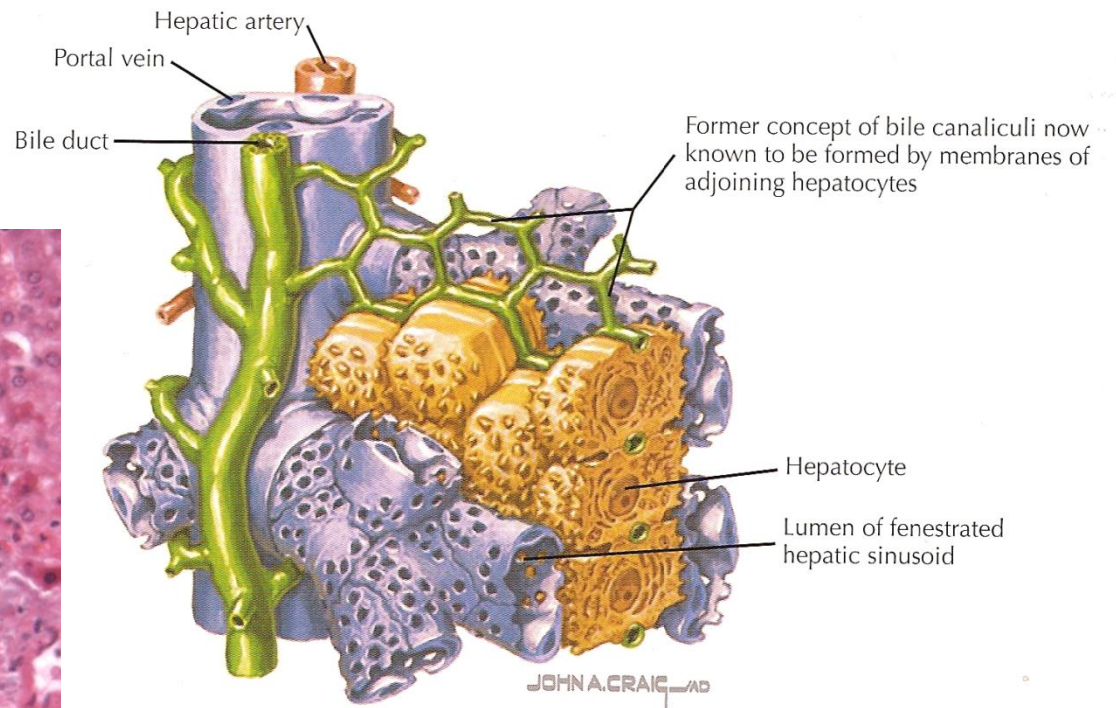
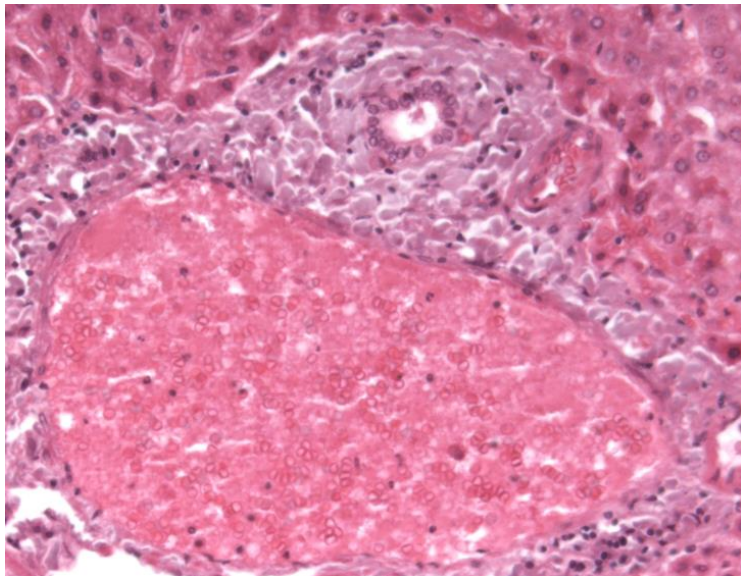

PORTÁLNÍ TRIÁDA

Kontakt tří-čtyř susedících lalůčku

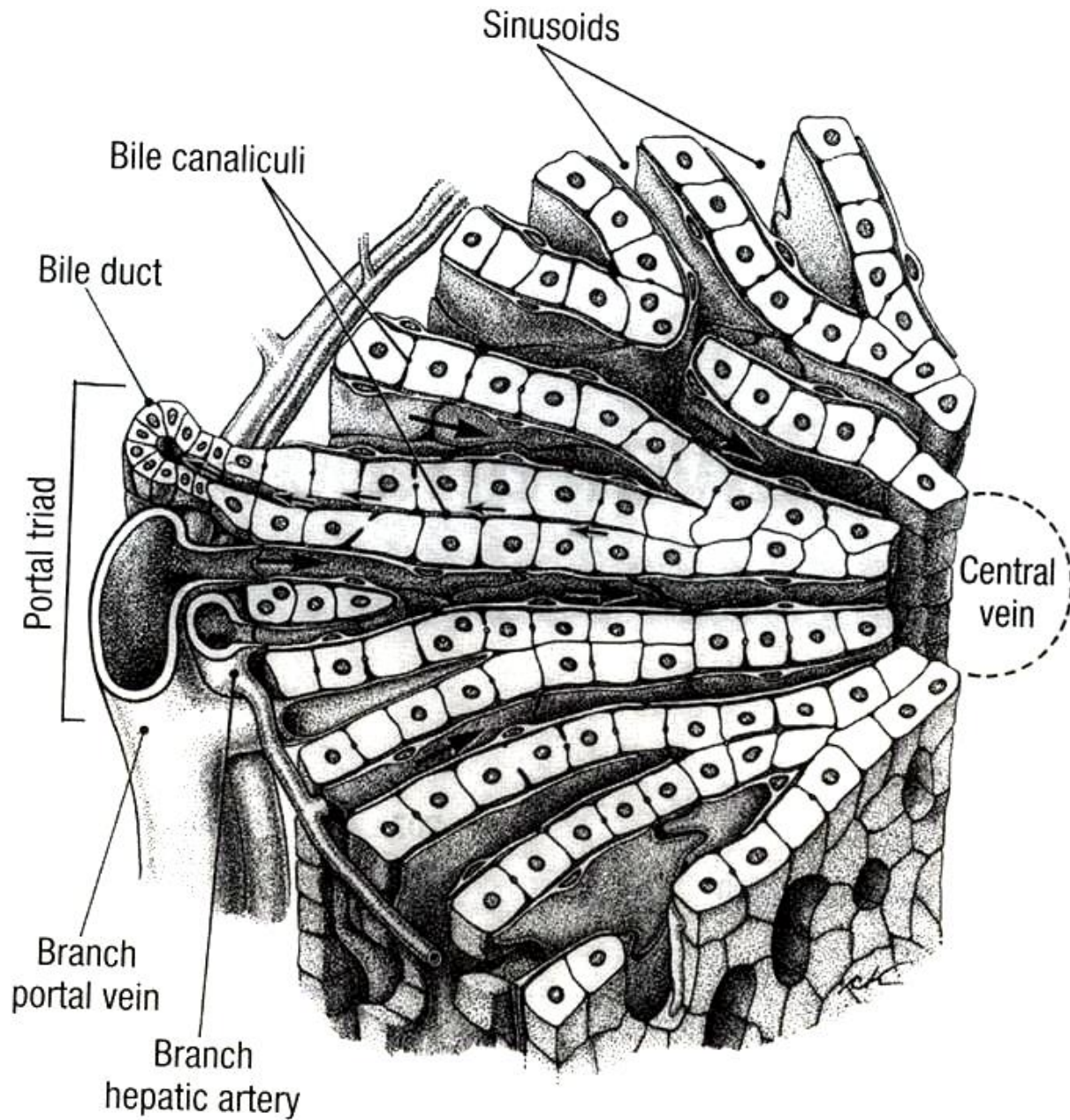
- Interlobulární arterie (*a. interlobularis*)
- Interlobulární vena (*v. interlobularis*)
- Interlobulární žlučovod (*d. bilifer interlobularis*)
- Lymfatické cévy
- Inervace – *nervus vagus*

Řídké intersticiální vazivo

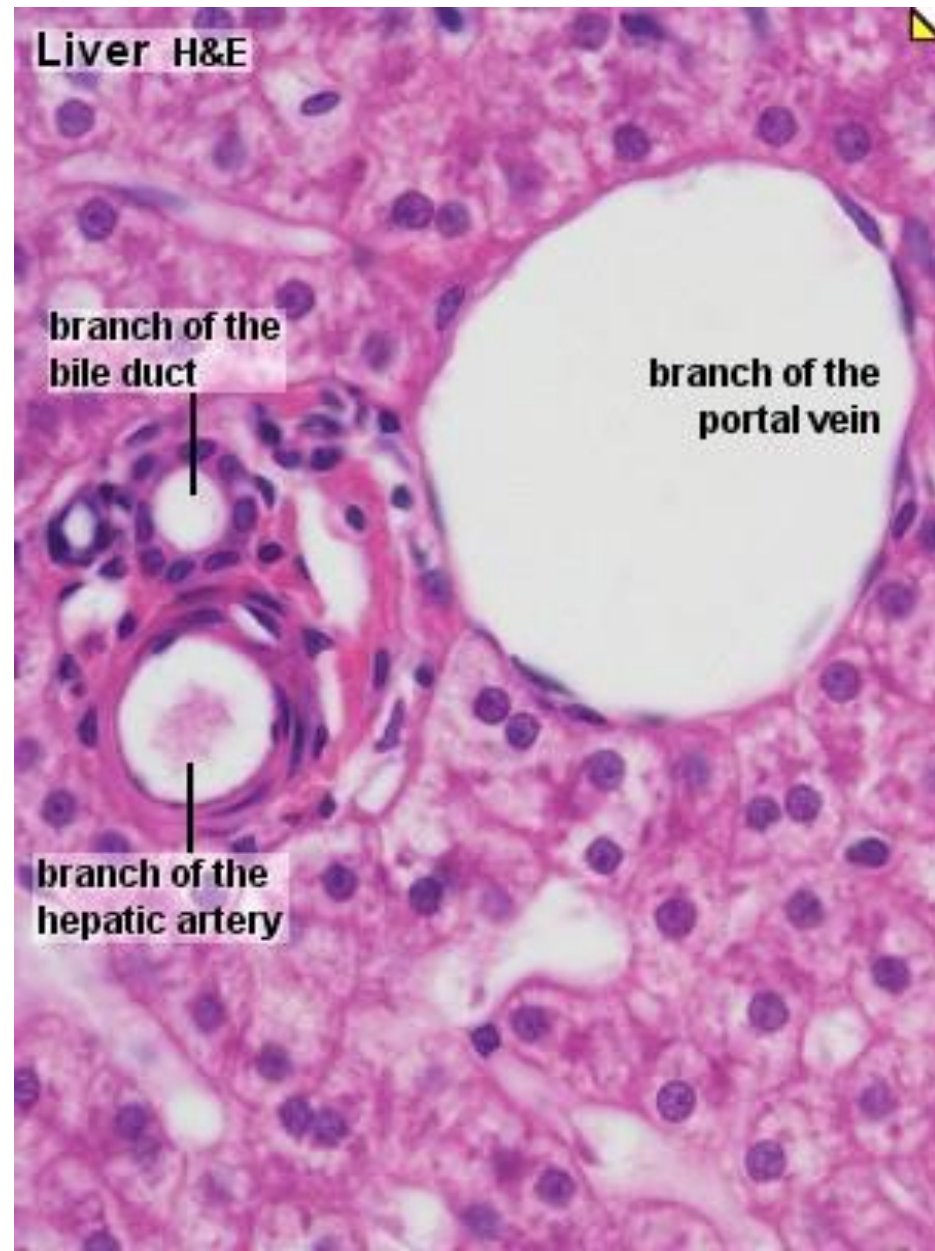
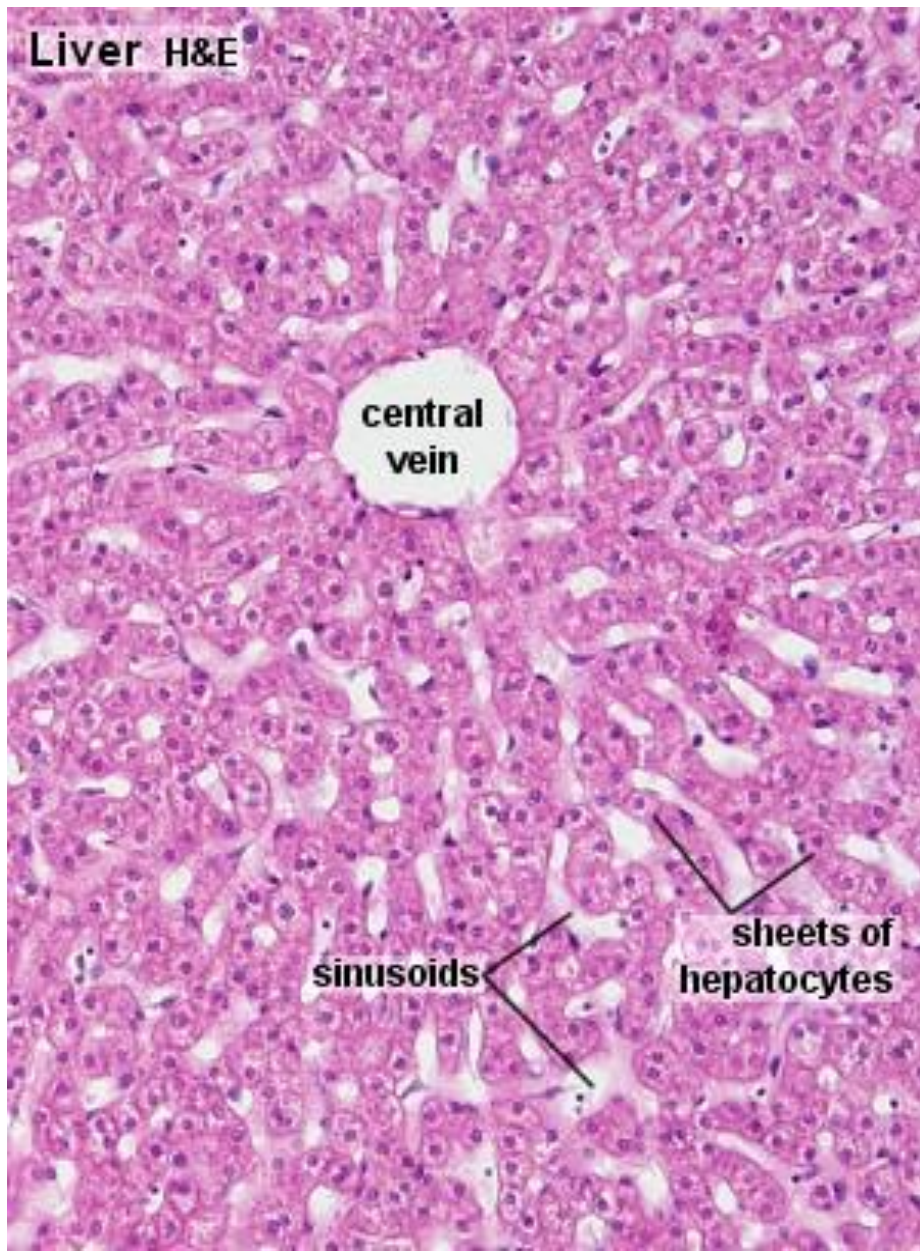

▲ Parts of hepatic lobule at portal triad (high magnification).

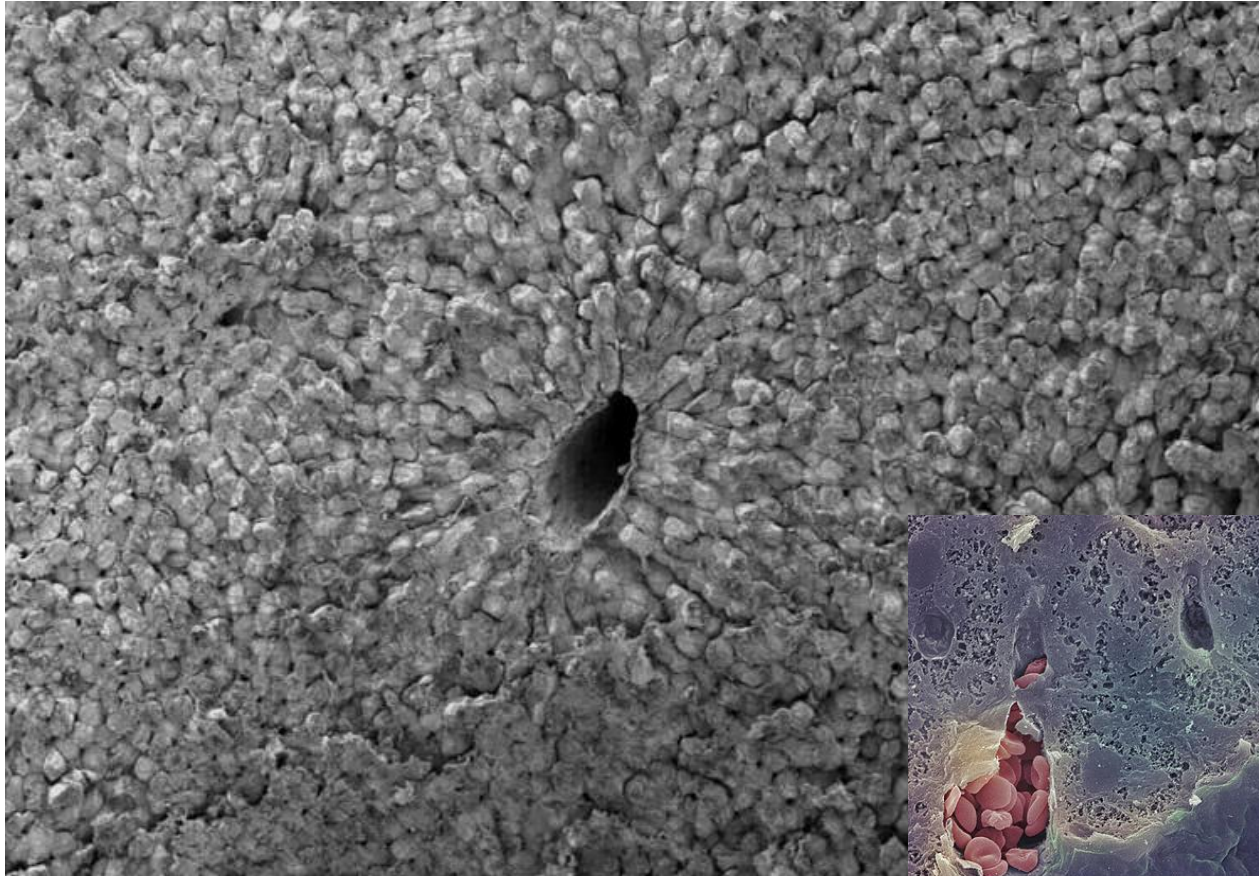
PORTÁLNÍ TRIÁDA

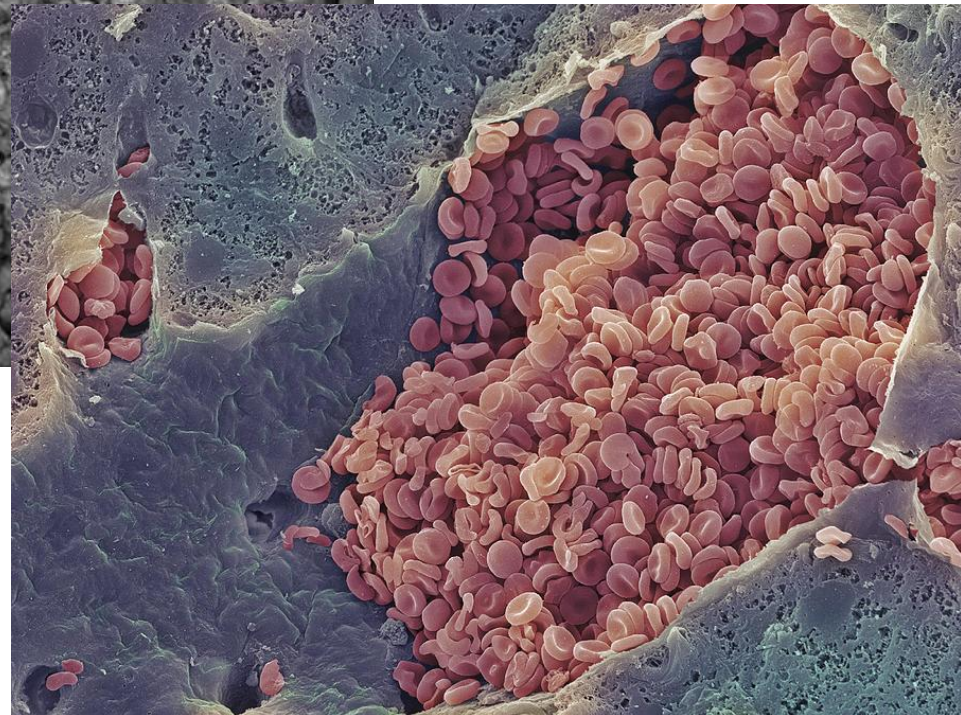
CENTRÁLNÍ VÉNA A PORTÁLNÍ TRIÁDA

CENTRÁLNÍ VÉNA (VENA CENTRALIS)

- tenkostěnná vena
- kolagenní vlákna
- minimum svalových buněk

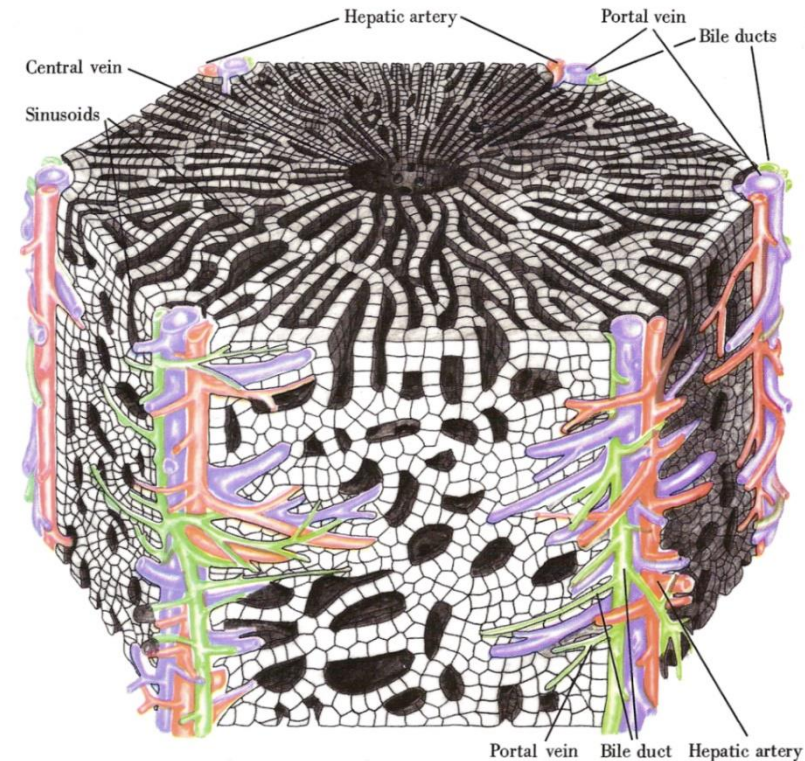

CENTRÁLNÍ VÉNA (VENA CENTRALIS)

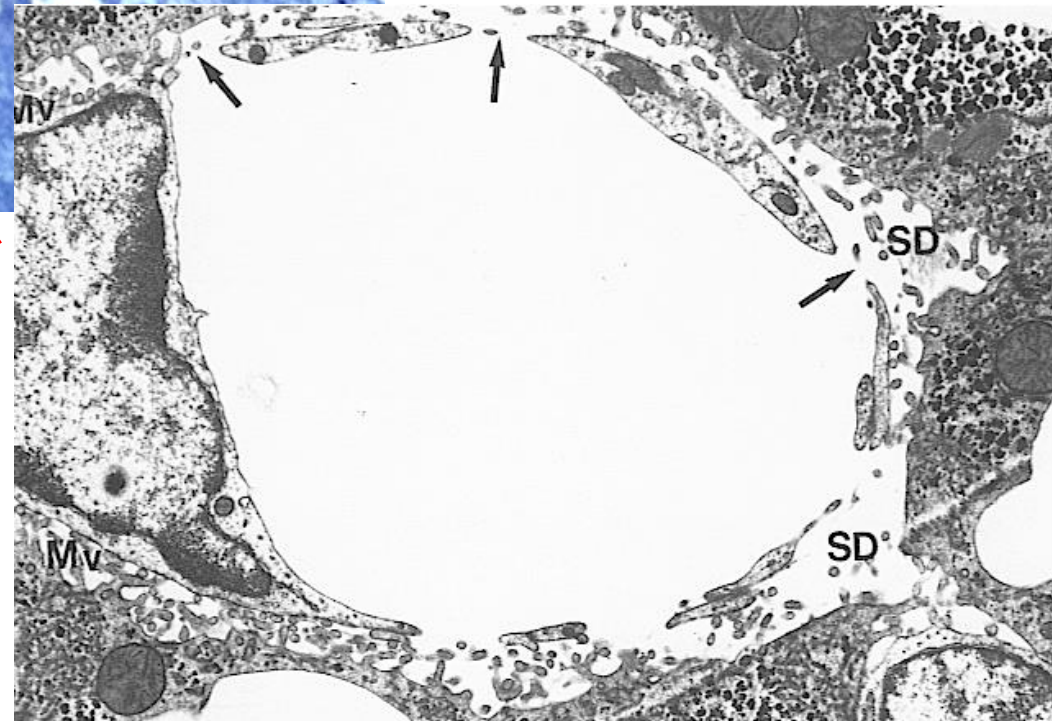
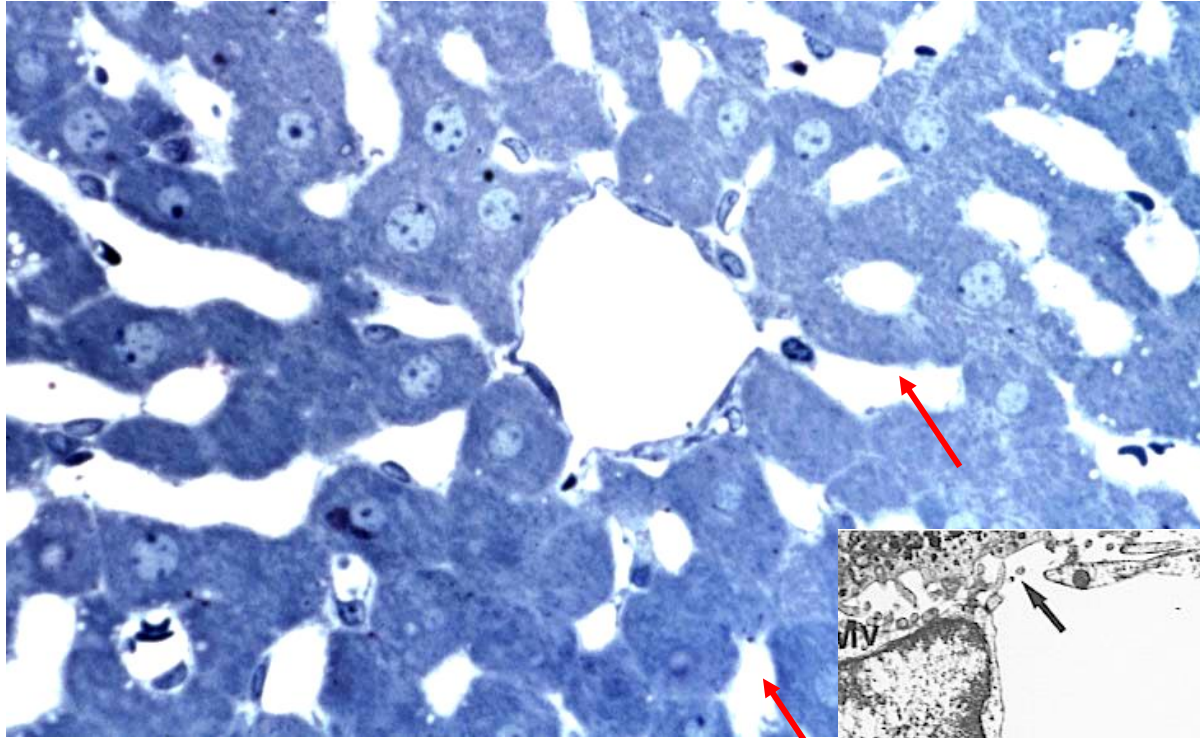

HEPATOOCYTY A JATERNÍ SINUSOIDY

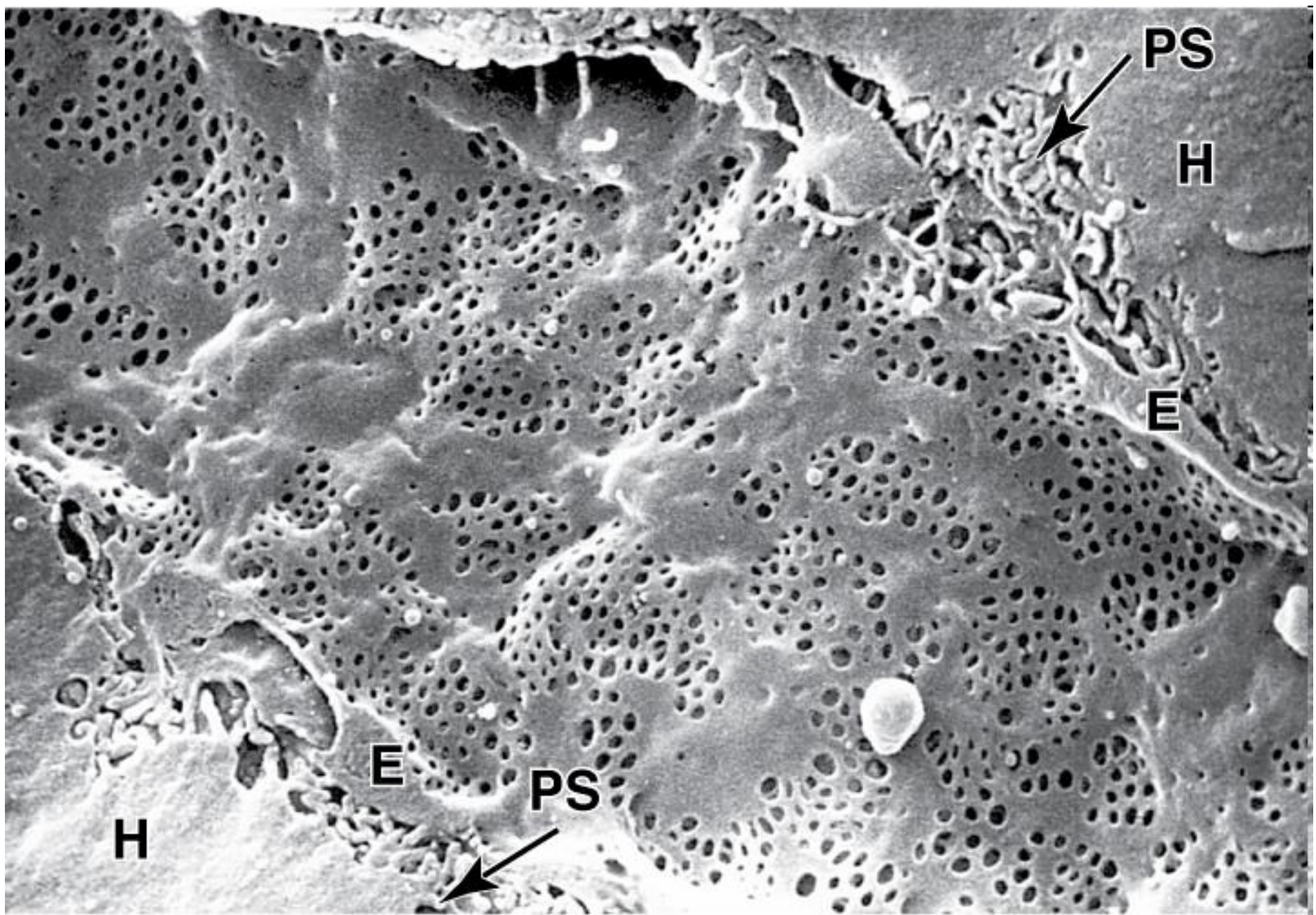
- Hepatocyty
 - trámce (trabekulární epitel)
 - šířka 1-2 buňky, časté anastomózy
- Sinusoidy
 - 9-15 μ m
 - Anastomozující síť plochých endoteliálních buněk
 - Bez bazální membrány – žádná difuzní bariéra
 - Fenestrace - 100nm, chybí diafragma
 - Intercelulární prostor
 - Perisinusoidální (Dissého) prostor
 - Retikulární vlákna, perisinusoidální fibroblasty
 - Rozptýlené Kupferovy buňky (monocyto-makrofágový systém)
 - Perisinusoidální Itovy buňky
- Vena centralis

JATERNÍ SINUSOIDY

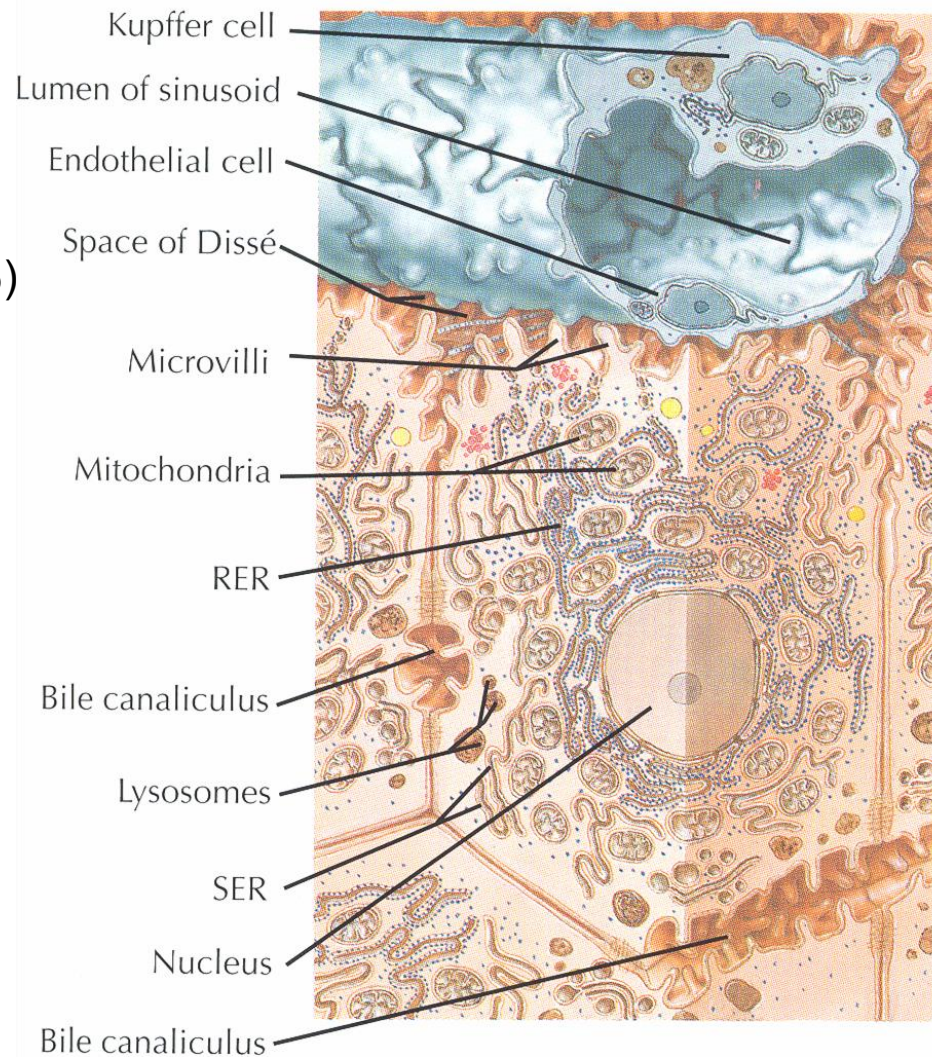
JATERNÍ SINUSOIDY

HEPATOCYTY

- Polygonální buňky jaterního parenchymu
- 20x30 μ m
- Nepravidelné trámce mezi sinusoidy
- Obvykle jedno centrálně umístěné jádro, dvou- a vícenukleární buňky jsou časté (20%)
- Jadérka
- Lysozomy
- Glykogen

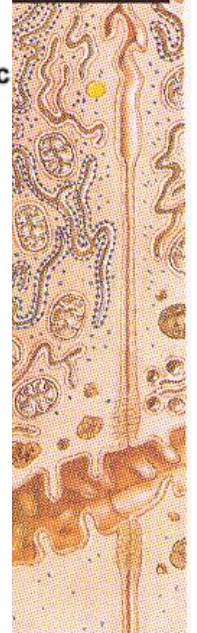
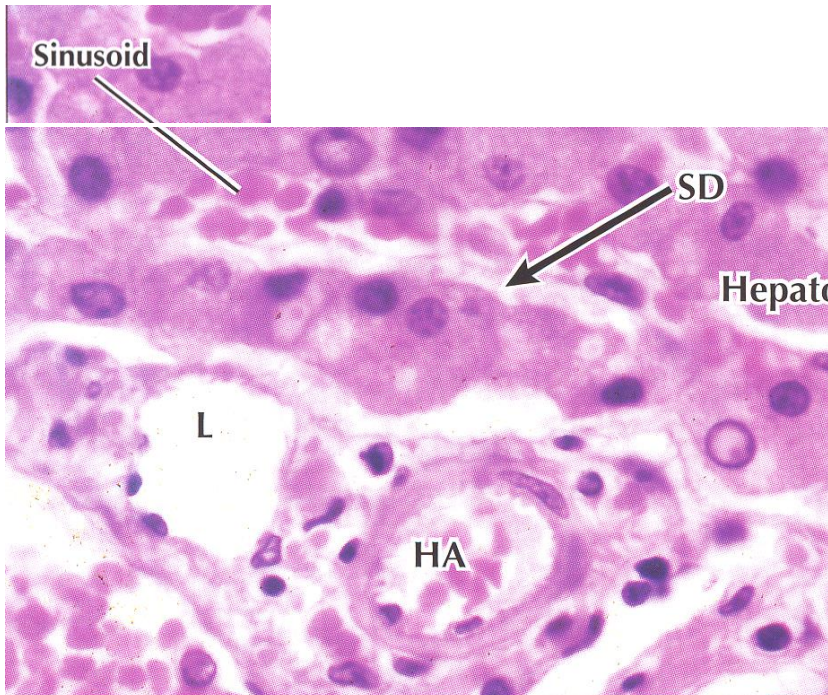
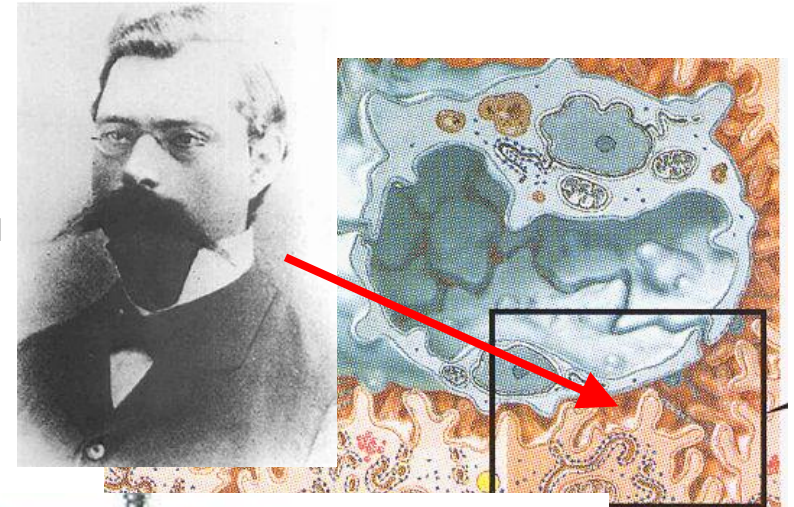
- Funkční povrchy:
 - **Žlučový pól** - sekreční – membrány sousedících hepatocytů tvořící žlučovou kapiláru
 - **Krevní pól** - absorpční - sinusoidální – mikrokilky orientované do Disseho prostoru
 - Membrány se spojovacími komplexy

DISSEHO PROSTOR

Joseph Disse (1852-1912)

- Mezibuněčný prostor
- Endotel sinusoid - Hepatocyty
 - Spojení Dissého prostoru a lumen sinusoidů díky fenestrovaným endoteliálním buňkám
 - Hepatocyty v přímém kontaktu s plazmou (mikroklky)
 - Itovy buňky

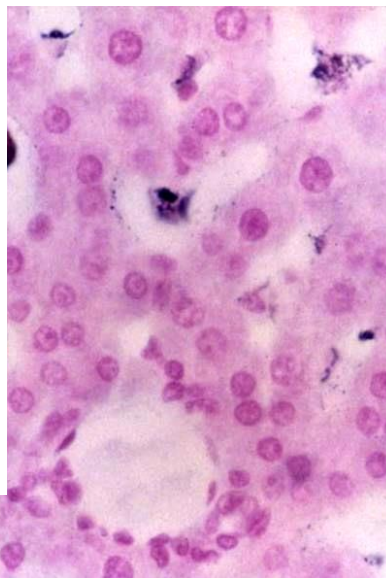
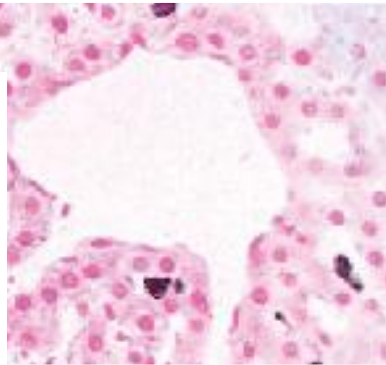

KUPFFEROVY BUŇKY

- Jaterní makrofágy
- Mononukleární fagocytární systém
- Fagocytují cizí částice, poškozené erythrocyty, bakterie, ...

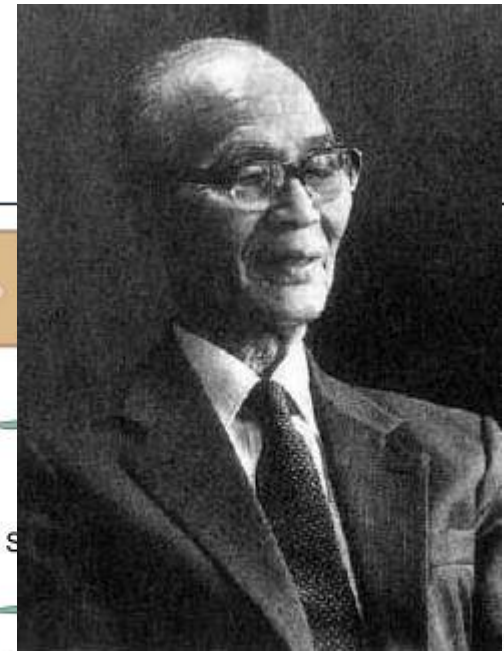

Karl Wilhelm Kupffer
1866

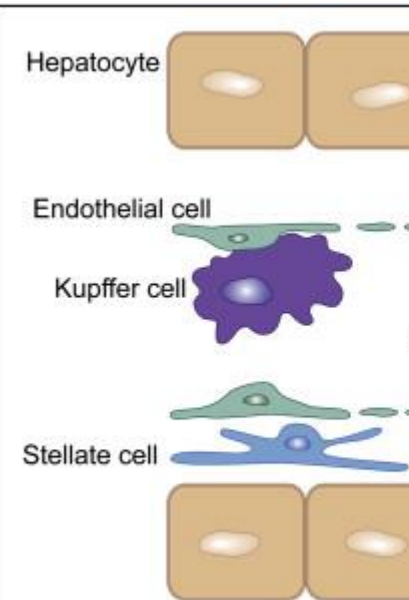

ITOVY BUŇKY

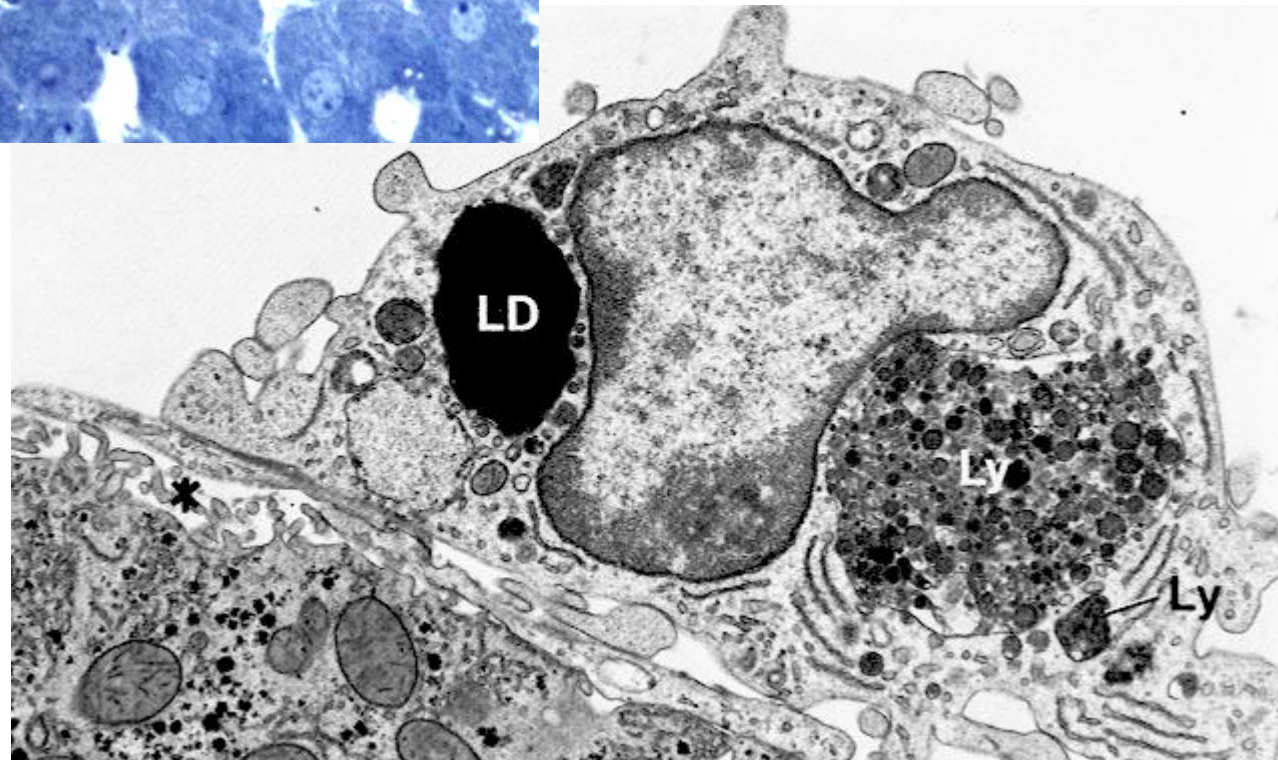
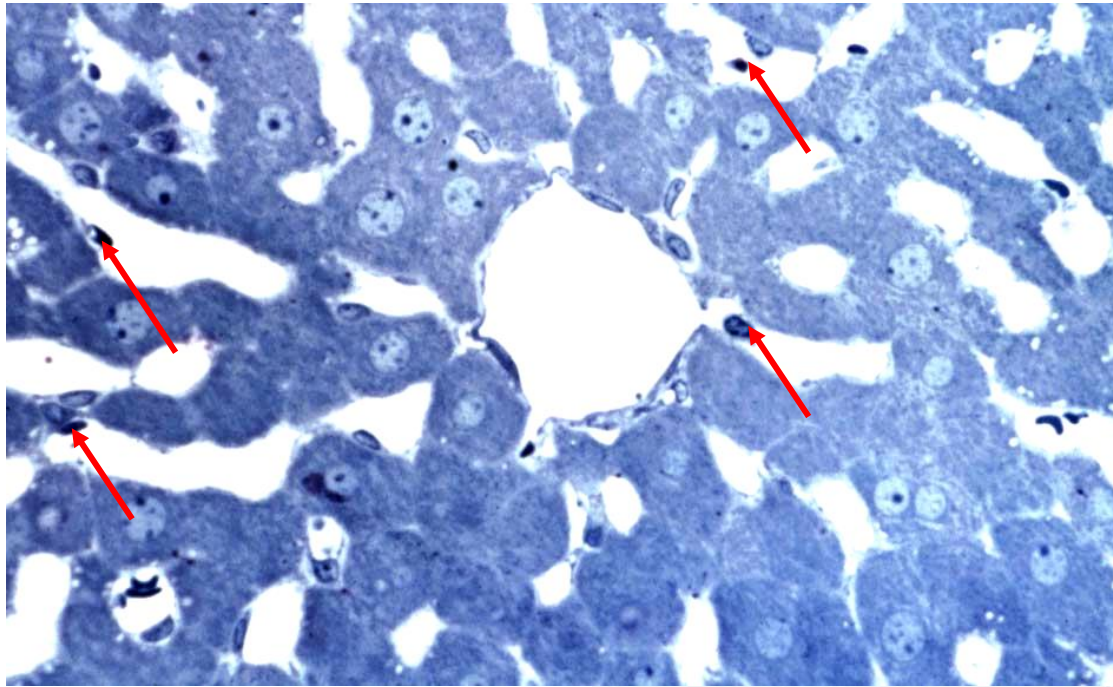
- Hvězdčité (stelátní, perisinusoidové) buňky
- Tukové kapénky
- Deponují vitamin A
- Produkují jemné retikulární vazivo
- Antigen prezentující buňky (lipidové antigeny)

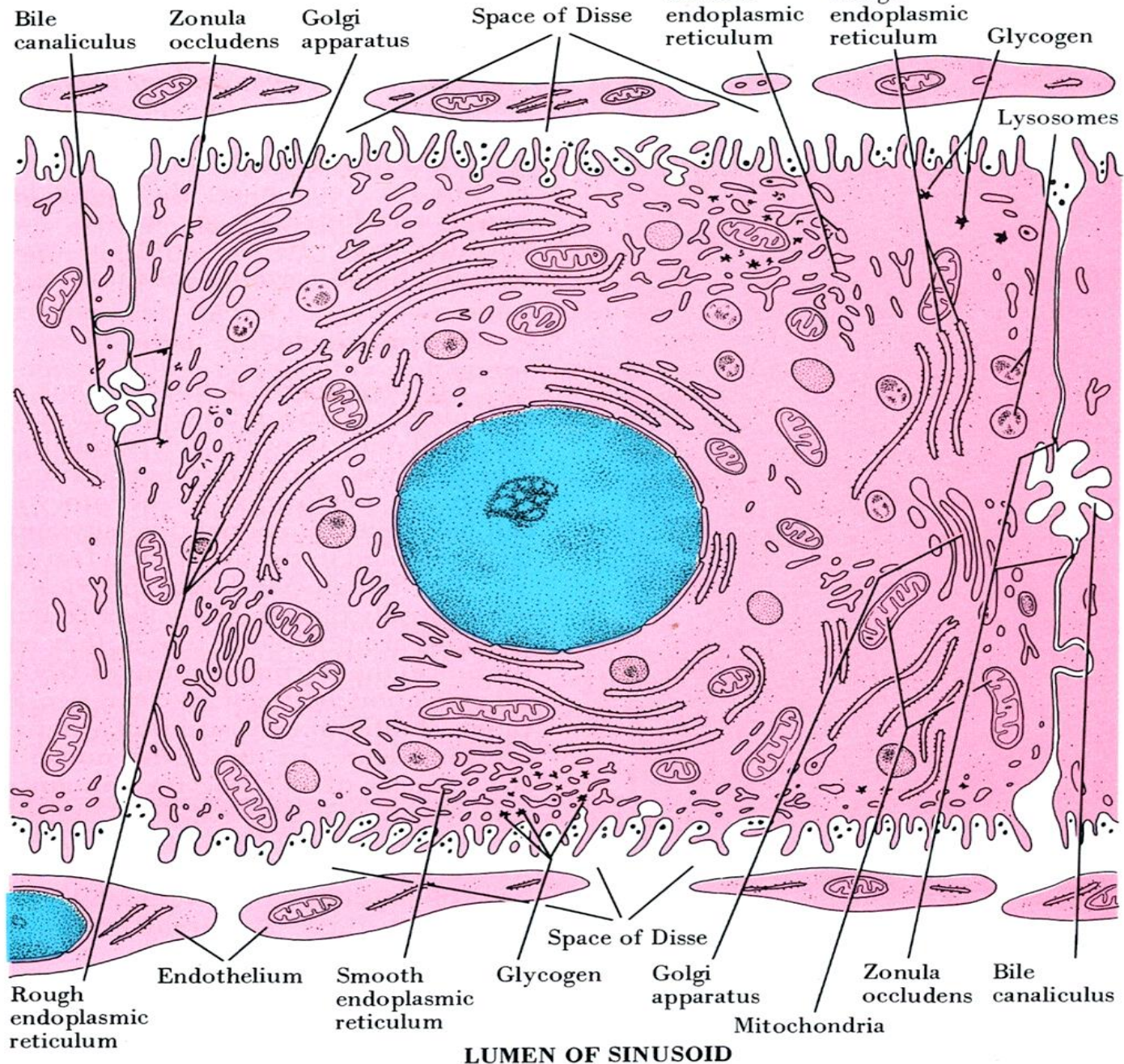
Toshio Ito
1951

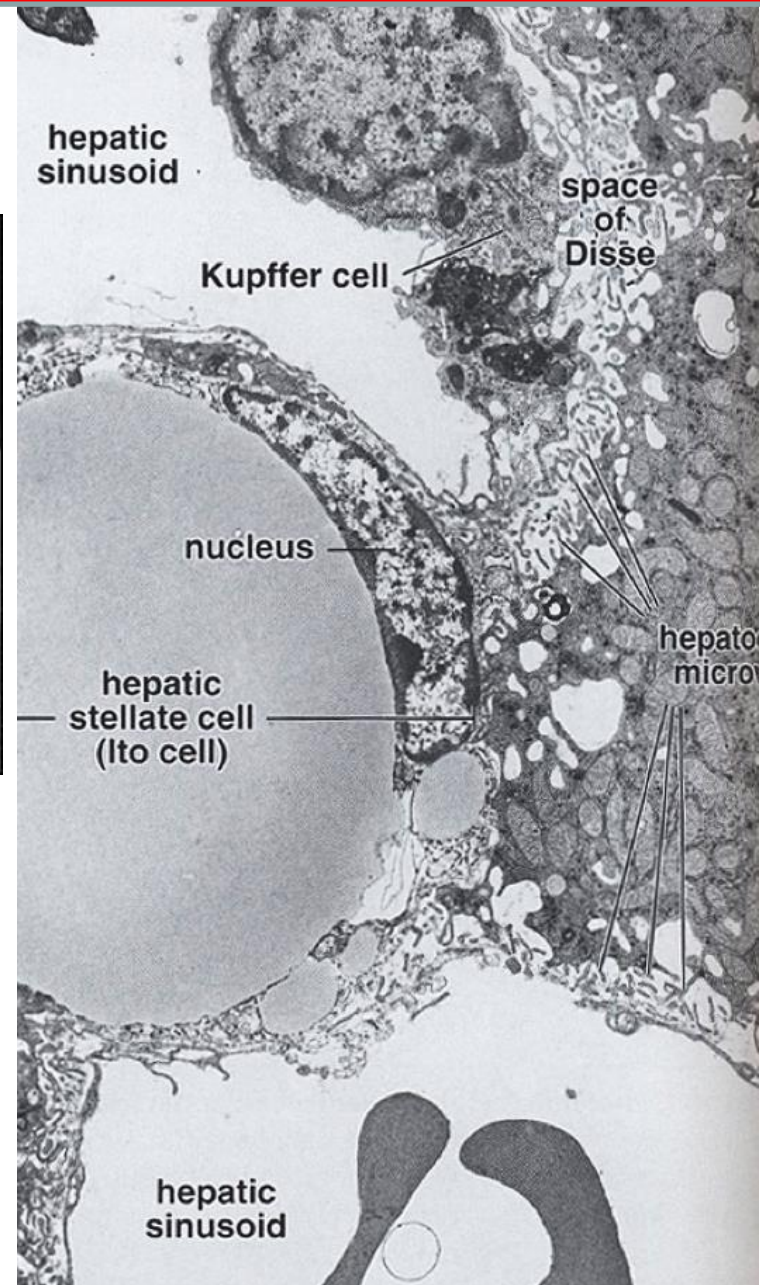
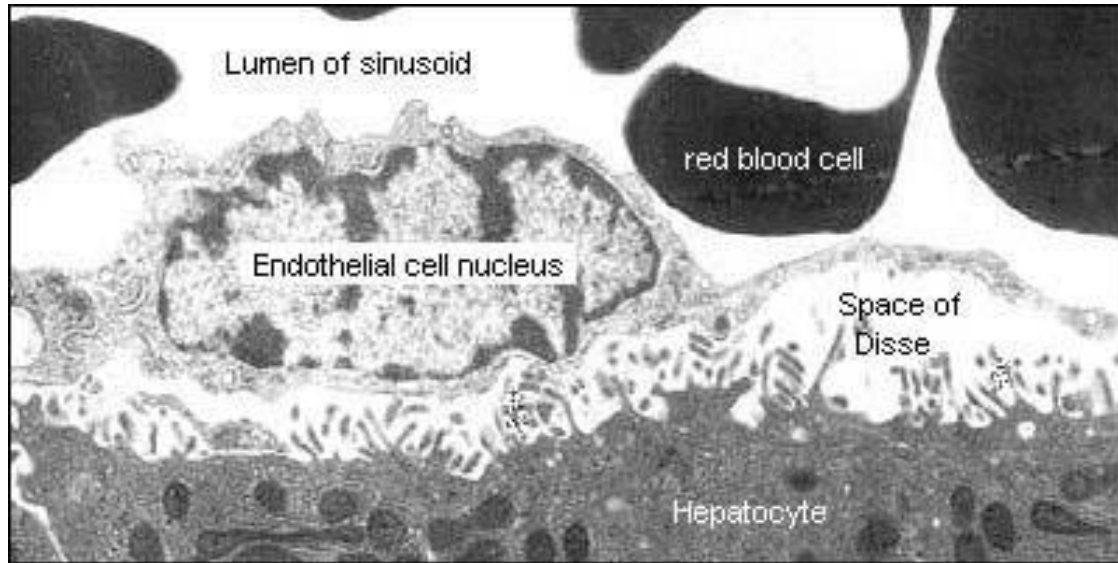
KUPFFEROVY BUŇKY

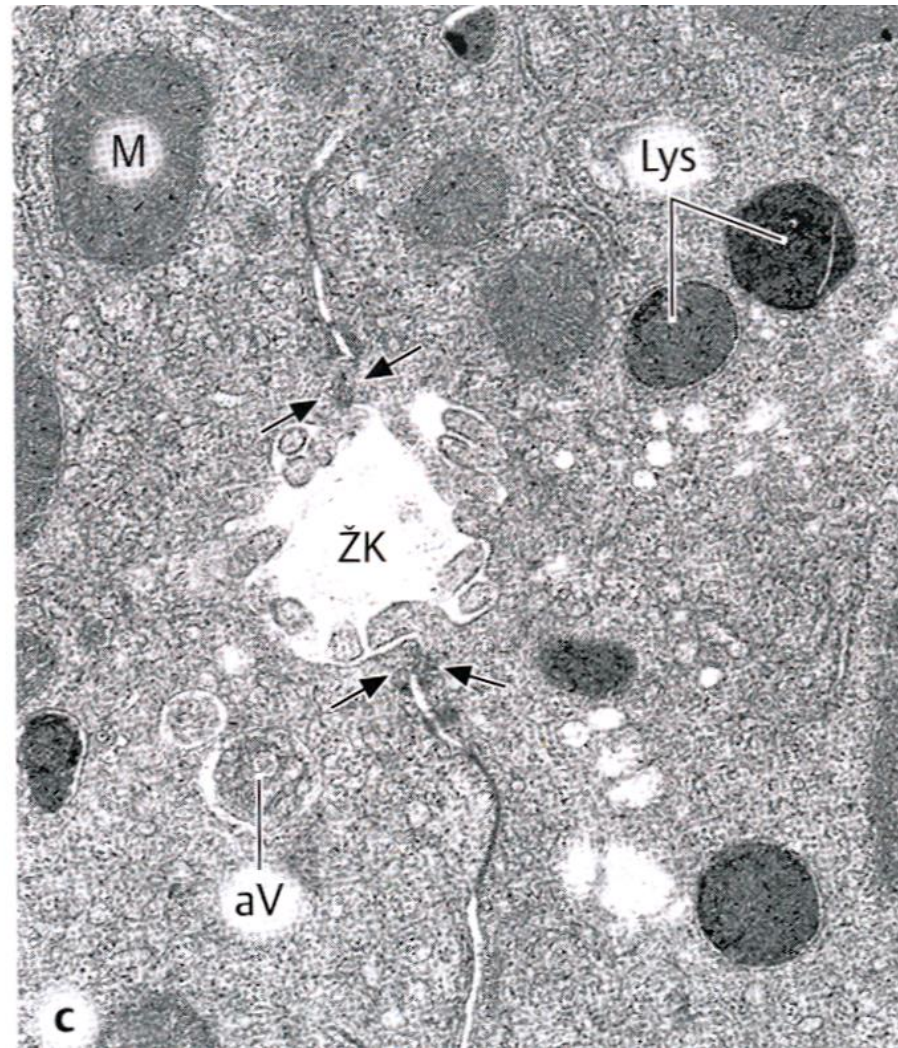
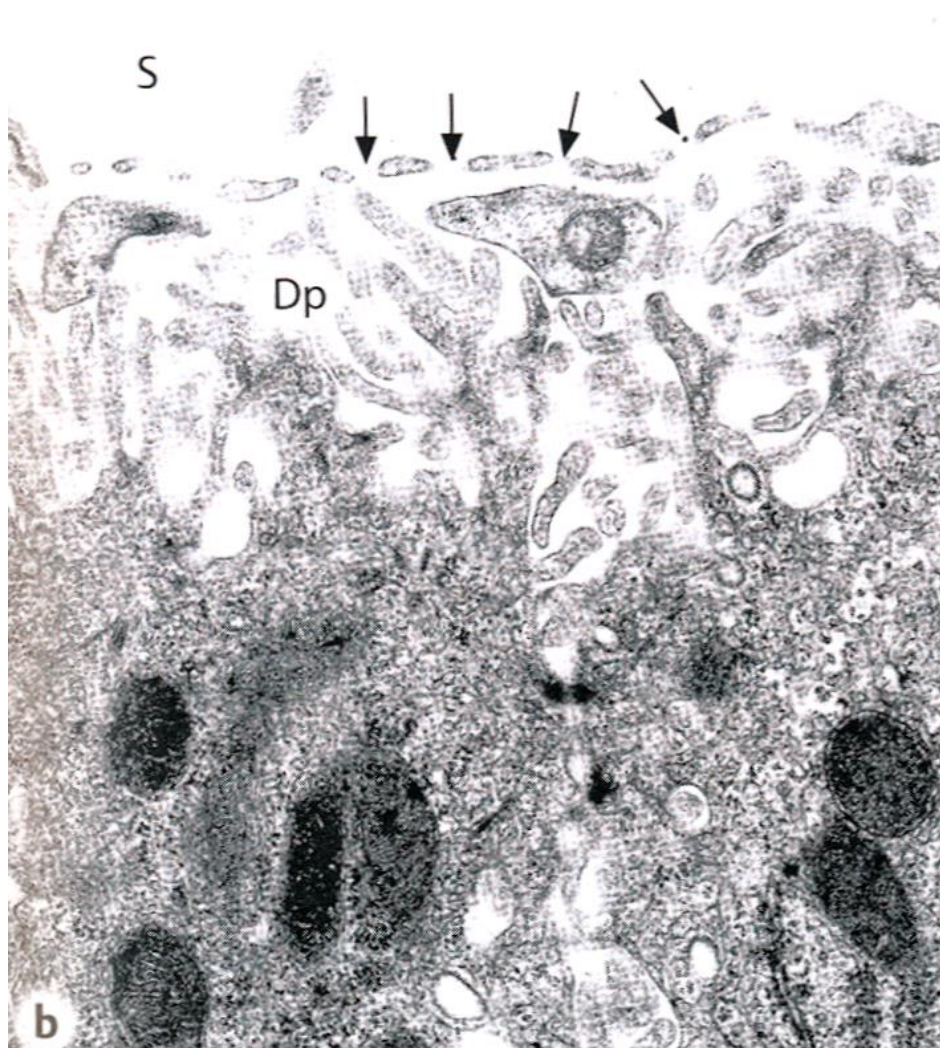
MIKROPROSTŘEDÍ DISSÉHO PROSTORU

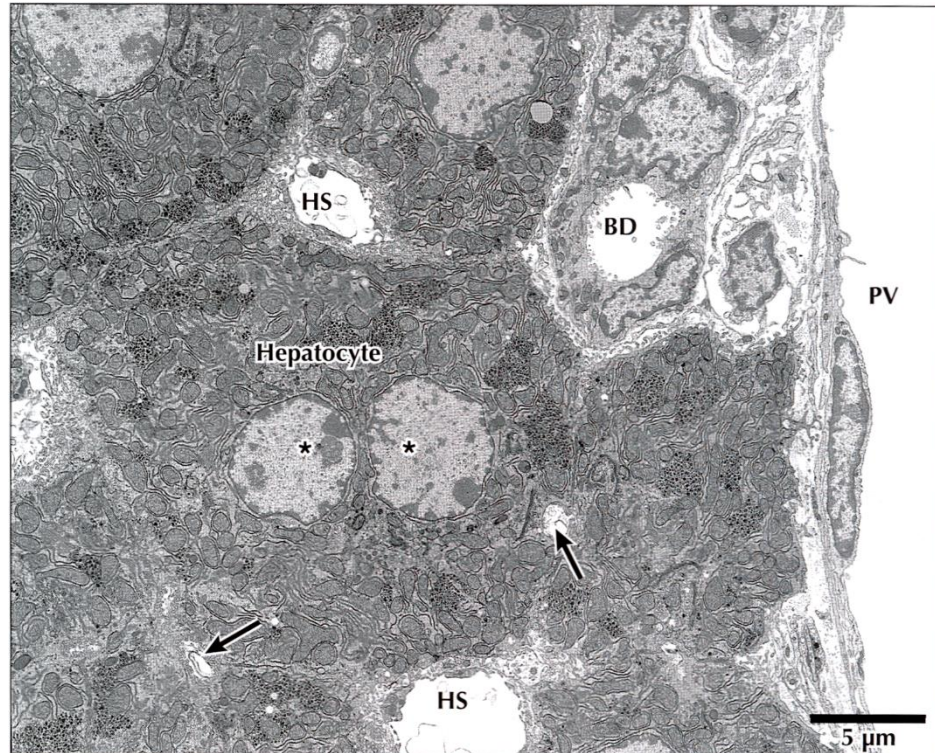
MIKROPROSTŘEDÍ DISSÉHO PROSTORU

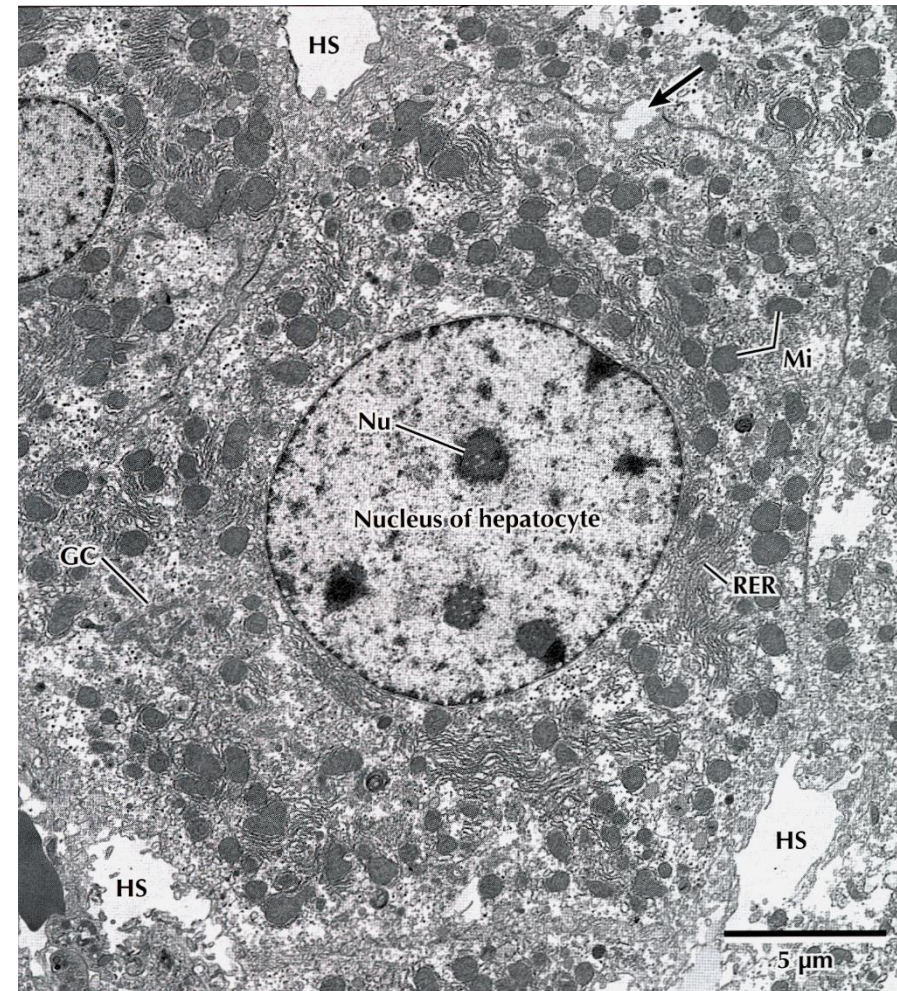
FUNKČNÍ DOMÉNY HEPATOCYTU

ULTRAŠTRUKTURA HEPATOCYTU

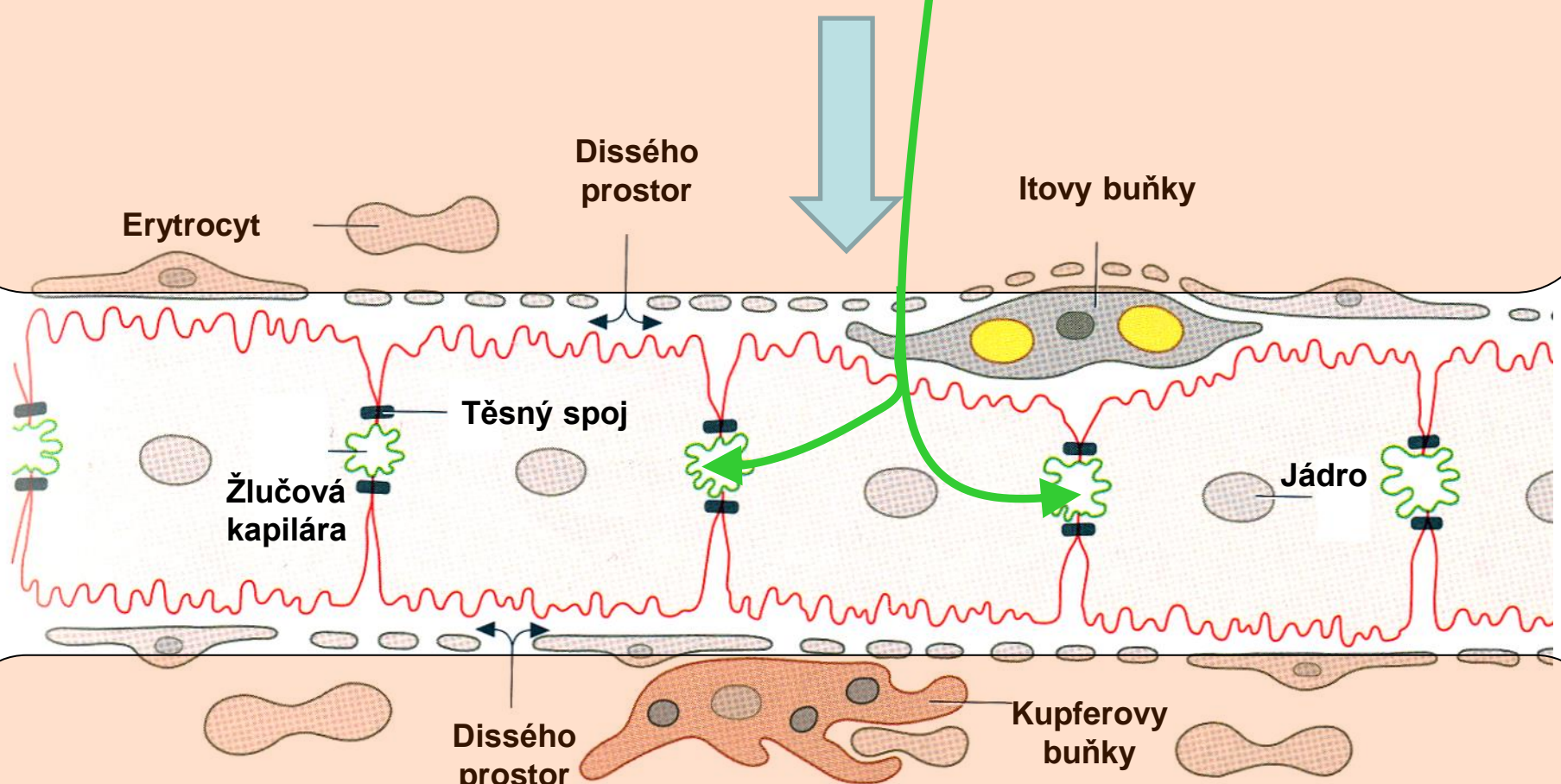

- Dlouhé mitochondrie s plochými nebo tubulárními kristami
- Zřetelné RER , SER a Golgi
- Glykogen, tukové kapénky, lysosomy, peroxisomy

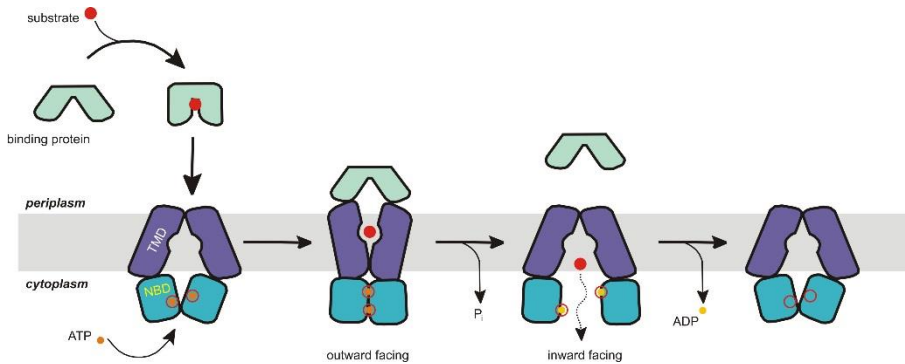
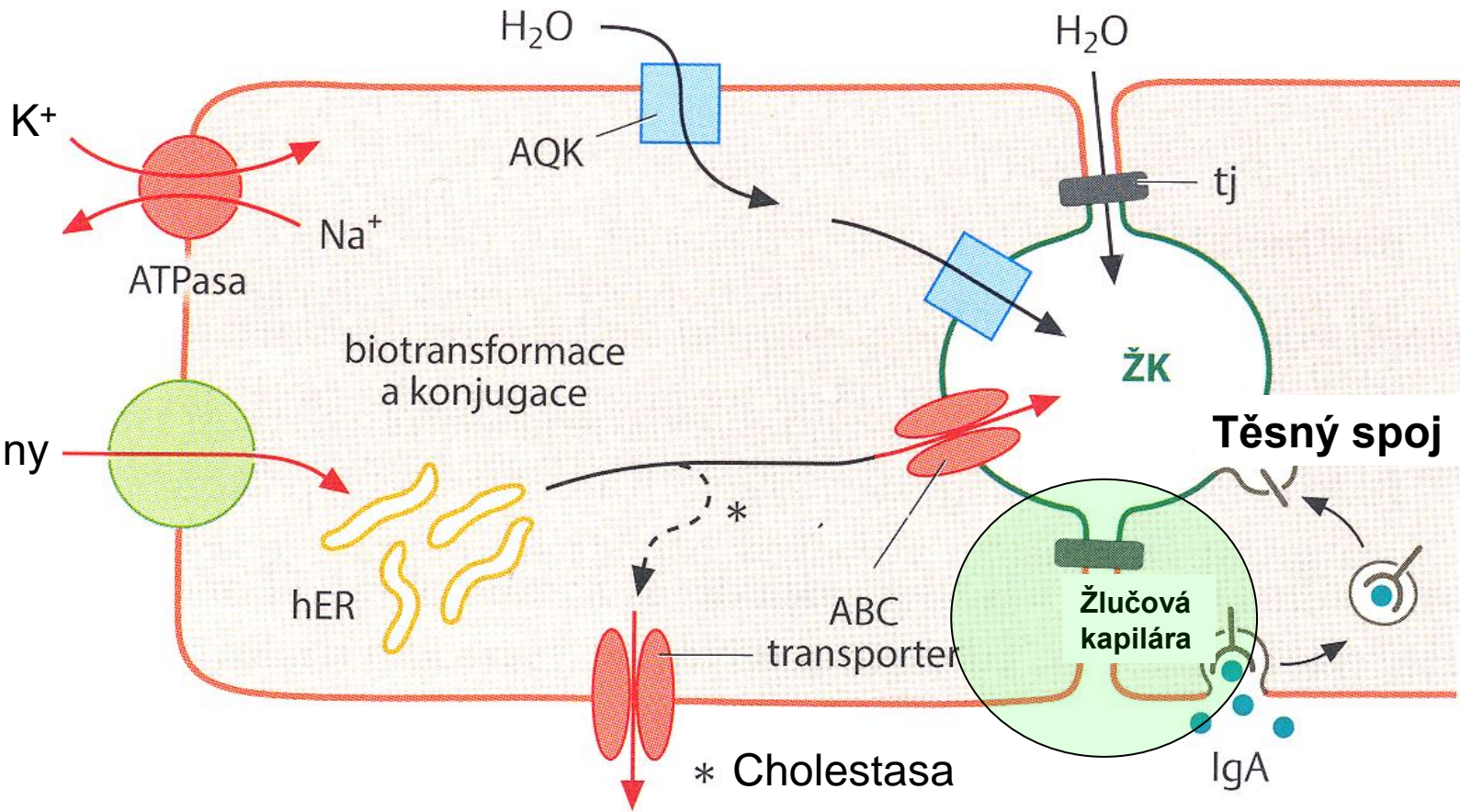
FUNKČNÍ VZTAHY HEPATOCYTŮ

Z krevní plazmy:
Glukóza, aminokyseliny, žlučové kyseliny

Krevní proteiny (sérový albumin, fibrinogen, protrombin, komplement, transferrin, atd.)

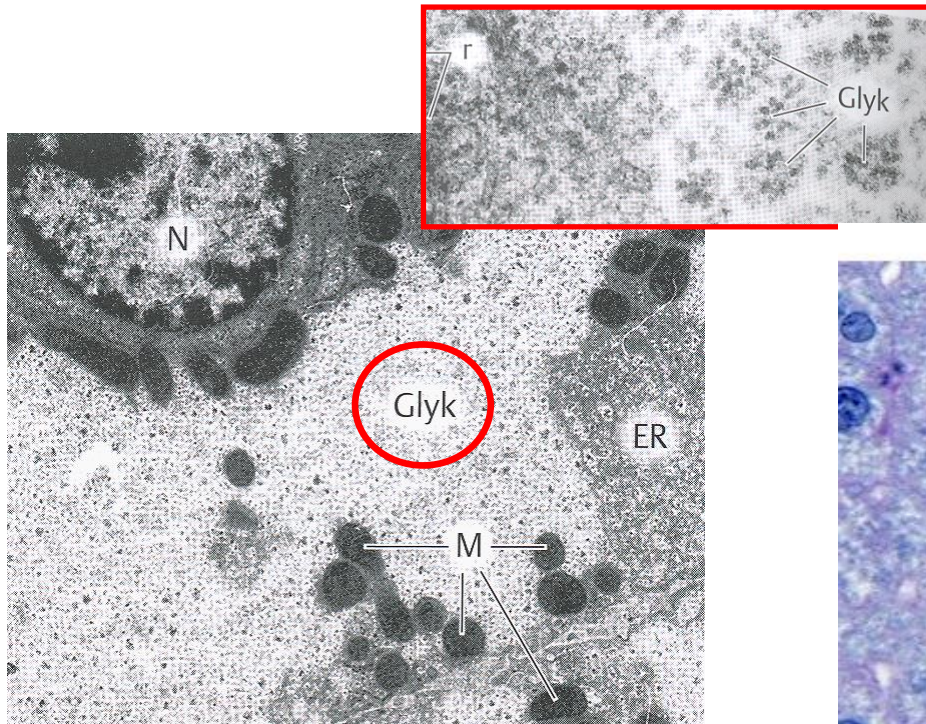
FUNKČNÍ VZTAHY HEPATOCYTŮ

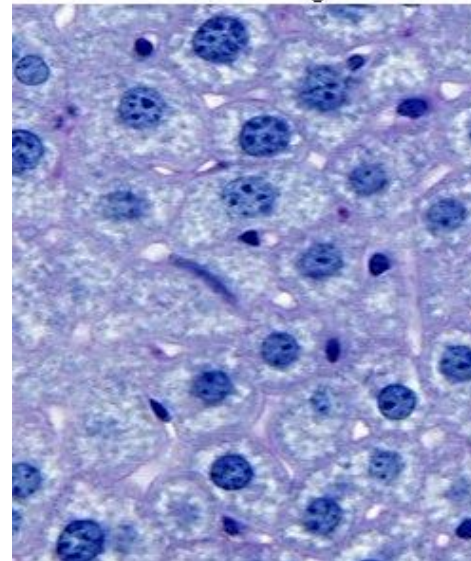
METABOLICKÁ AKTIVITA HEPATOCYTŮ

- **Syntéza a metabolismus látek krevní plazmy**

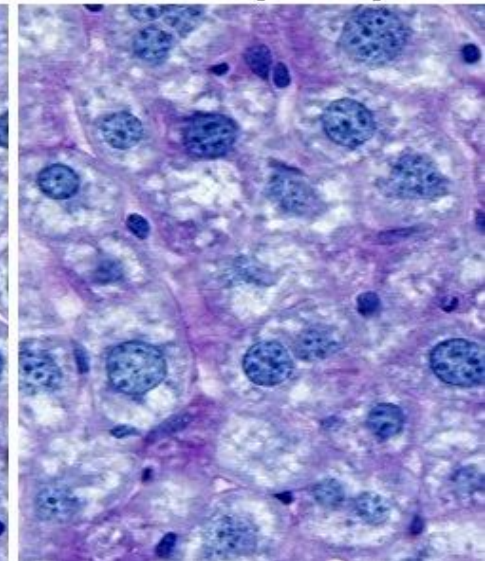
- Proteosyntéza – R ER + Golgi (plasmatické proteiny – albuminy, prothrombin, fibrinogen)
- Metabolismus tuků – S ER, peroxisomy (lipidová konverze mastných kyselin a glukózy, syntéza lipoproteinů)
- Metabolismus glukózy a sacharidů - syntéza glykogenu, glykogenolýza a glukoneogeneze (insulin / glukagon)

Fasted overnight

Two hours post-feeding

METABOLICKÁ AKTIVITA HEPATOCYTŮ

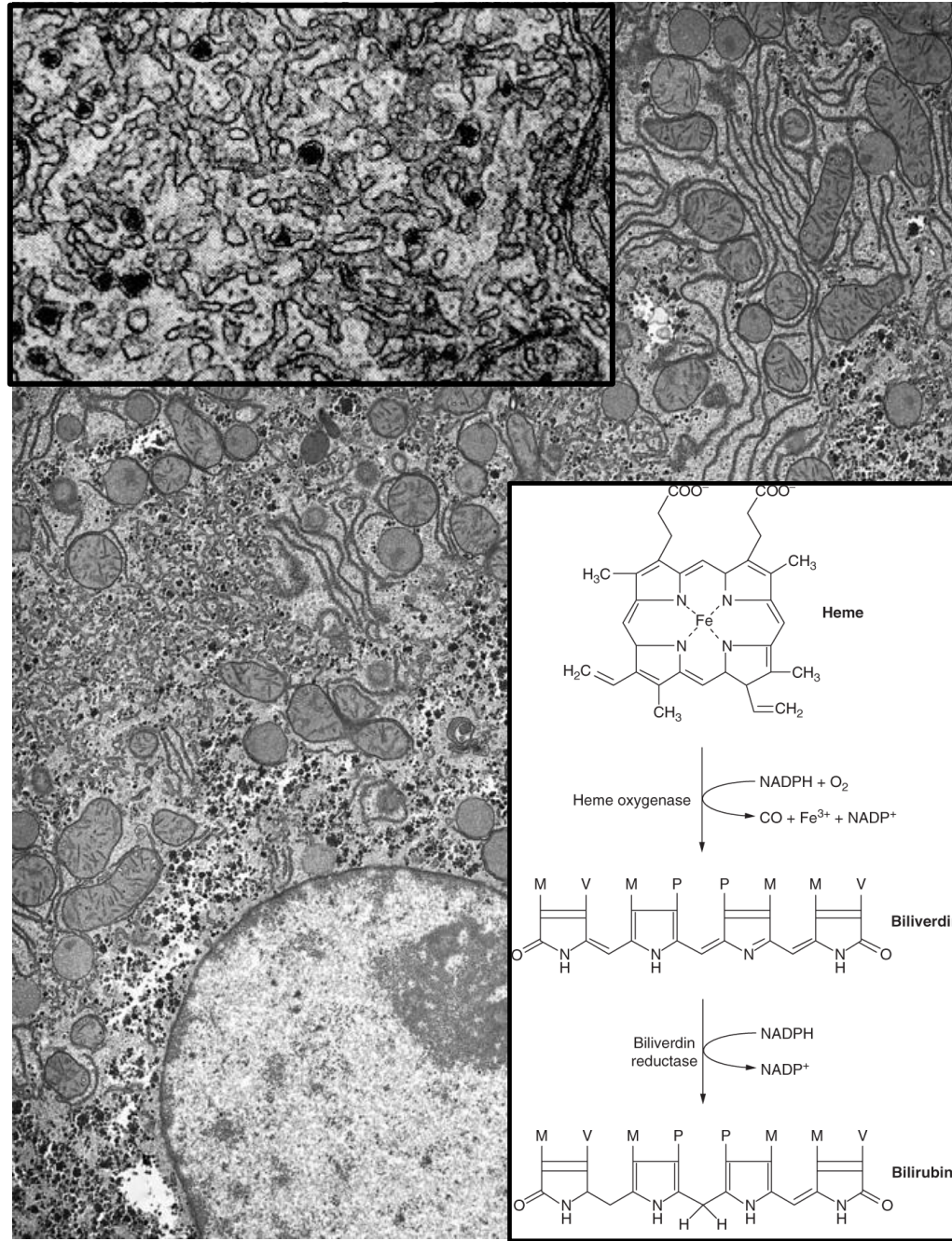
- **Detoxifikace**

- sER (steroidy, barbituráty, polyaromatické látky rozpustné v tucích atd., endo- a exotoxiny)
- Lysozomy (autofagie, degradace endocytovaných molekul)
- Peroxisomy

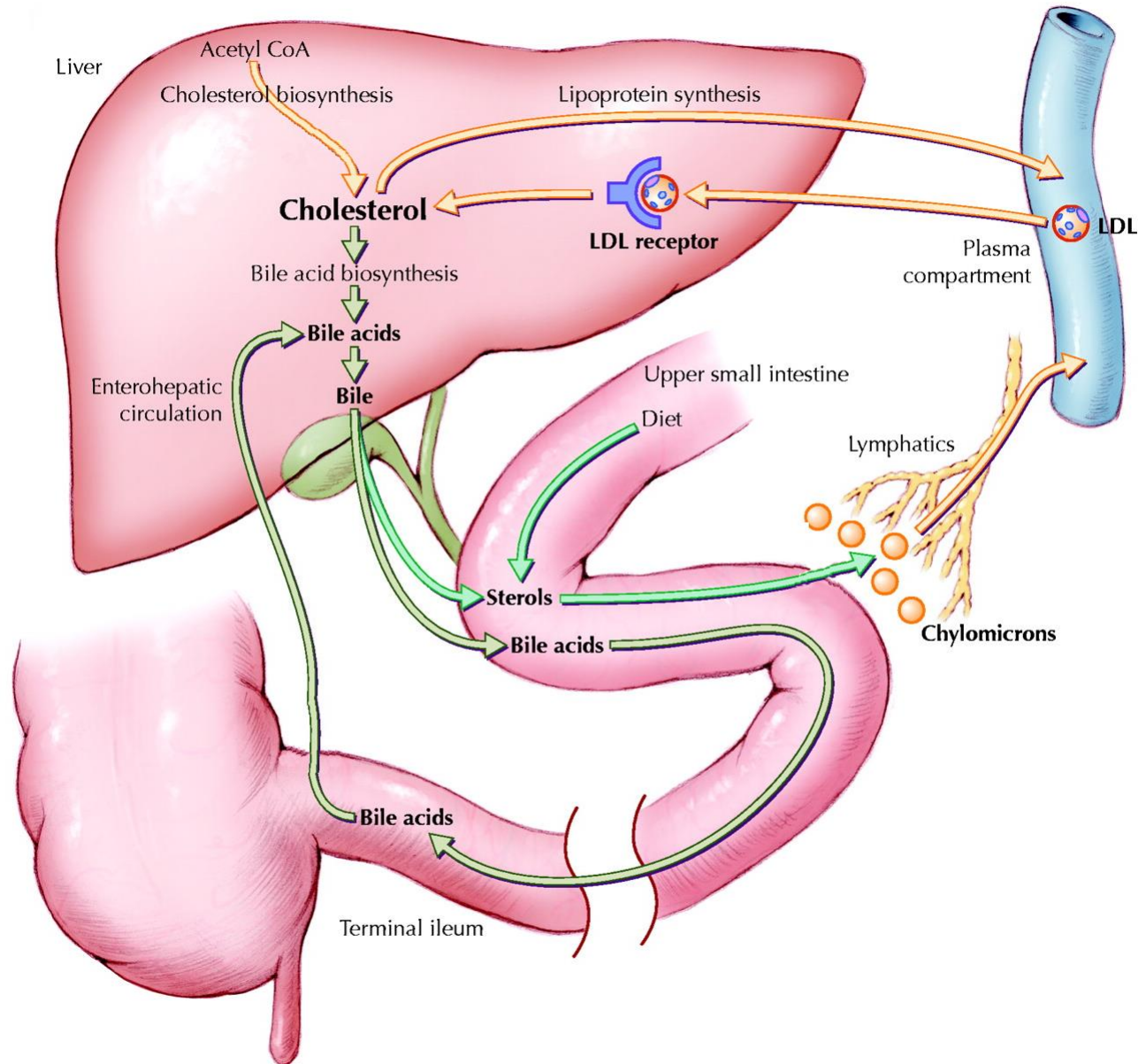
- **Metabolismus a deponování vitamínů a stopových prvků**

- **Produkce žluči**

- Recyklace žlučových kyselin (90%)
- 10% syntéza de novo
- konjugace nerozpustného (toxického) bilirubinu a glukuronové kyseliny na rozpustný (netoxický) komplex bilirubin-glukuronid
- sER
- hyperbilirubinemie (nekonjugovaný/konjugovaný bilirubin)

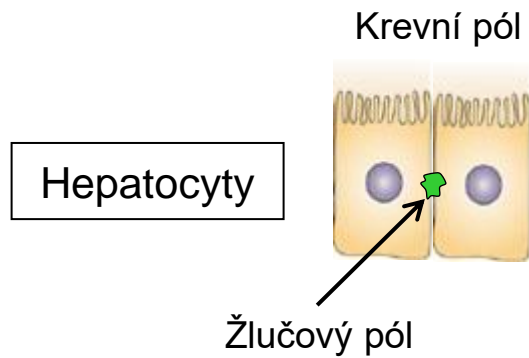

ENTEROHEPATICKÝ OBĚH

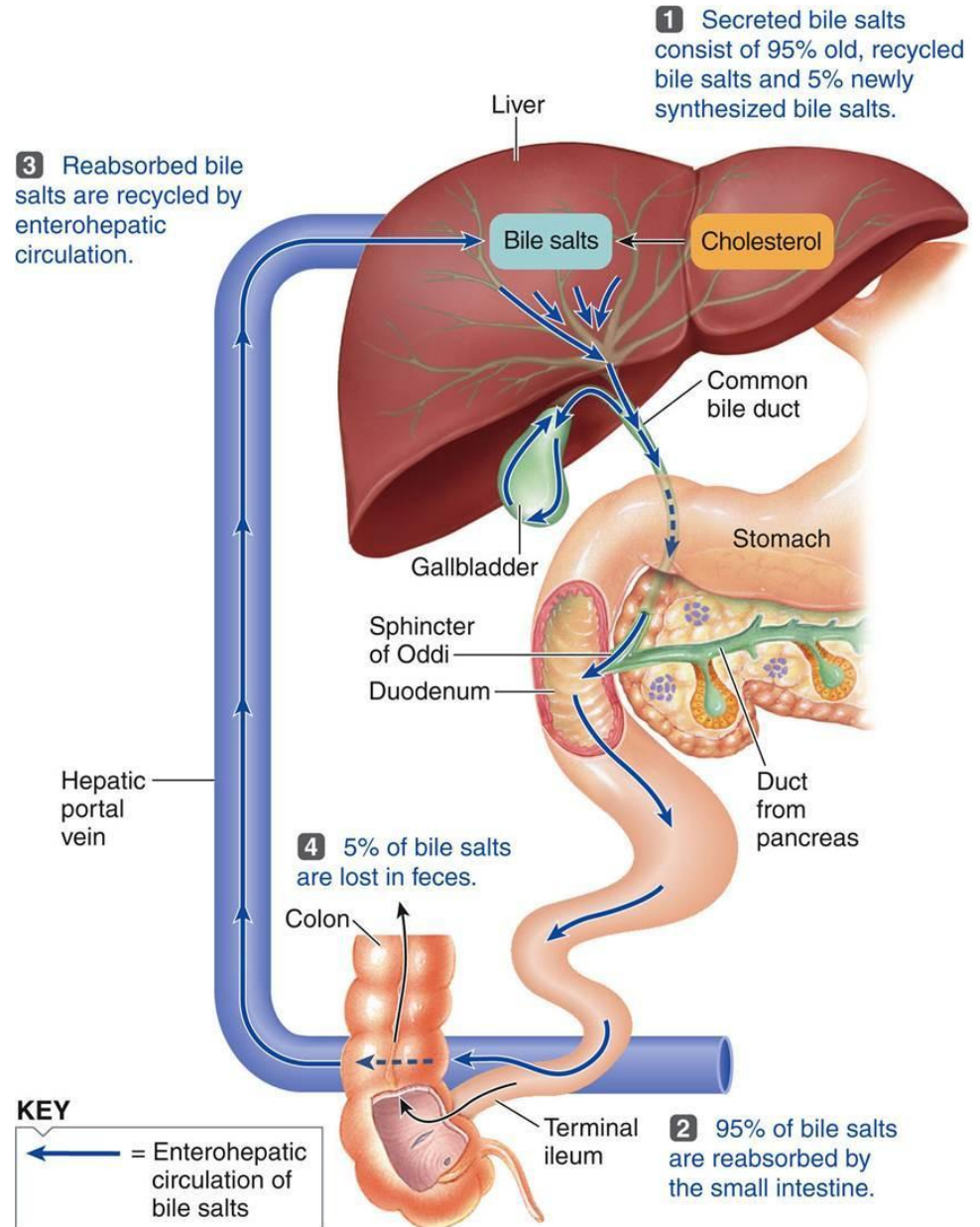

ENTEROHEPATICKÝ OBĚH

- Resorpce v terminální části ilea
- Vena portae
- Sinusoidy

- Žlučové kapiláry
- Intra a extrahepatální cesty
- Duodenum

INTRAHEPATÁLNÍ

Žlučové kanálky

- mezibuněčný prostor mezi hepatocyty
- 1-2 μ m
- nemají stěnu, ohraničené jen membránami hepatocytů
- spojovací komplexy

Heringovy kanálky

- navazují na žlučové kapiláry
- jednoduchý dlaždicový epitel

Interlobulární žlučovody

- cholangiocyty
- kubický nebo nízký cylindrický epitel + vazivo

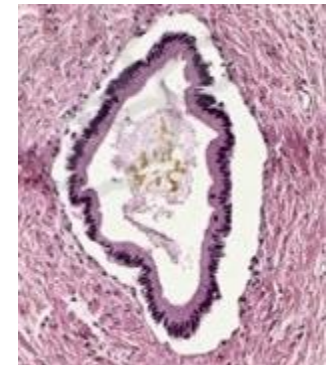
Lobární žlučovody

- ductus hepaticus dexter et sinister
- vysoký jednovrstevný cylindrický epitel
- mucinózní žlásky

EXTRAHEPATÁLNÍ

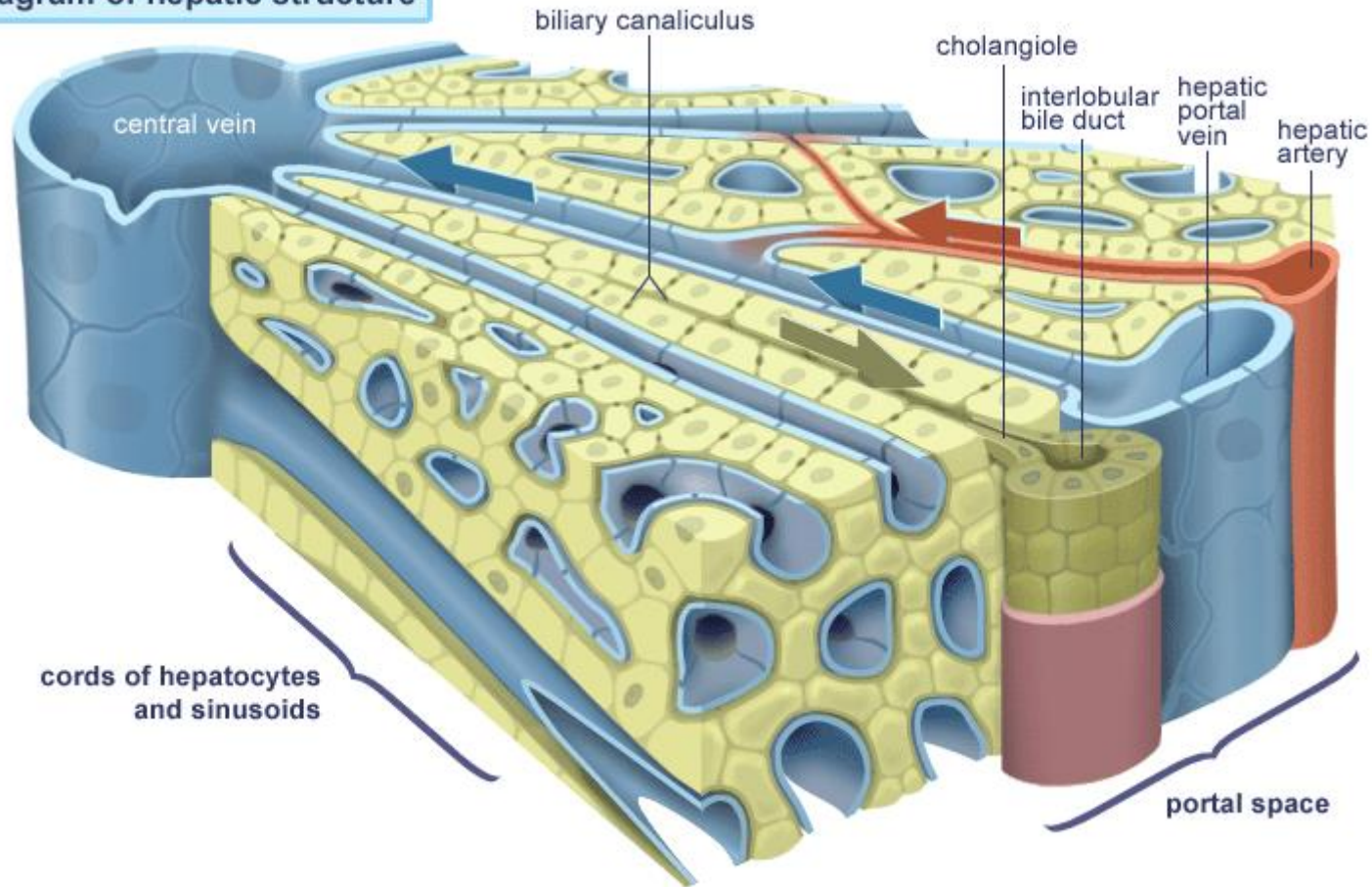
Ductus hepaticus, ductus cysticus, ductus choledochus

- sliznice
- fibromuskulární vrstva
- sfinkter

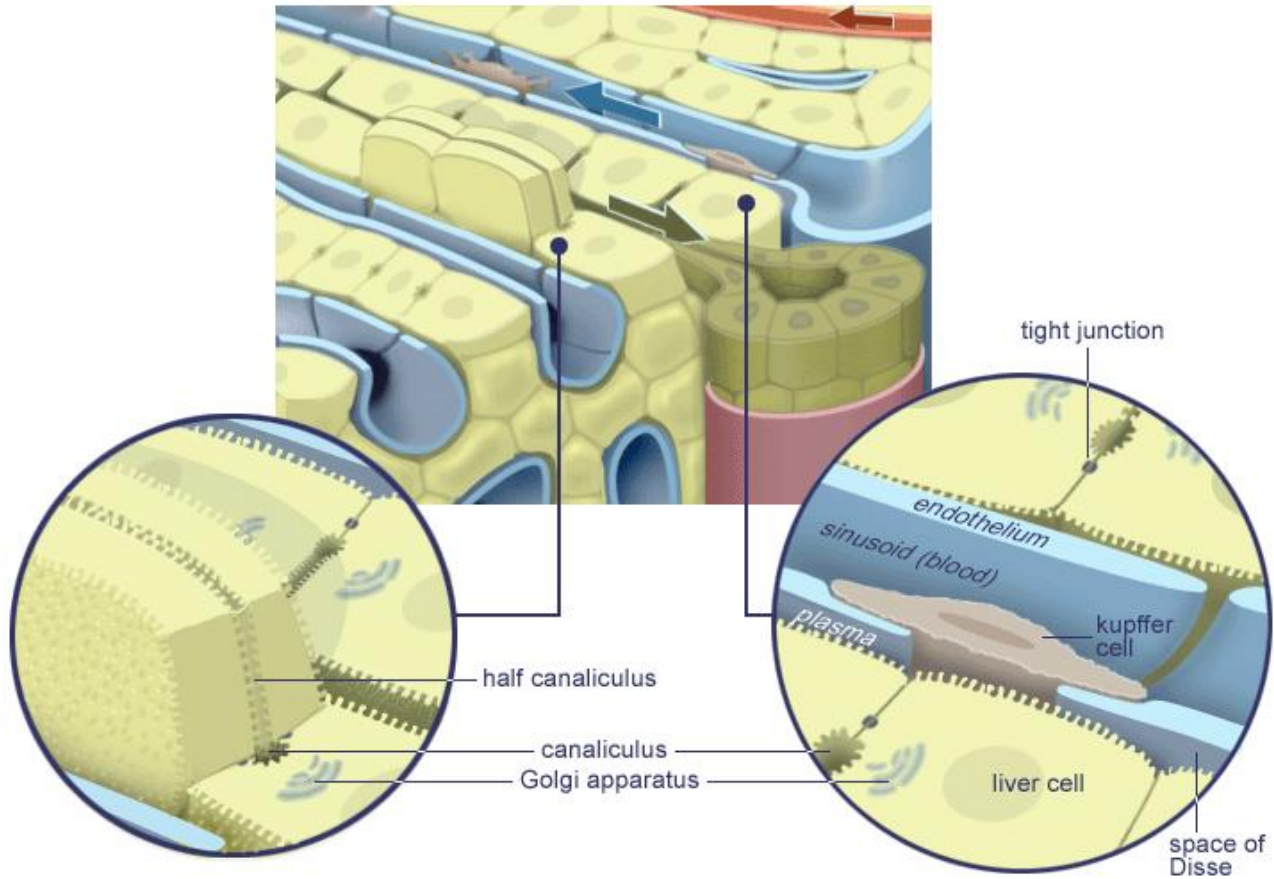
INTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

Diagram of hepatic structure

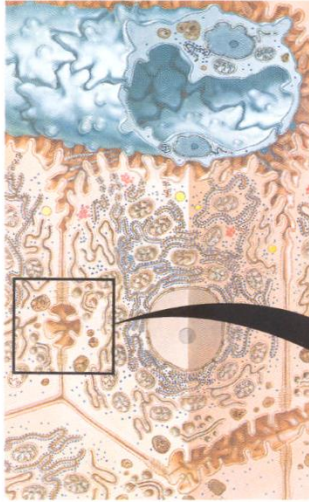
INTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

Hepatic structure (close-up)

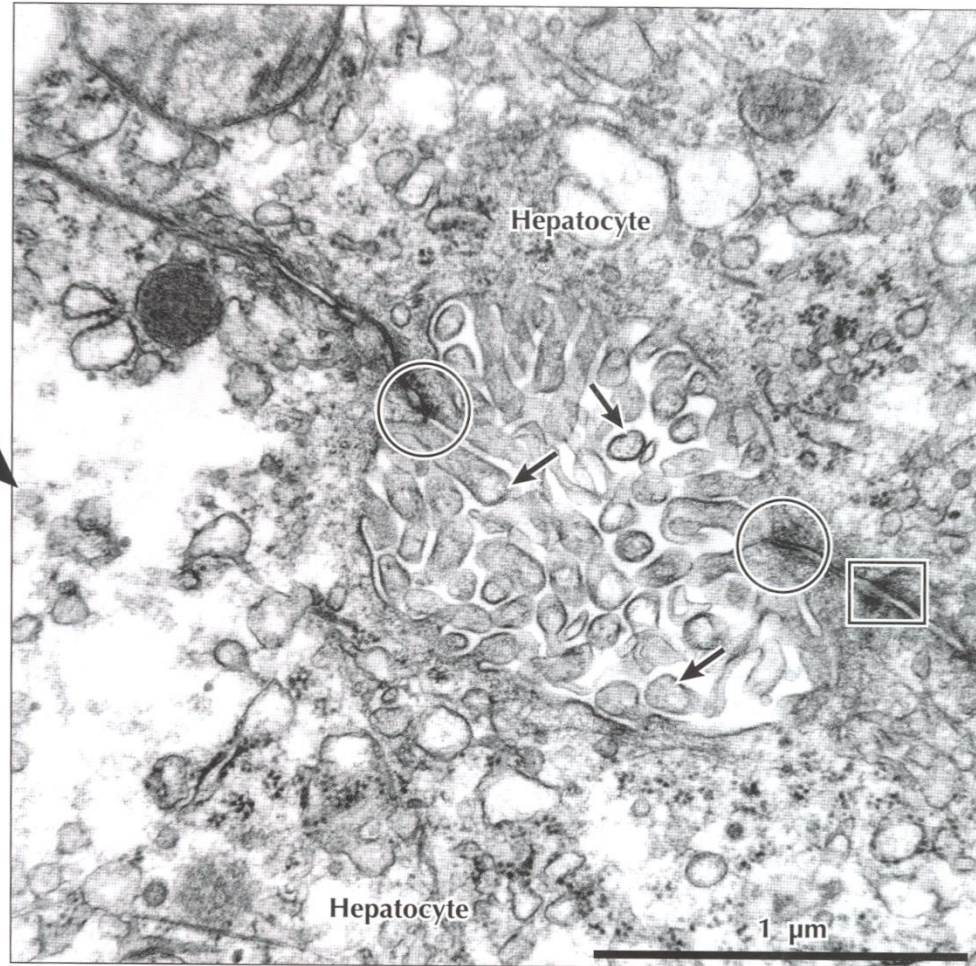

INTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

▼ The box indicates a bile canaliculus.

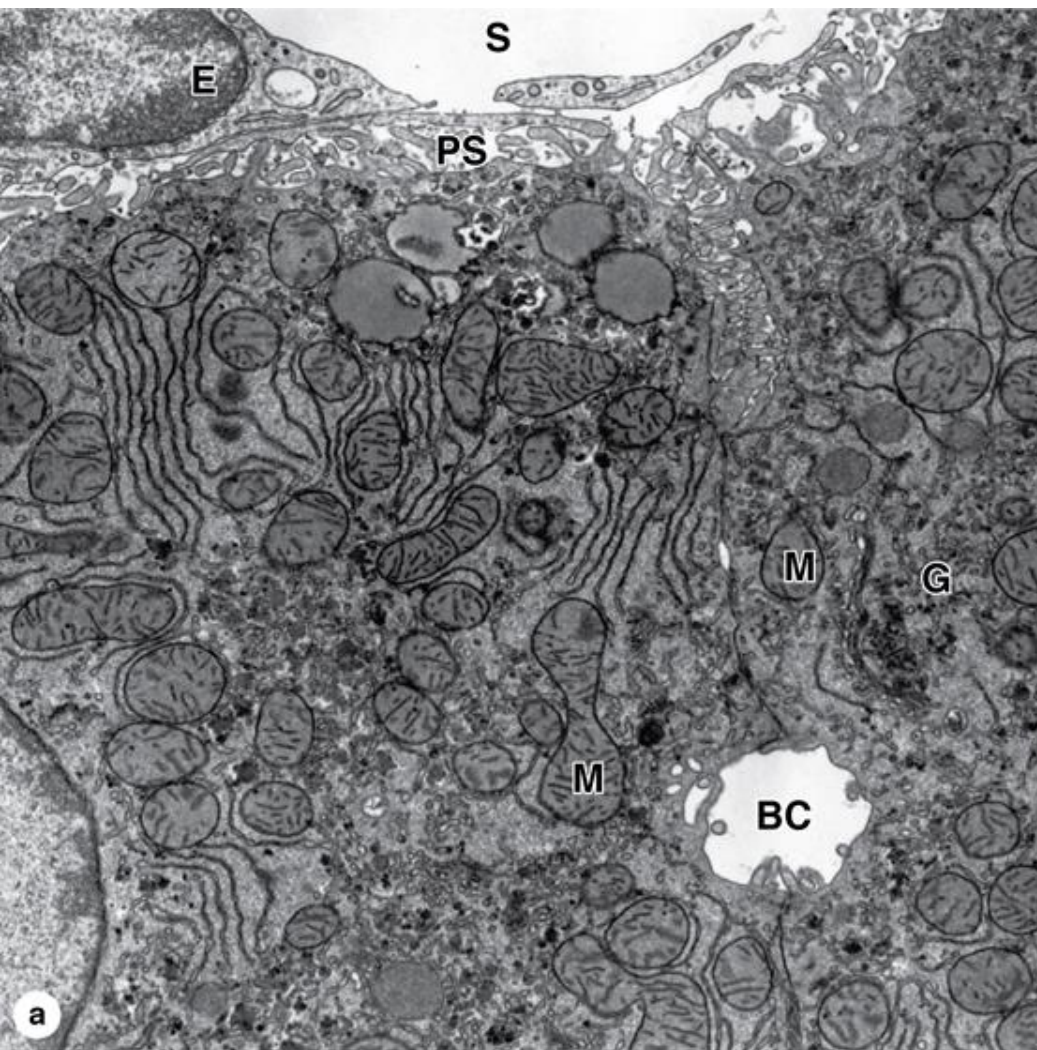

*F. Netter
M.D.*

▲ EM of a bile canaliculus in transverse section. The lumen shows short stubby microvilli (arrows) of two hepatocytes. Desmosomes (rectangle) and tight junctions (circles) link cell membranes, which seals the canaliculus and prevents bile leakage to surrounding tissues. 47,000×.

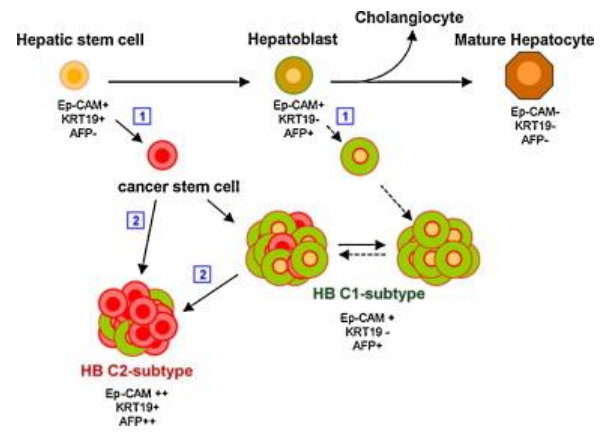
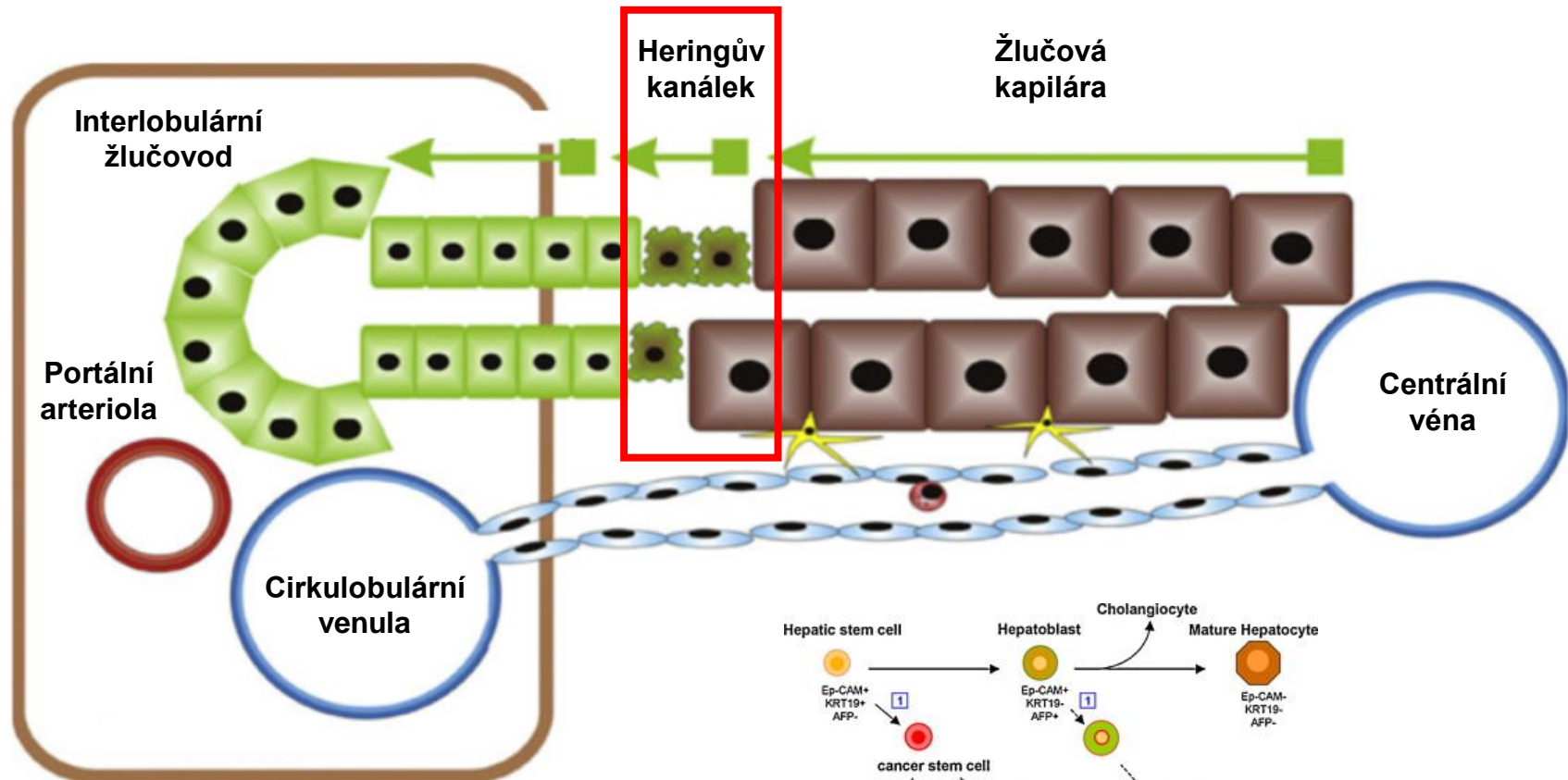
INTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

INTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

CHOLANGIOCYTY

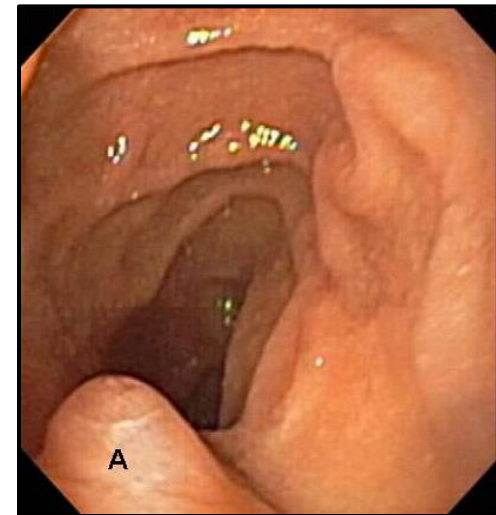
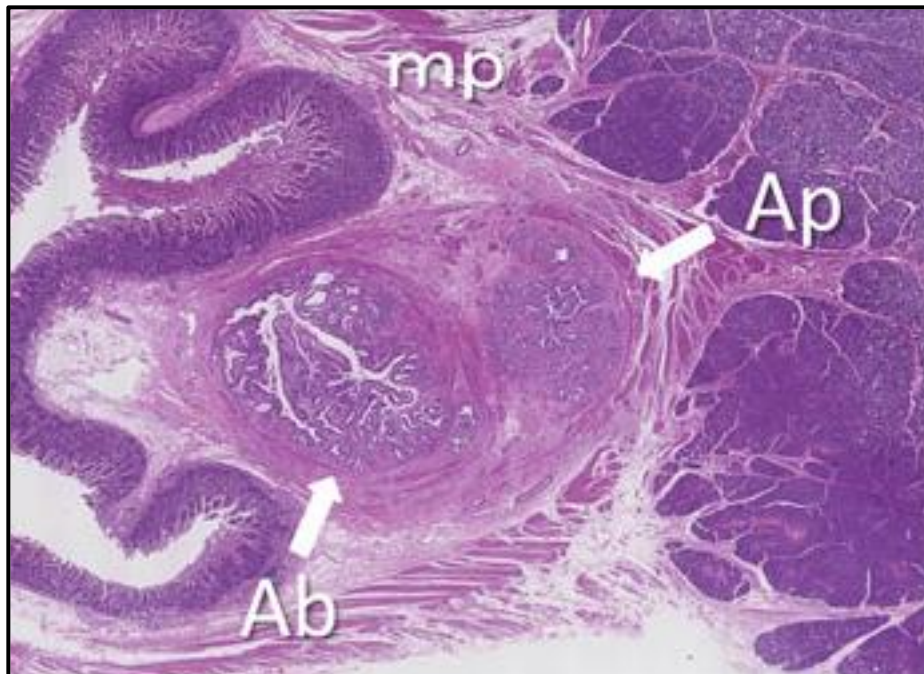
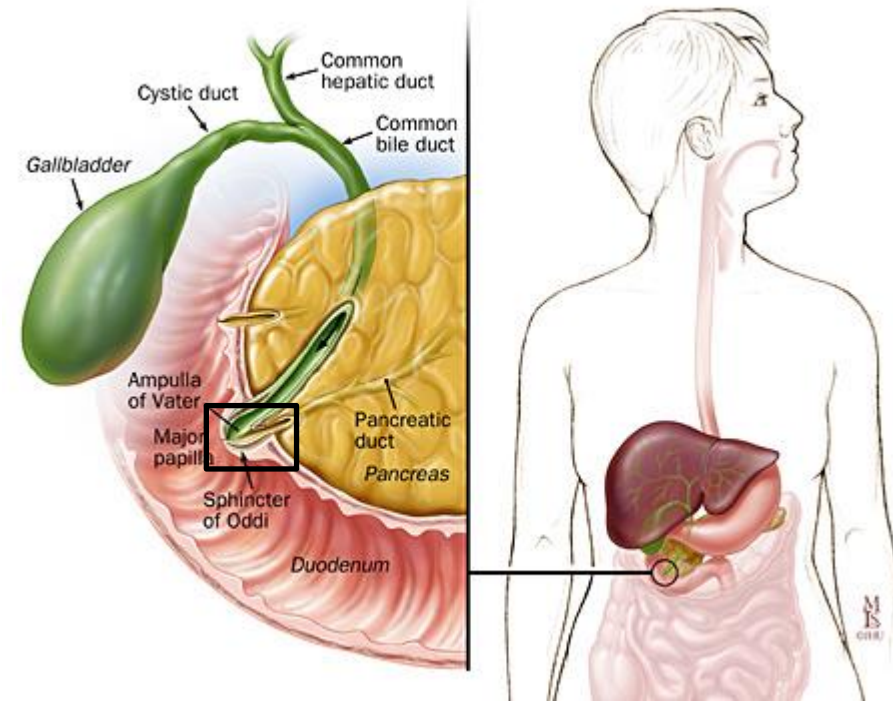
HEPATOCYTY

EXTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

d. hepaticus communis + d. cysticus → d. choledochus

papilla duodeni major
m. sphincter ampullae hepatoduodenalis (Oddiho sfinkter)

EXTRAHEPATÁLNÍ ŽLUČOVÉ CESTY

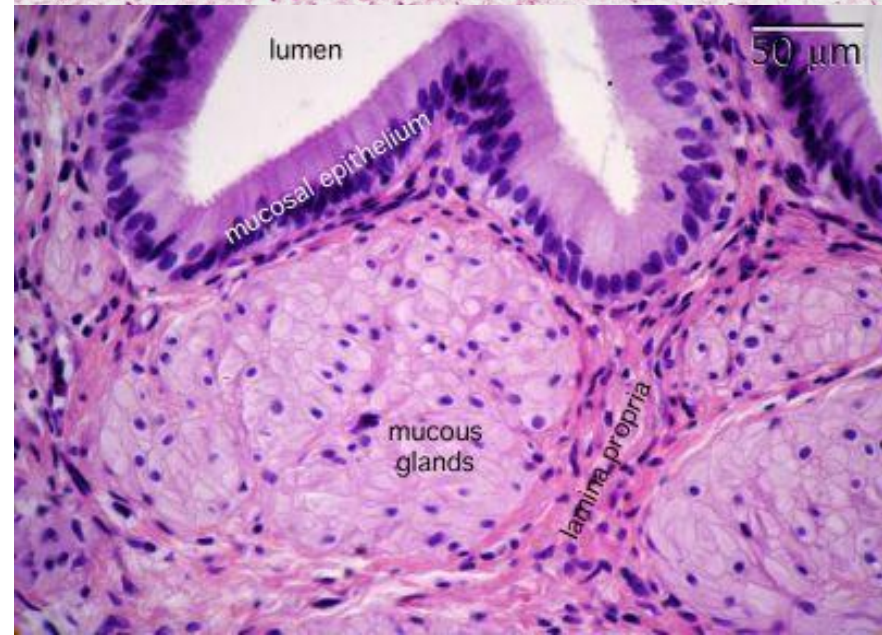
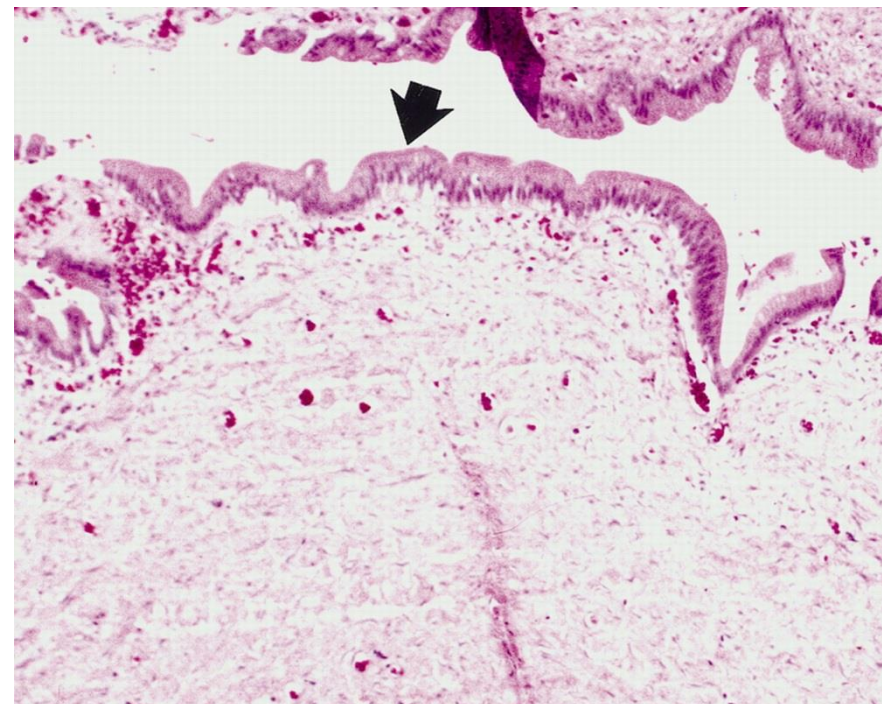
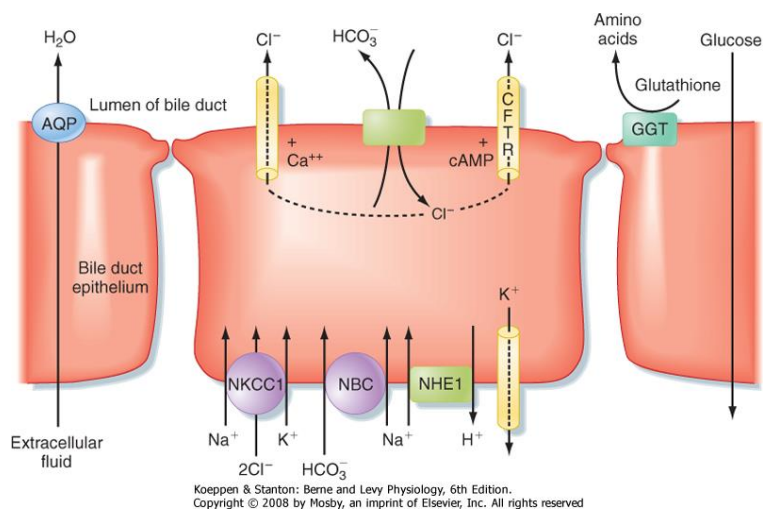
Sliznice

- podélné řasy
- jednovrstevný cylindrický epitel (cholangiocyty)
- ve vazivu mucinózní žlázký a pohárkové buňky

Fibromuskulární vrstva

- hustá síť kolagenních a elastických vláken
- leiomyocyty

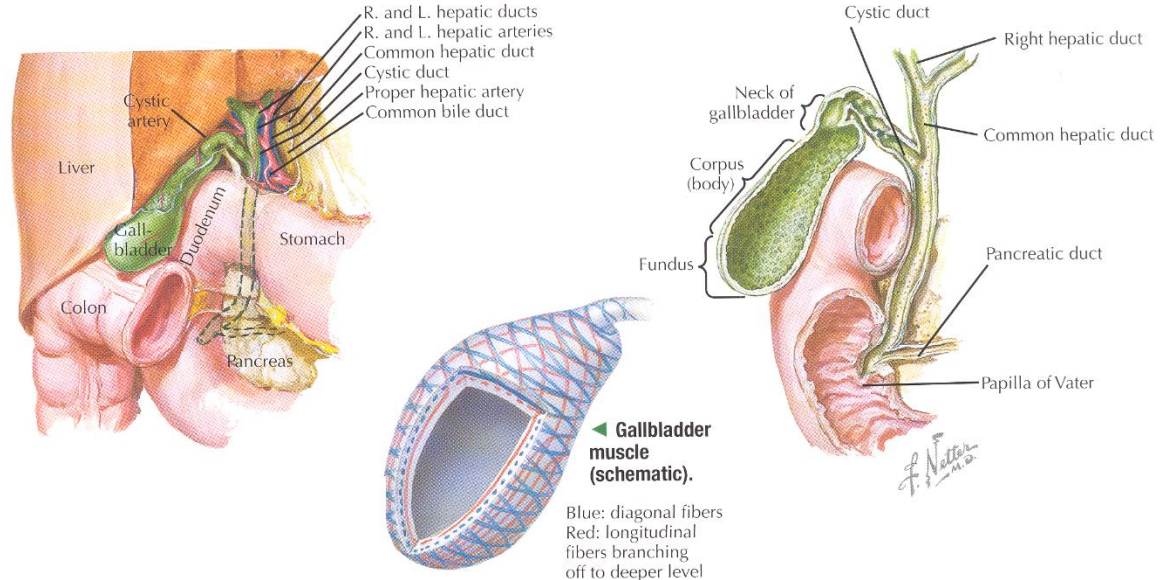
Modifikace žluči

ŽLUČNÍK (VESICA FELLEA)

Stěna silná 1-2mm

- Sliznice
- Svalová vrstva
- Seróza/adventicie

Sliznice

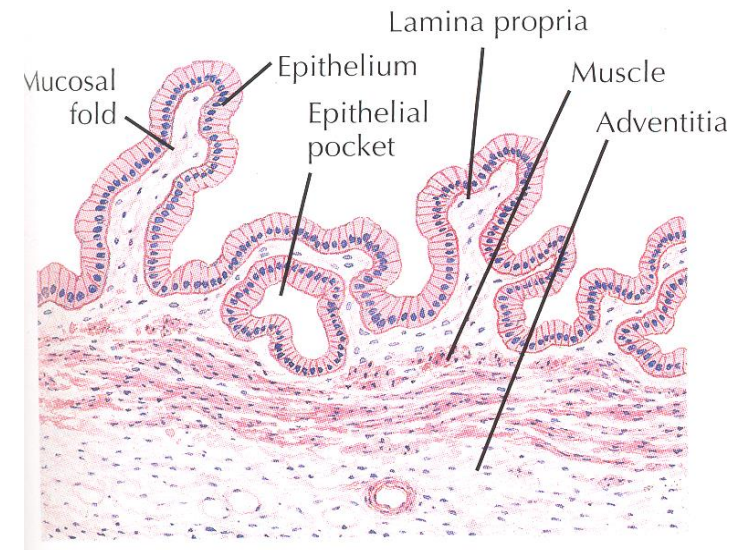
- slizniční řasy
- 20-50 μ m jednovrstevný cylindrický epitel s mikroklyky
- četné spojovací komplexy
- lamina propria mucosae - řídké kolagenní vazivo s mucinózními tuboalveolárními žlázkami
- lamina muscularis mucosae chybí

Svalová vrstva (Muscularis propria)

- prostorová síť hladkých svalových buněk,
- elastická vlákna

Seróza

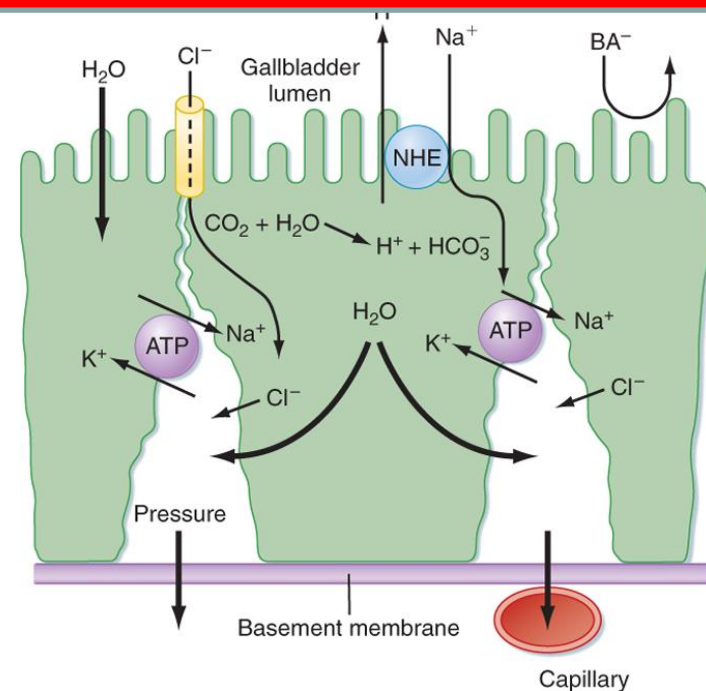
- mohutná vrstva **subserózního** vaziva (l. propria serosae)

ŽLUČNÍK (VESICA FELLEA)

Koncentrace žluči

- Sekrece žluči játry – cca 0,8-1l denně
- Cholecystokinin (enteroendokrinní buňky)
- Objem žlučníku 15-60 ml
- Resorpce vody

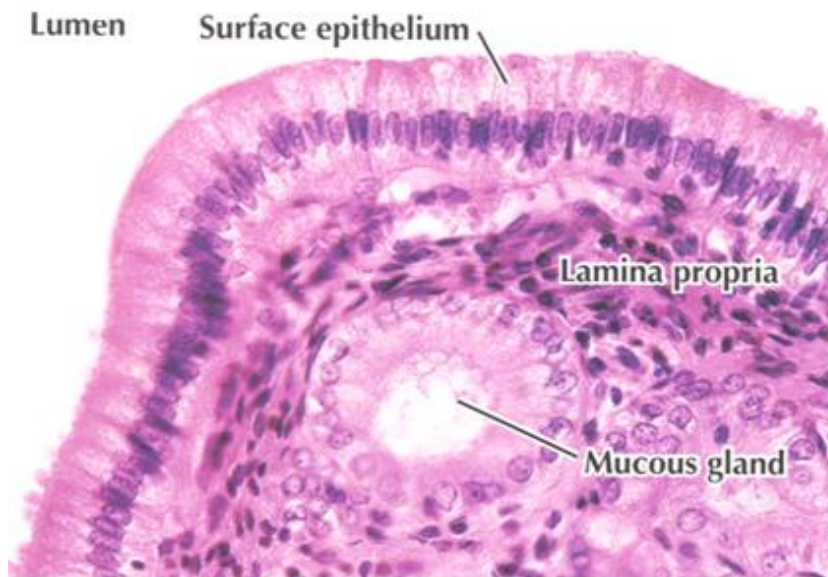
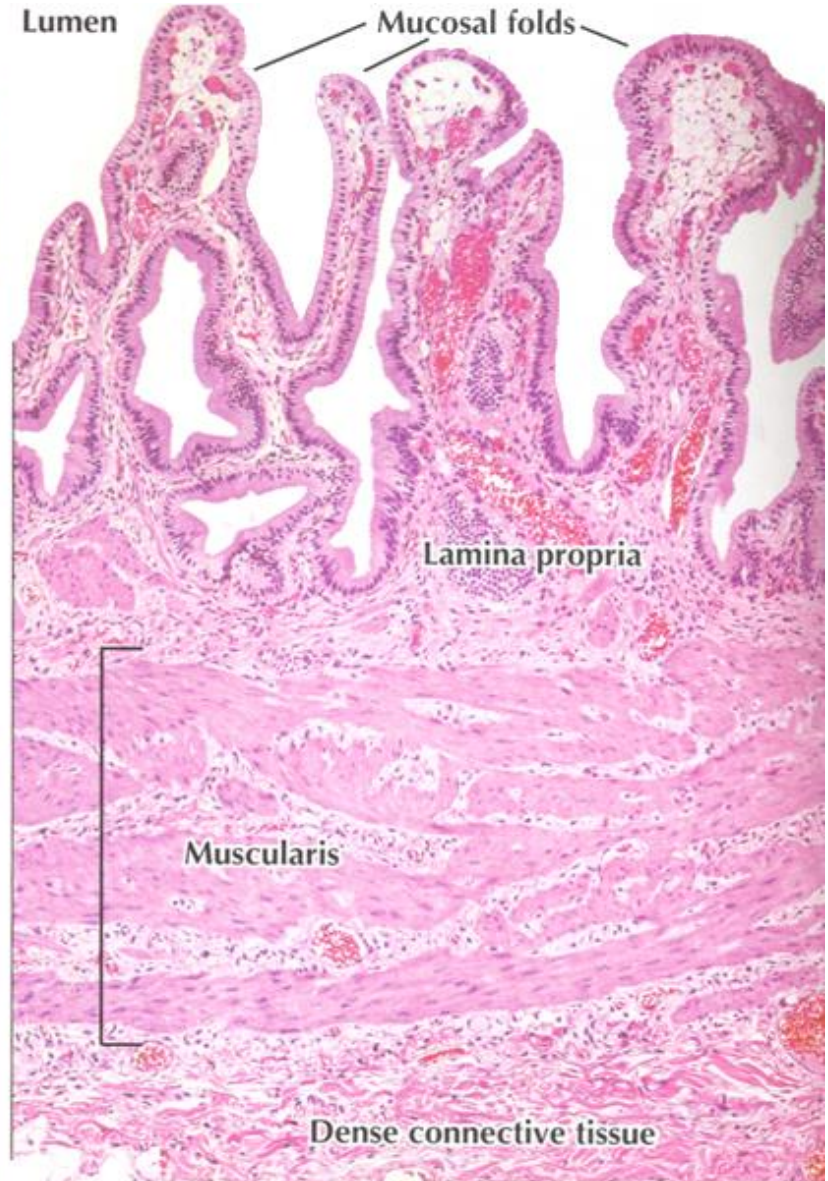
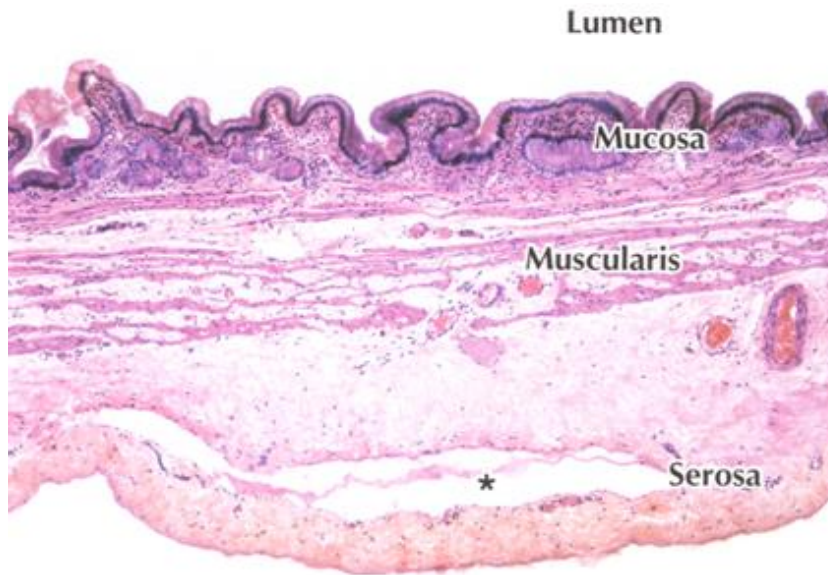

Koeppen & Stanton: Berne and Levy Physiology, 6th Edition.
Copyright © 2008 by Mosby, an imprint of Elsevier, Inc. All rights reserved

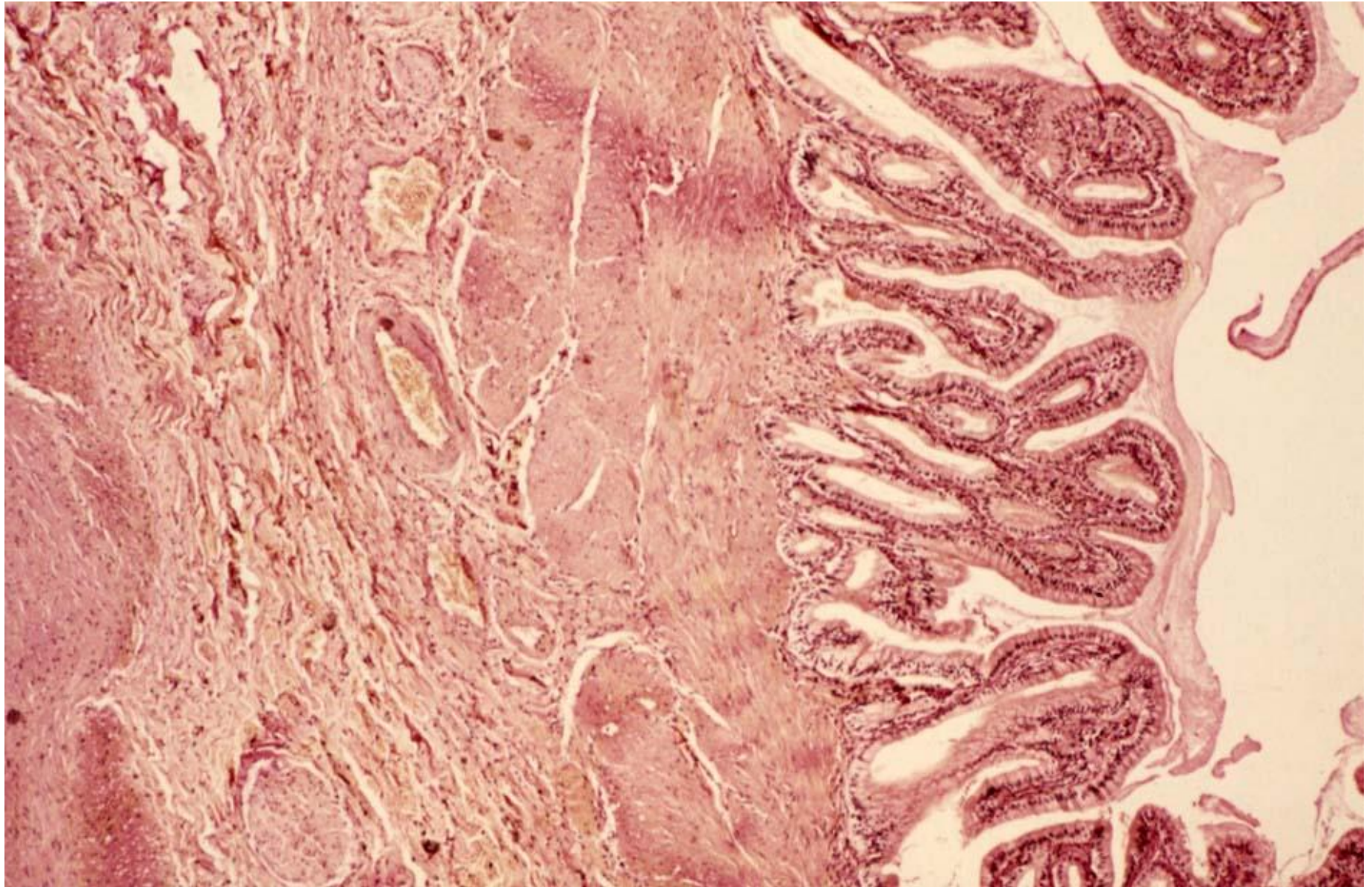
Approximate Values for Major Components of Liver and Gallbladder Bile

COMPONENT	LIVER BILE	GALLBLADDER BILE
Na ⁺ (mEq/L)	150	300 ↑
K ⁺ (mEq/L)	4.5	10 ↑
Ca ⁺⁺ (mEq/L)	4	20 ↑
Cl ⁻ (mEq/L)	80	5 ↓
HCO ₃ ⁻ (mEq/L)	25	12 ↓
Bile salts (mEq/L)	30	315 ↑
pH	7.4	6.5
Cholesterol (mg/100 mL)	110	600
Bilirubin (mg/100 mL)	100	1000

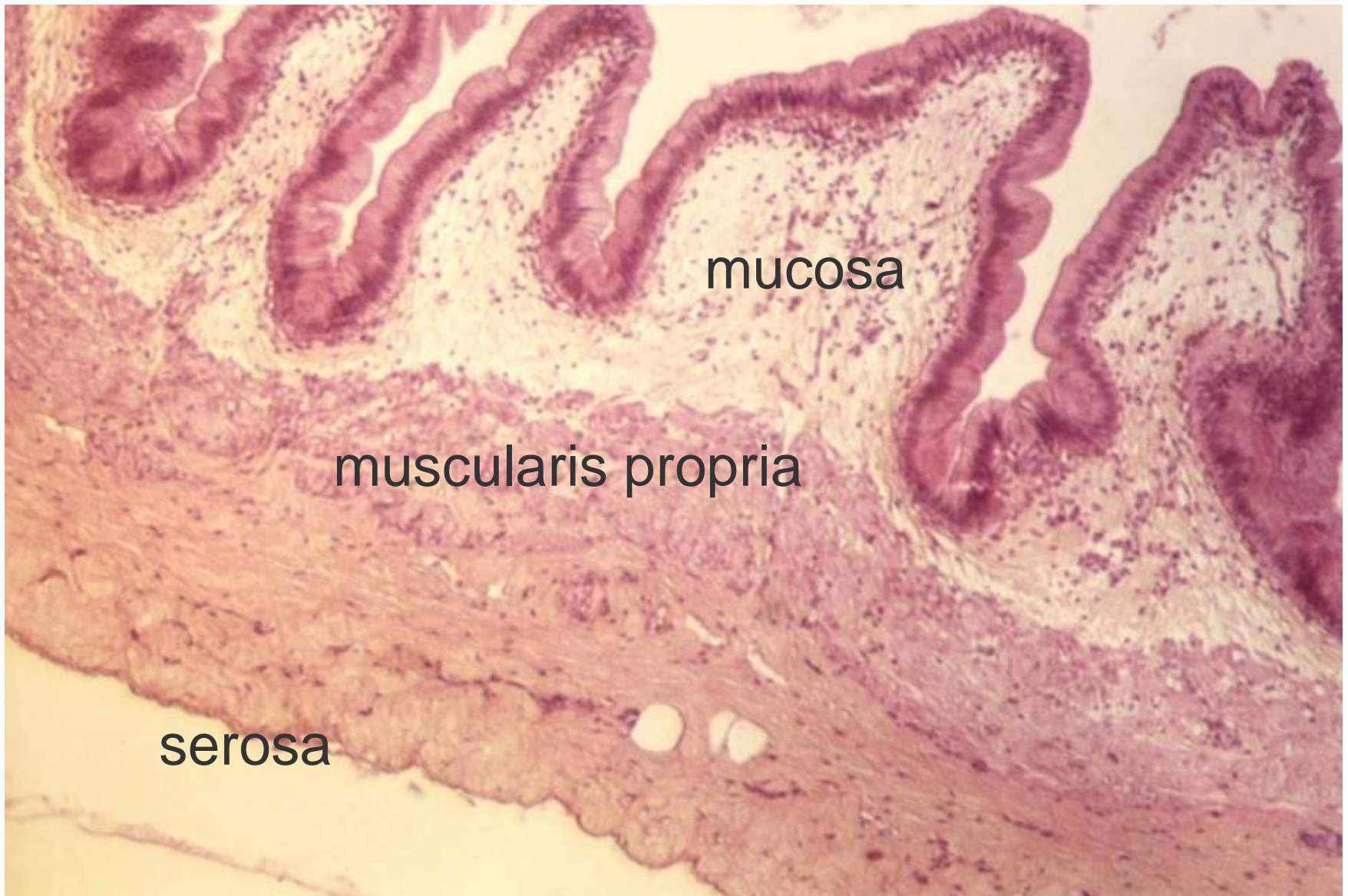
ŽLUČNÍK (VESICA FELLEA)

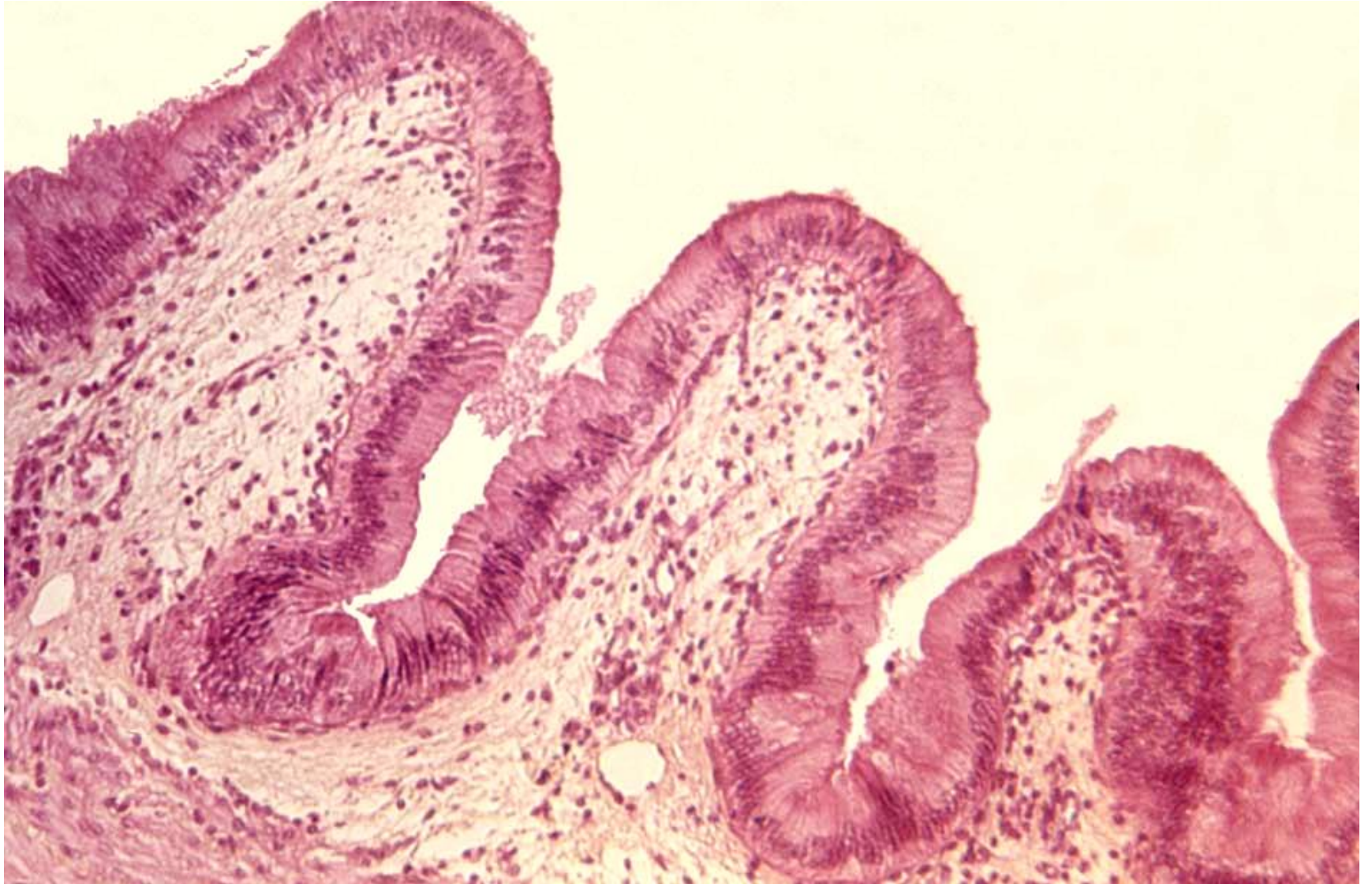
ŽLUČNÍK (VESICA FELLEA)

ŽLUČNÍK (VESICA FELLEA)

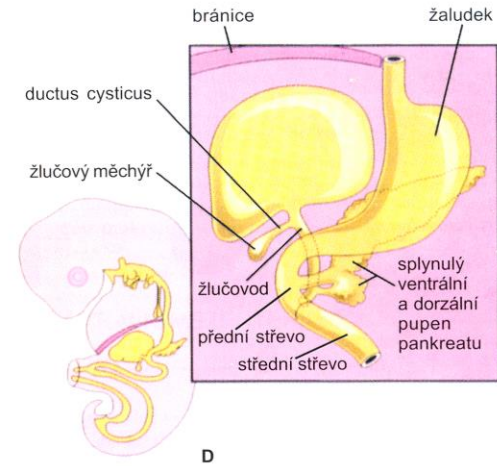
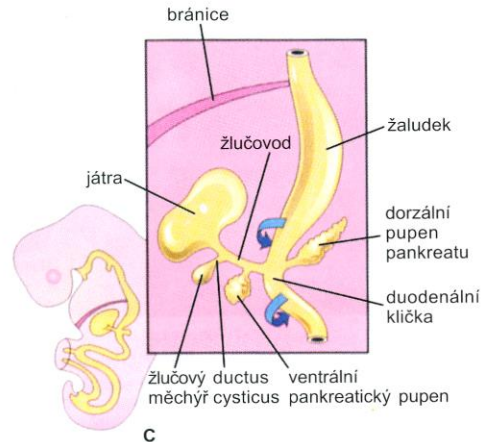
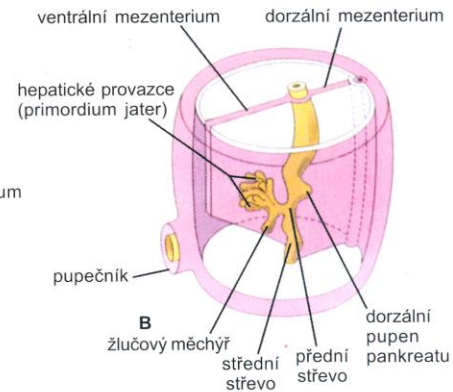
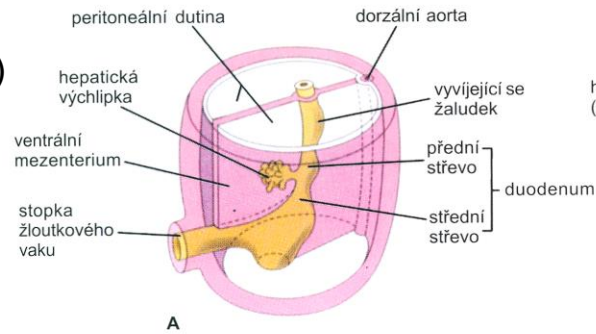

ŽLUČNÍK (VESICA FELLEA)

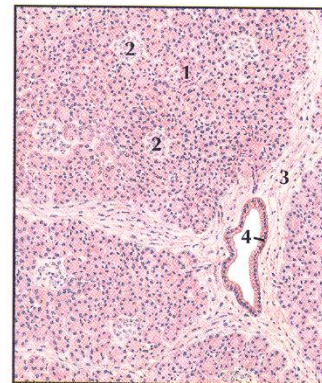
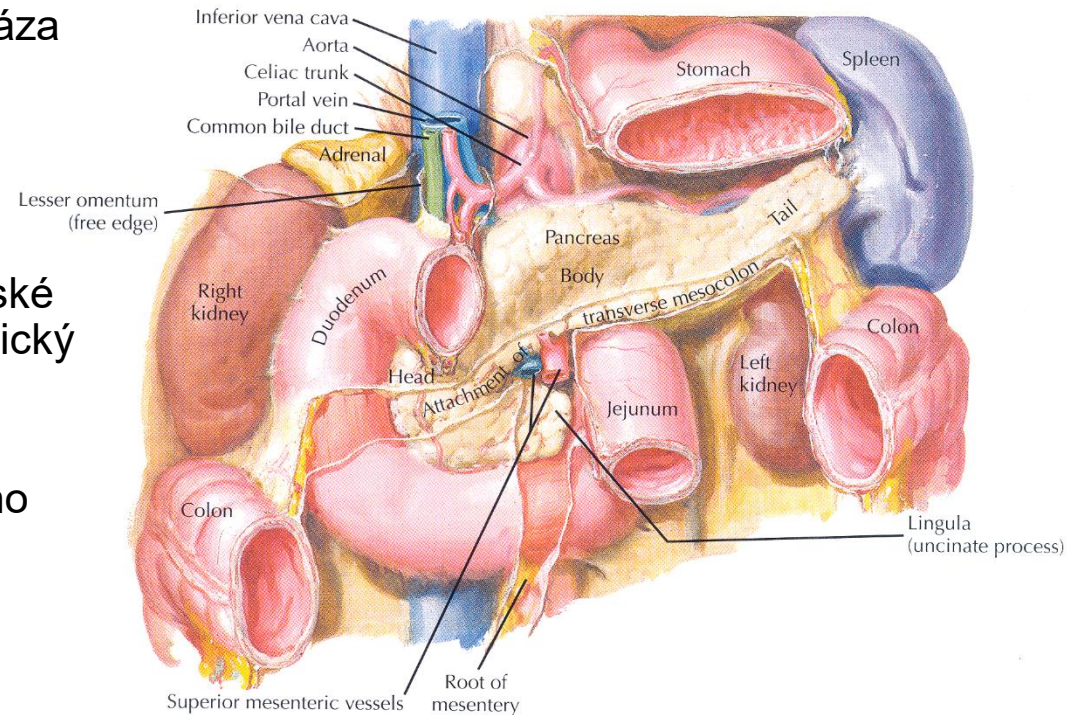
VÝVOJ JATER A ŽLUČOVÝCH CEST

- Výchlipka ventrální stěny embryonálního duodena – **jaterní divertikulum**
- **Pars hepatica** (parenchym + ductus hepaticus) a **pars cystica** (ductus cysticus + žlučník) vytváří d. choledochus
- Rychle proliferující buňky pronikají do **septum transversum** (mesodermální ploténka mezi perikardiální dutinou a žloutkovým vakem) a vrůstají do **ventrálního mesenteria**
- Entoderm: jaterní trámce
- Interakce mezi buňkami jaterních trámců a vv. omphalomesentericae indukují vznik **jaterních sinusoid**
- Vazivo, Kupfferovy a hematopoetické buňky – z mesodermu septum transversum
- Mesoderm na povrchu diferencuje ve viscerální peritoneum
- 10. týden:
 - 10% těla
 - hematopoeze
- 12. týden: produkce žluči

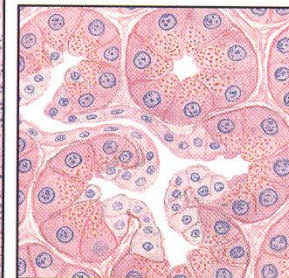

SLIVKA BŘIŠNÍ (PANCREAS)

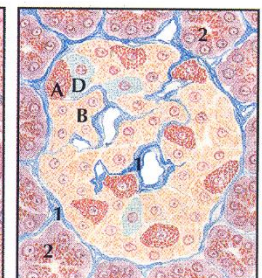
- Složená, čistě serózní tuboalveolární žláza
- Exokrinní i endokrinní charakter
 - pankreatický acinus
 - Langerhansovy ostrůvky
- Hlavní vývod (Wirsungův) ústí do Vaterské papily jako společný žlučový a pankreatický vývod
- Vazivové pouzdro z hustého kolagenního vaziva
- Septa – krevní cévy, inervace a interlobulární vývody

Low-power section of pancreas
1. Acini, 2. islet, 3. interlobular septum, 4. interlobular duct

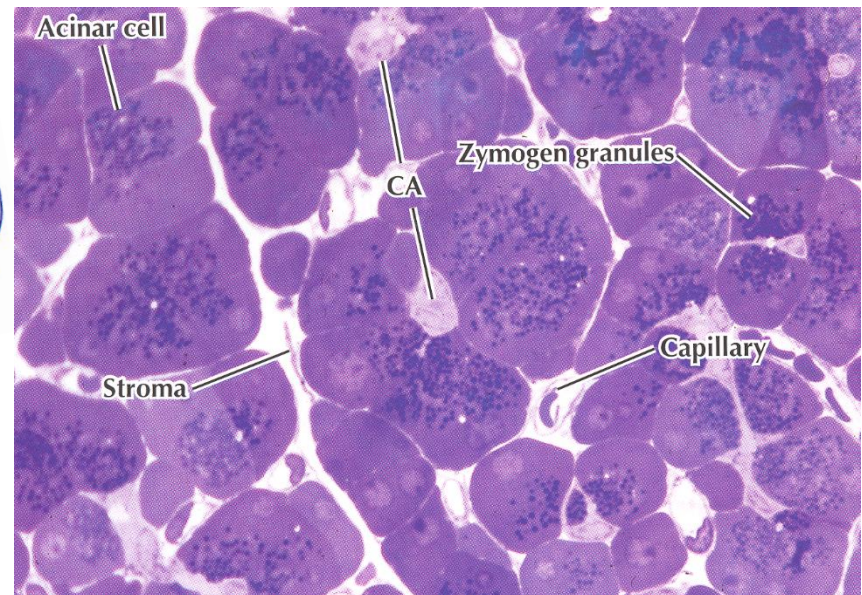
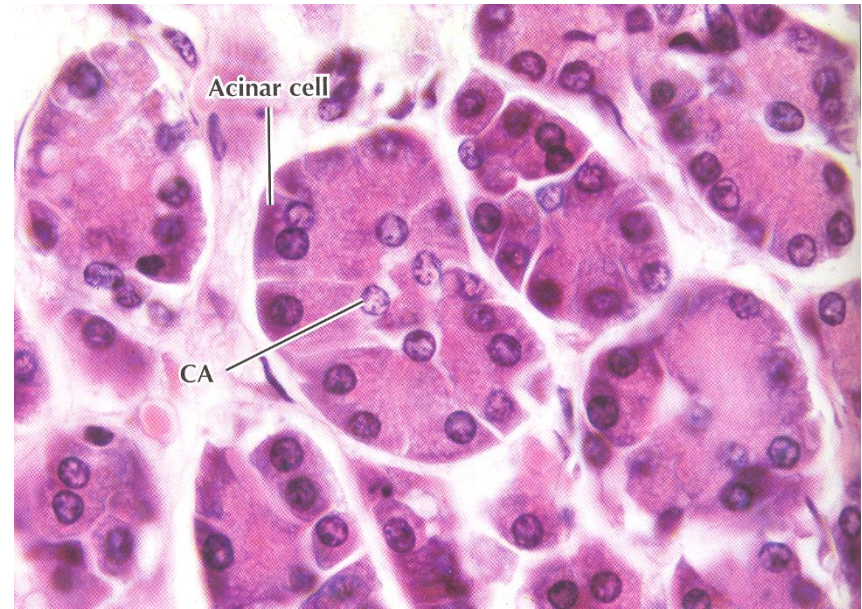
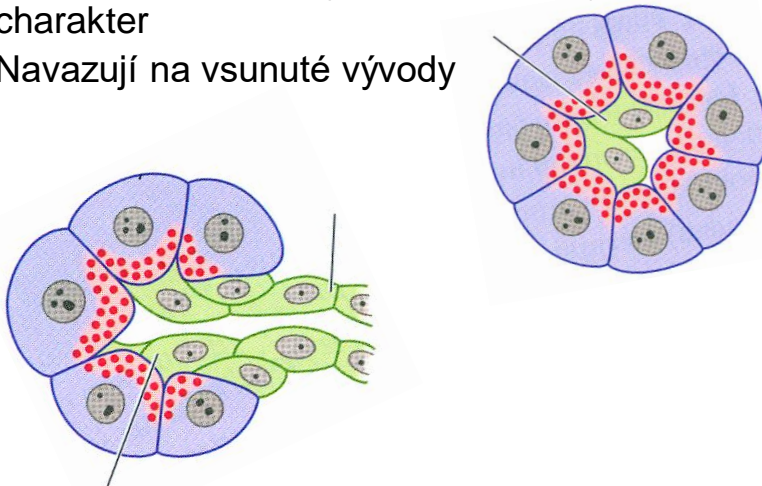
High magnification: acini, intercalated duct and zymogen granules

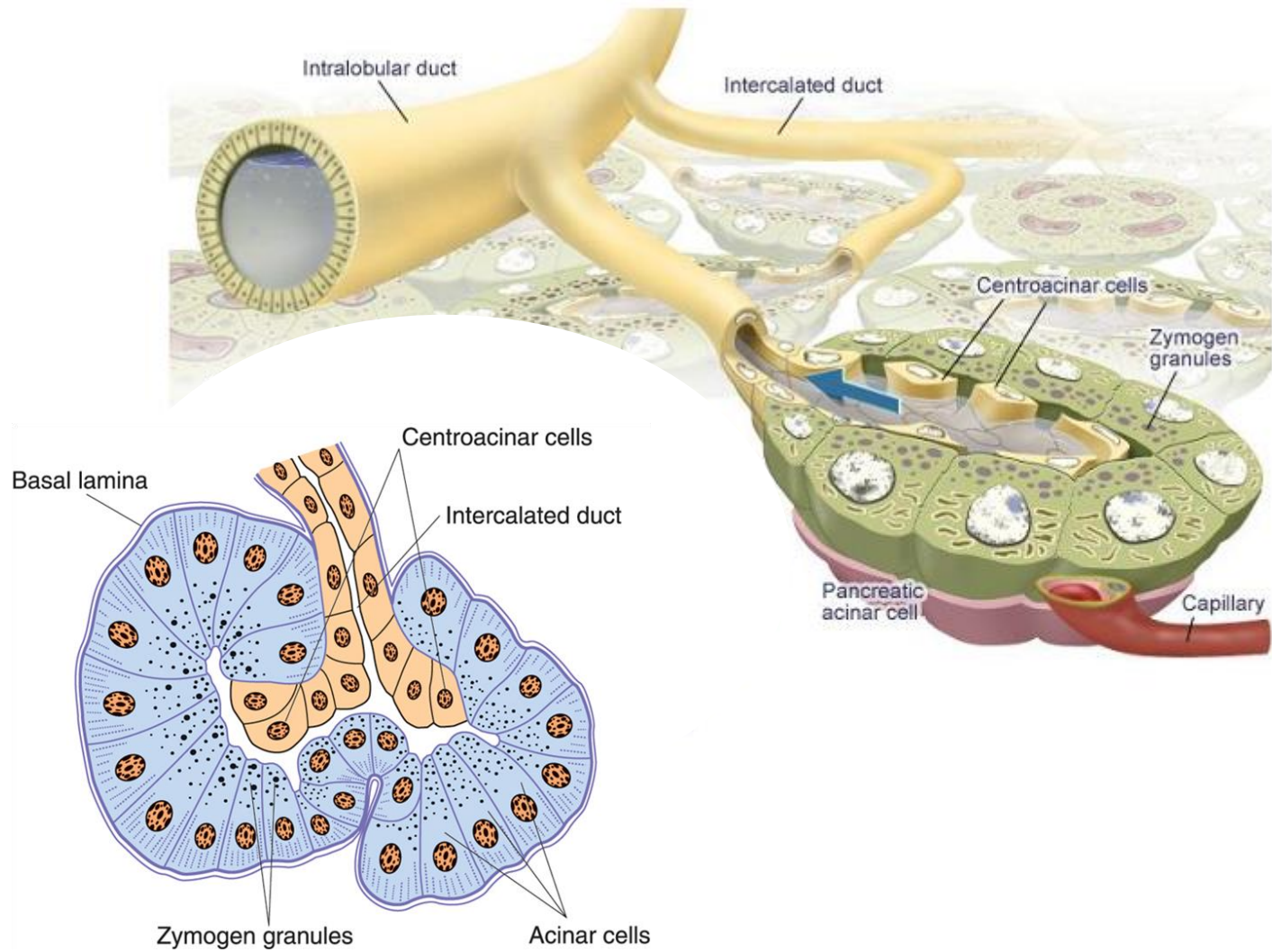
Pancreatic islet: A, B, and D cells. 1. Reticulum, 2. acini

PANKREATICKÝ ACINUS

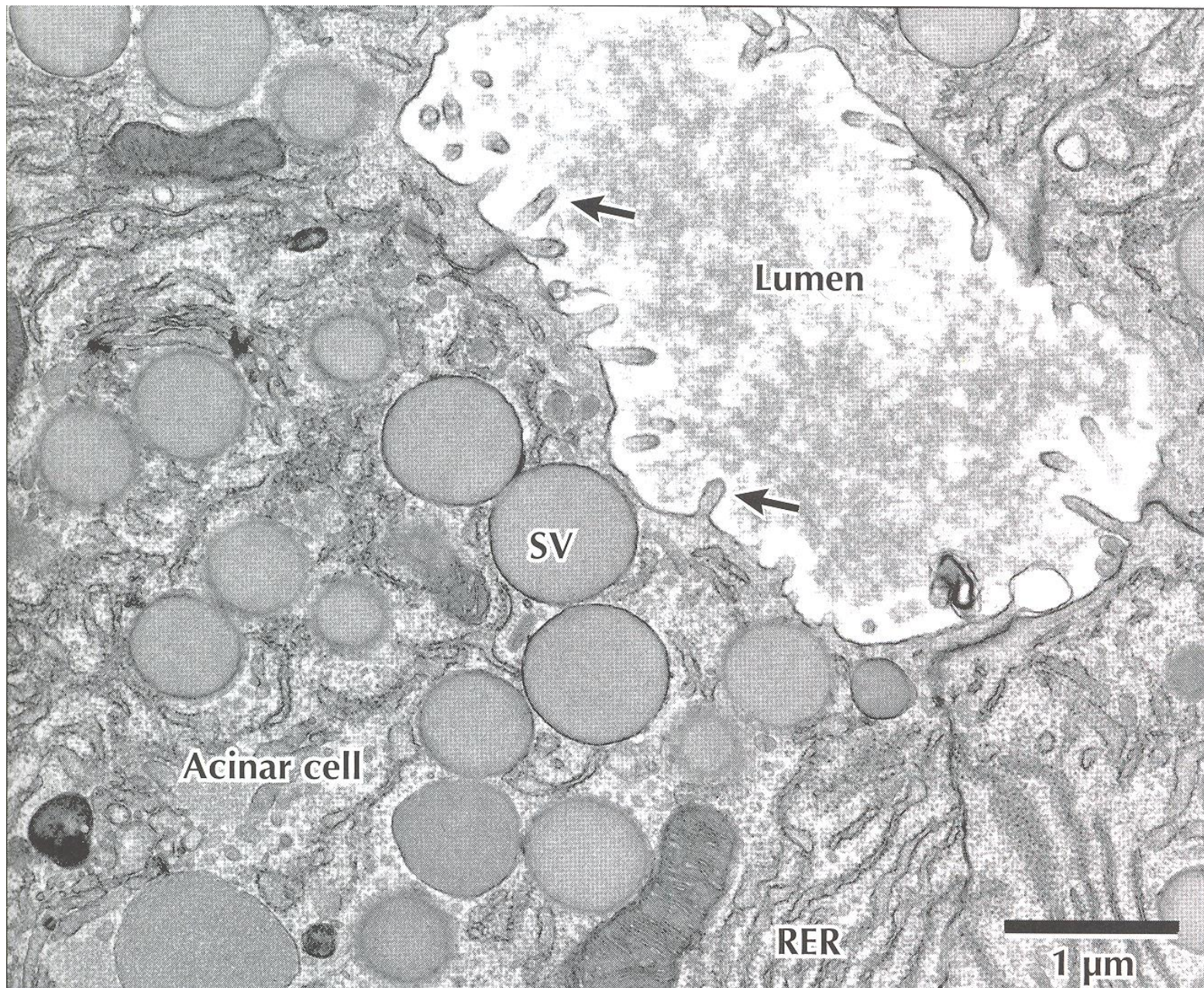
- Epiteliální buňky pyramidového tvaru
- Pankreatické trávicí enzymy
- Vsunuté vývody
- Serózní buňky acinů
 - Polarizované sekreční buňky
 - Bazofilní
 - Apikální část – Golgi a zymogenní granula
 - Microklky
 - Spojovací komplexy
- Centroacinózní buňky
 - Centrálně umístěné jádro, dlaždicový charakter
 - Navazují na vsunuté vývody

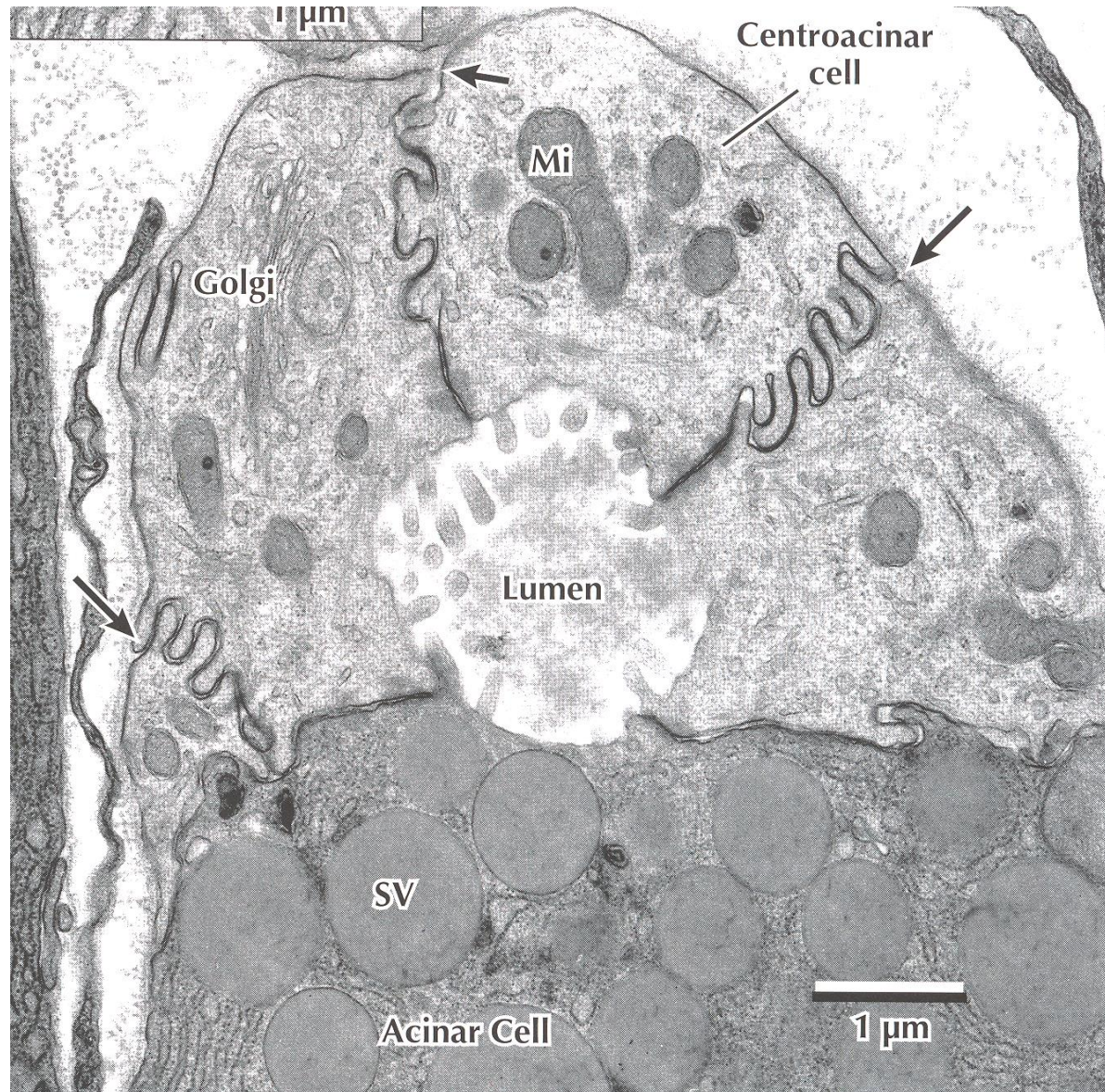
PANKREATICKÝ ACINUS

PANKREATICKÝ ACINUS

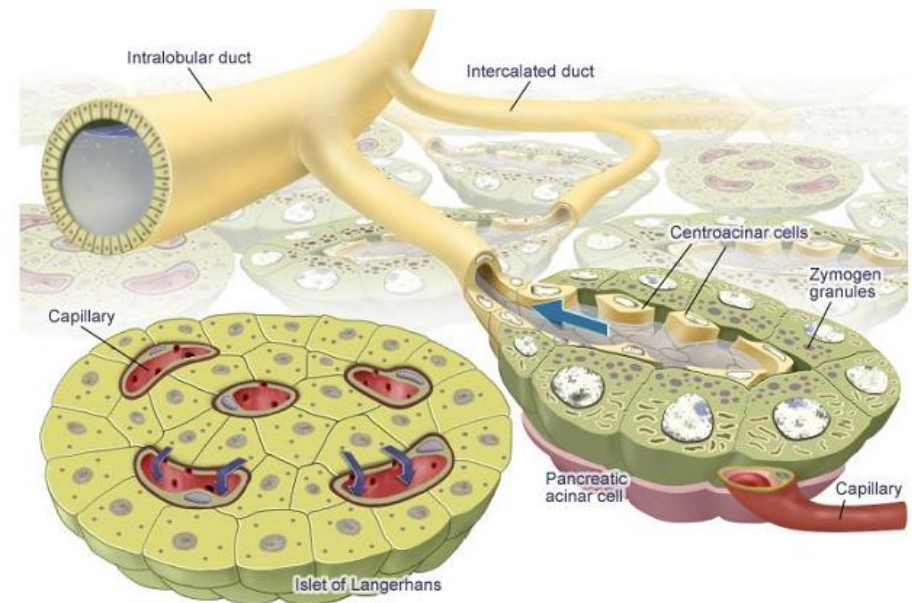
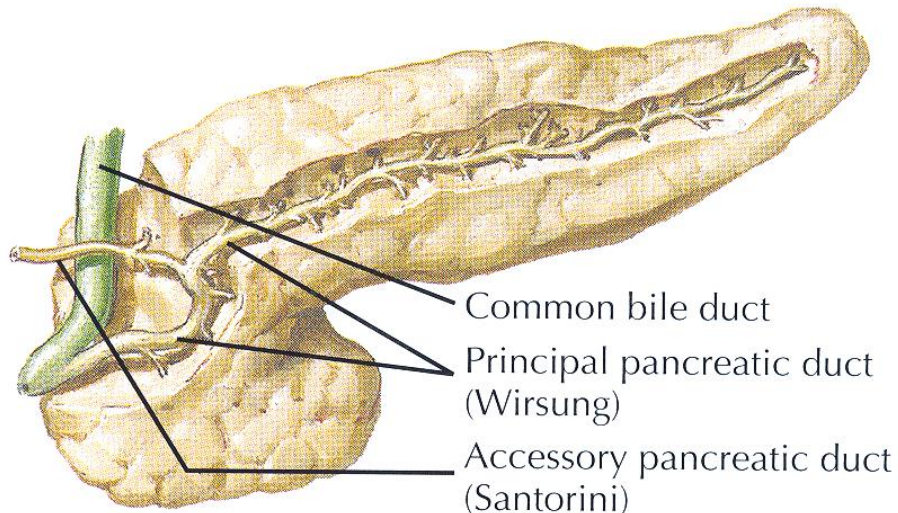

PANKREATICKÝ ACINUS

PANKREATICKÉ VÝVODY

- Centroacinózní buňky
- Vsunuté vývody
 - jednovrstevný plochý epitel + bazální membrána
- Intralobulární a interlobulární vývody
 - jednovrstevný kubický – nízký cylindrický epitel
- Hlavní pankreatické vývody
 - D. pancreaticus major – Wirsungi a D. pancreaticus accessorius - Santorini
 - dvouvrstevný cylindrický epitel a vrstva hustého kolagenního vaziva
 - intramurální mucinózní tubulózní žlázy, pohárkové buňky, EC buňky

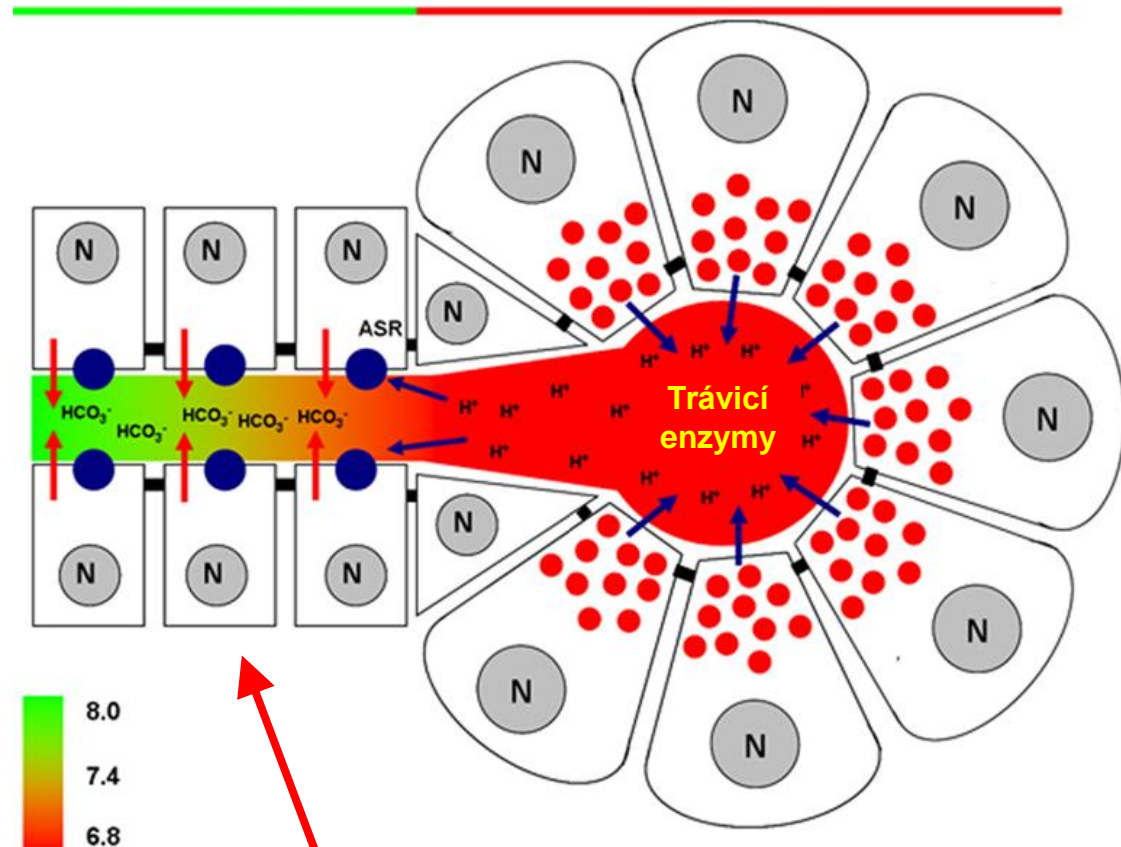
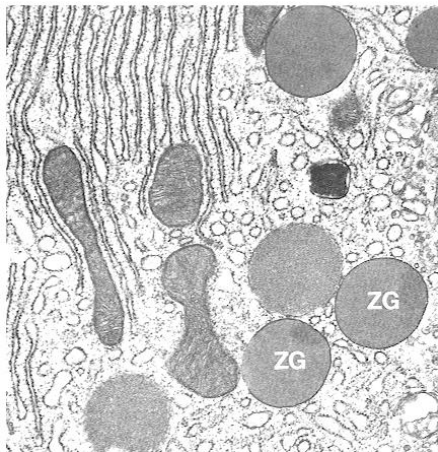

EXOKRINNÍ FUNKCE PANKREATU

- cca 1000-2000 ml denně
- alkalické pH (8.8), HCO_3^- (epitel vsunutých vývodů)
- mucin (epitel velkých vývodů)

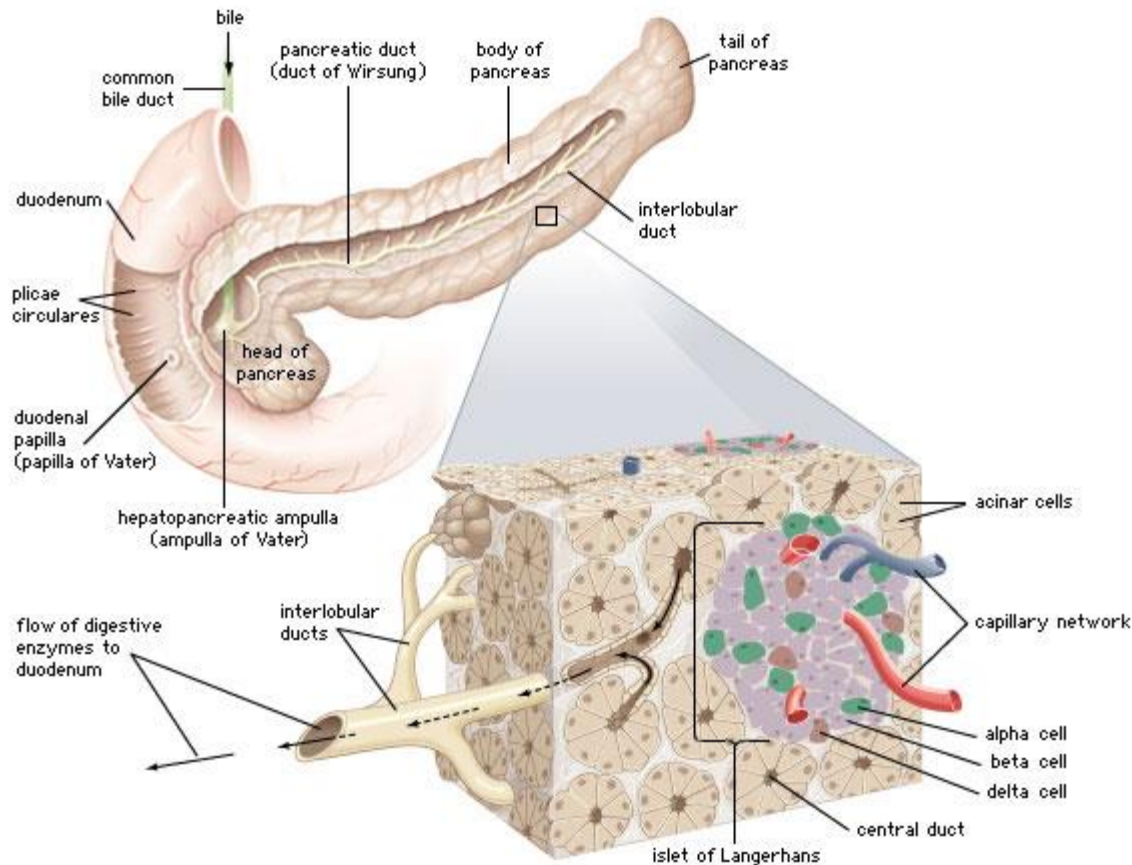
- **Hydrolázy různého druhu**

- Trypsinogen
- Chymotrypsinogen
- Proelastáza
- Karboxypeptidáza
- Pankreatická lipáza
- Amylázy
- ...

Hormonální regulace (sekretin, cholecystokinin) + parasympatikus

ENDOKRINNÍ FUNKCE PANKREATU

Glukagon

- Spotřeba glykogenu v játrech a svalech
- Zvýšení hladiny krevní glukózy

Insulin

- Zvýšení permeability buněčných membrán pro glukózu
- Oxidace glukózy v tkáních
- Snížení hladiny krevní glukózy
- Syntéza glykogenu v játrech a svalech

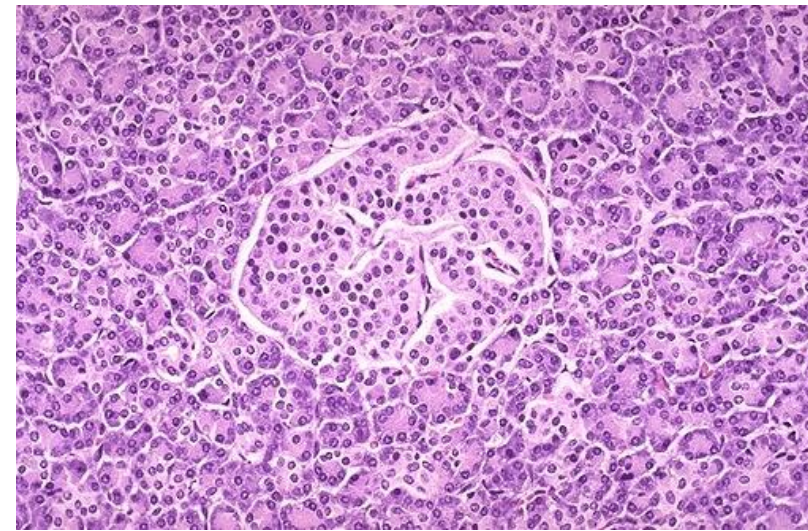
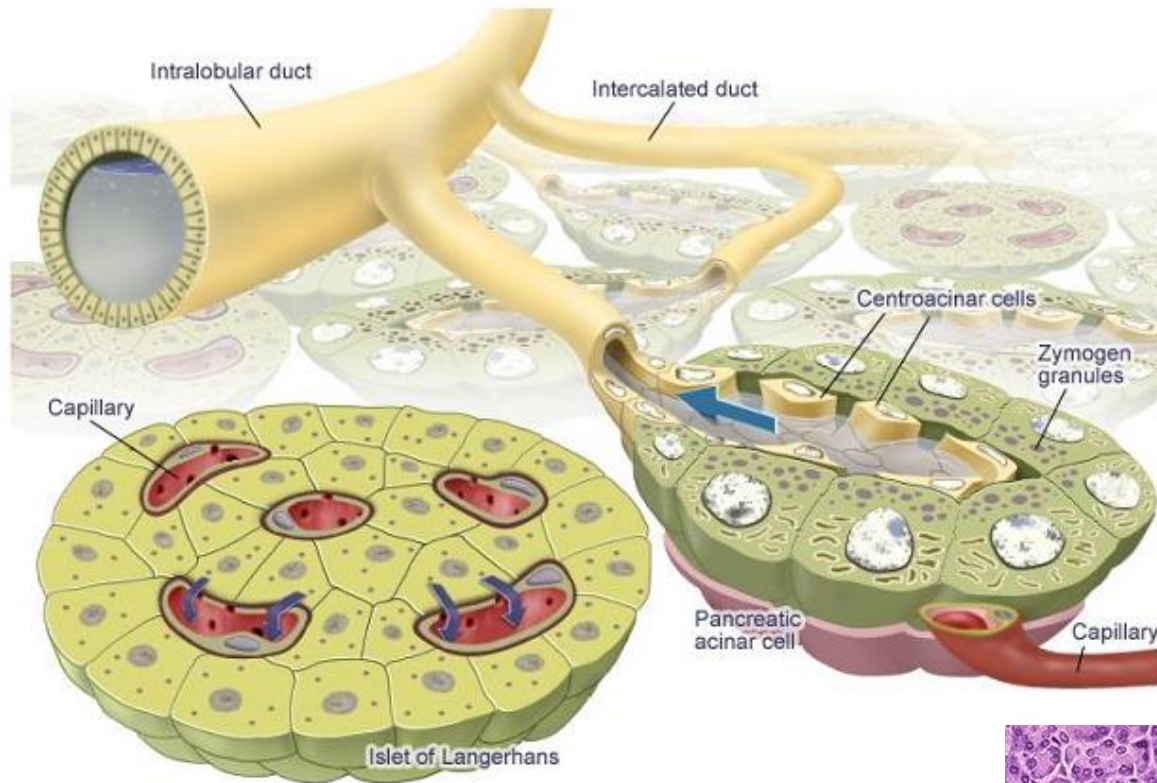
Pankreatický polypeptid

- Autoregulace pankreatické sekrece

Somatostatin

- Zastavuje uvolňování GIT hormonů

LANGERHANSOVY OSTRŮVKY

LANGERHANSOVY OSTRŮVKY

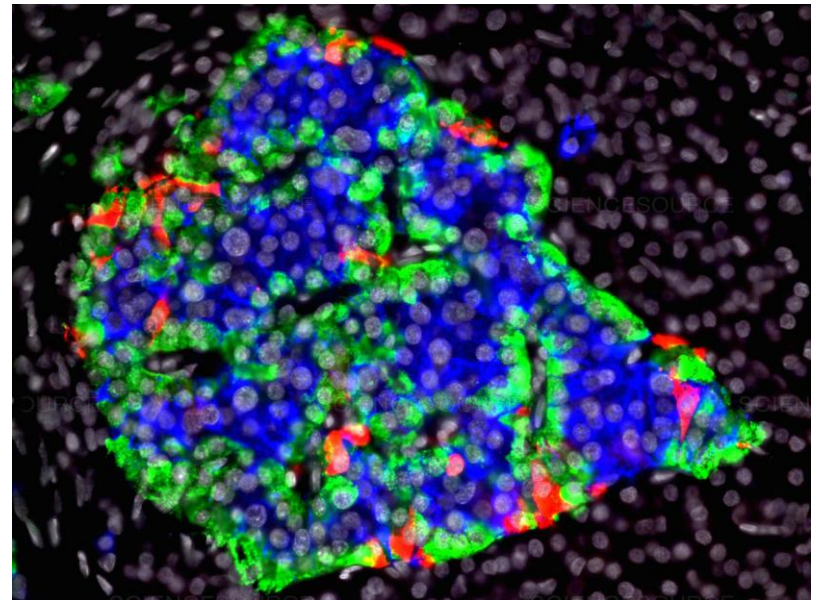
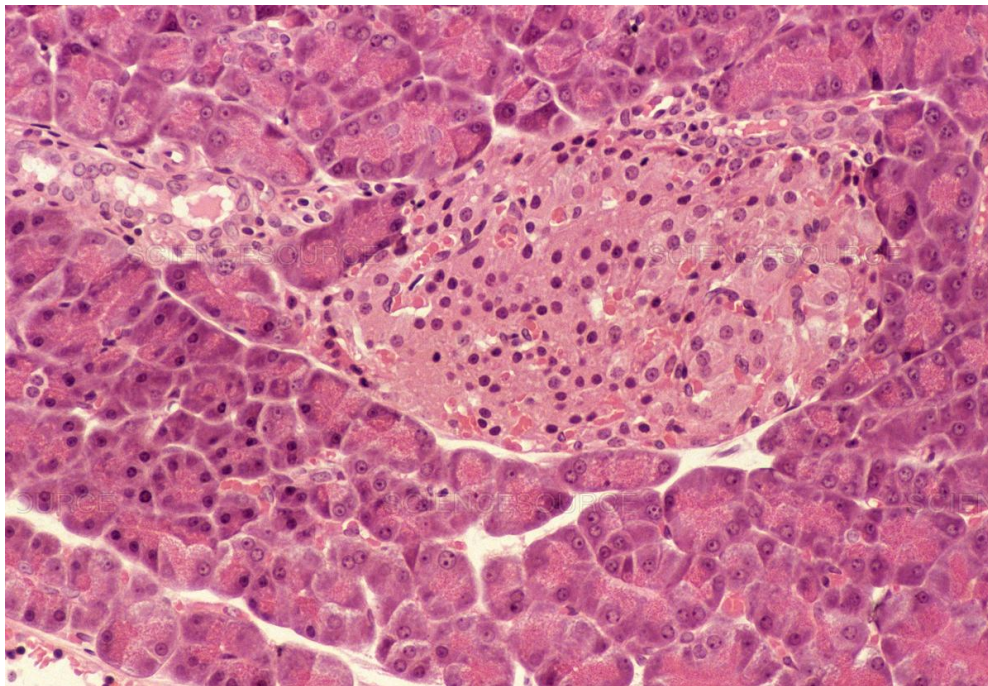
- Skupiny světle zbarvených buněk
- cca $1,5 \times 10^6$
- Tenké vazivové pouzdro
- Trámce epiteliálních buněk
- Sinusoidy
- Obecné znaky APUD buněk

A buňky: 20%, glukagon ■

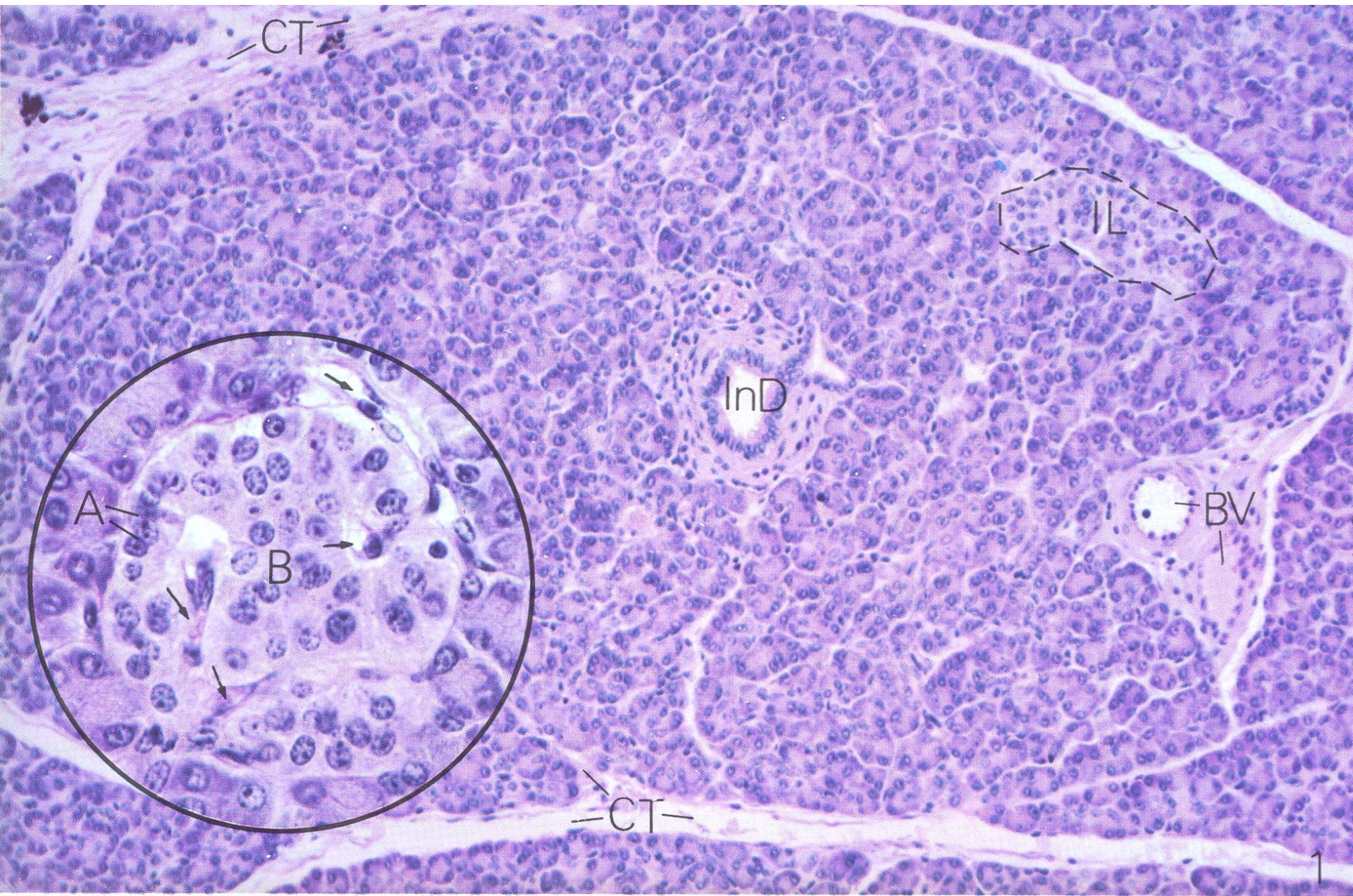
B buňky: 60-70%, insulin ■

D buňky: minoritní, somatostatin ■

PP buňky: minoritní, pankreatický polypeptid

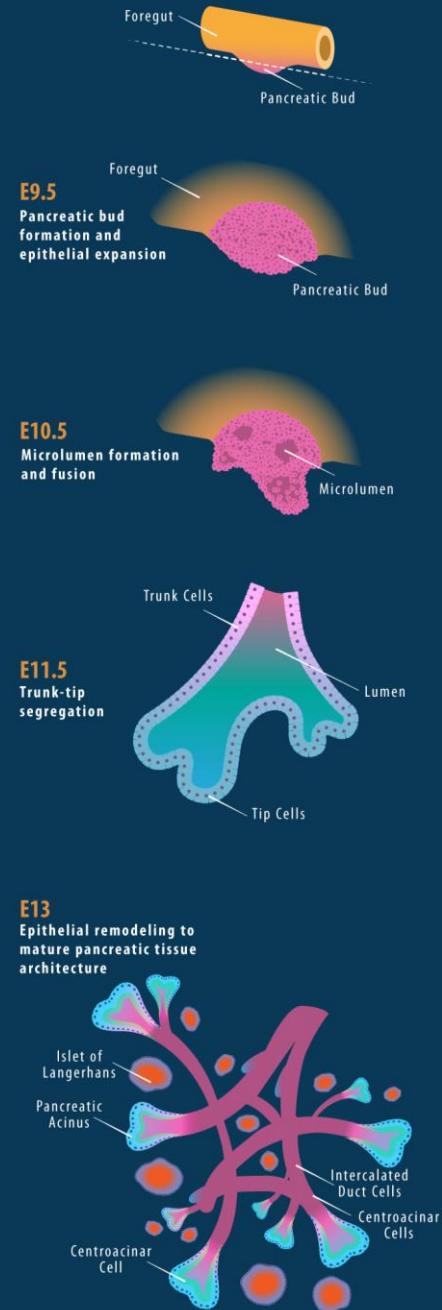
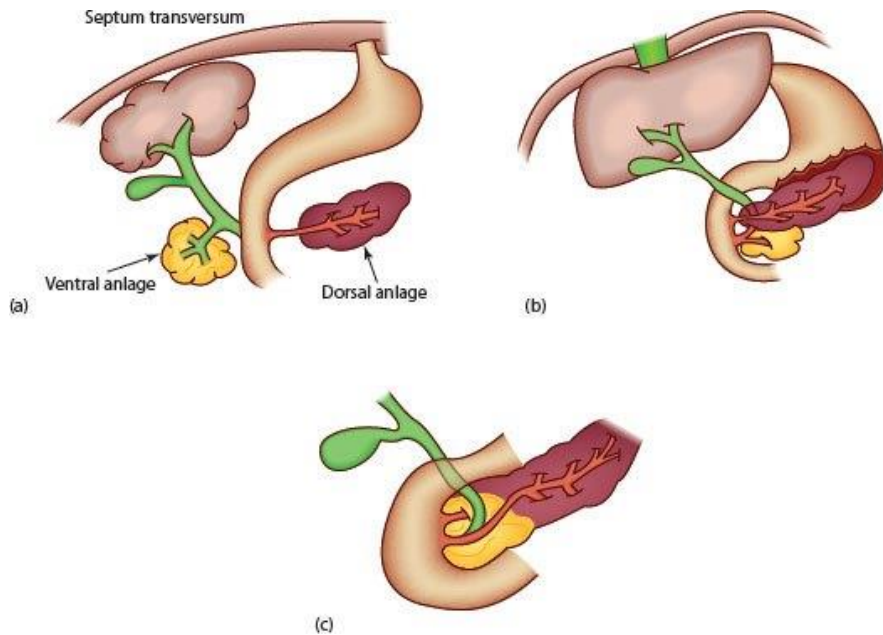
LANGERHANSOVY OSTRŮVKY

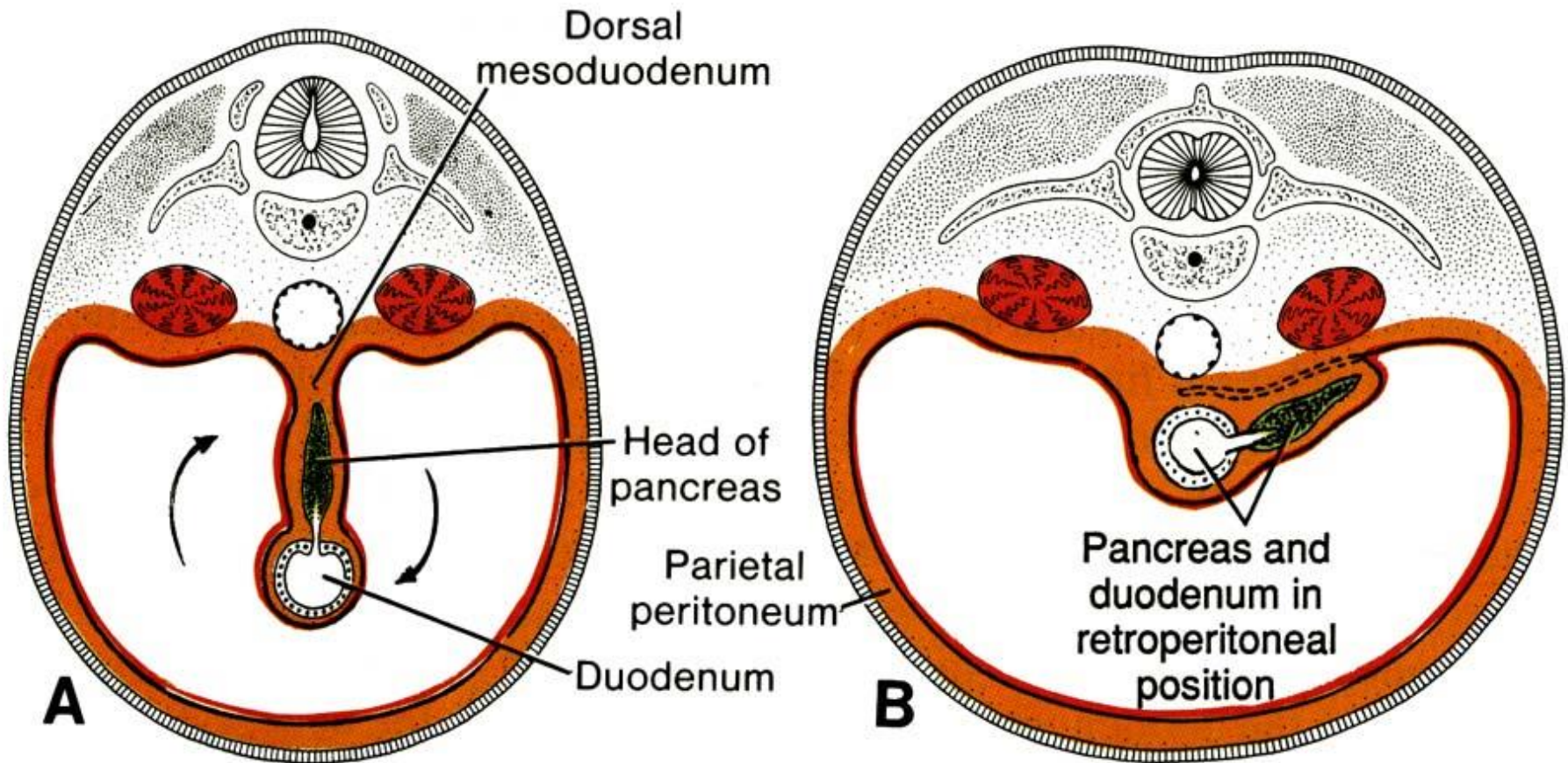
VÝVOJ PANKREATU

Pankreas

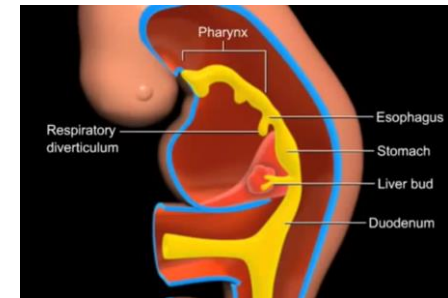
- 4. týden
- Dvojí výchlipka kaudálního úseku předního střeva
- **pancreas dorsale**
- **pancreas ventrale**
- rotace
- ductus pancreaticus
- sekundárně retroperitoneální
- Langerhansovy ostrůvky aktivní od 4. měsíce

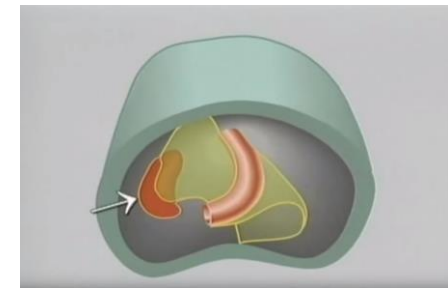
Retroperitoneal position of pancreas is **SECONDARY**

<https://www.youtube.com/watch?v=cBSyOgjTGVU>

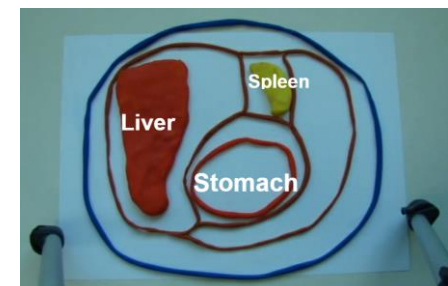
<https://www.youtube.com/watch?v=C8z10UanCKg>

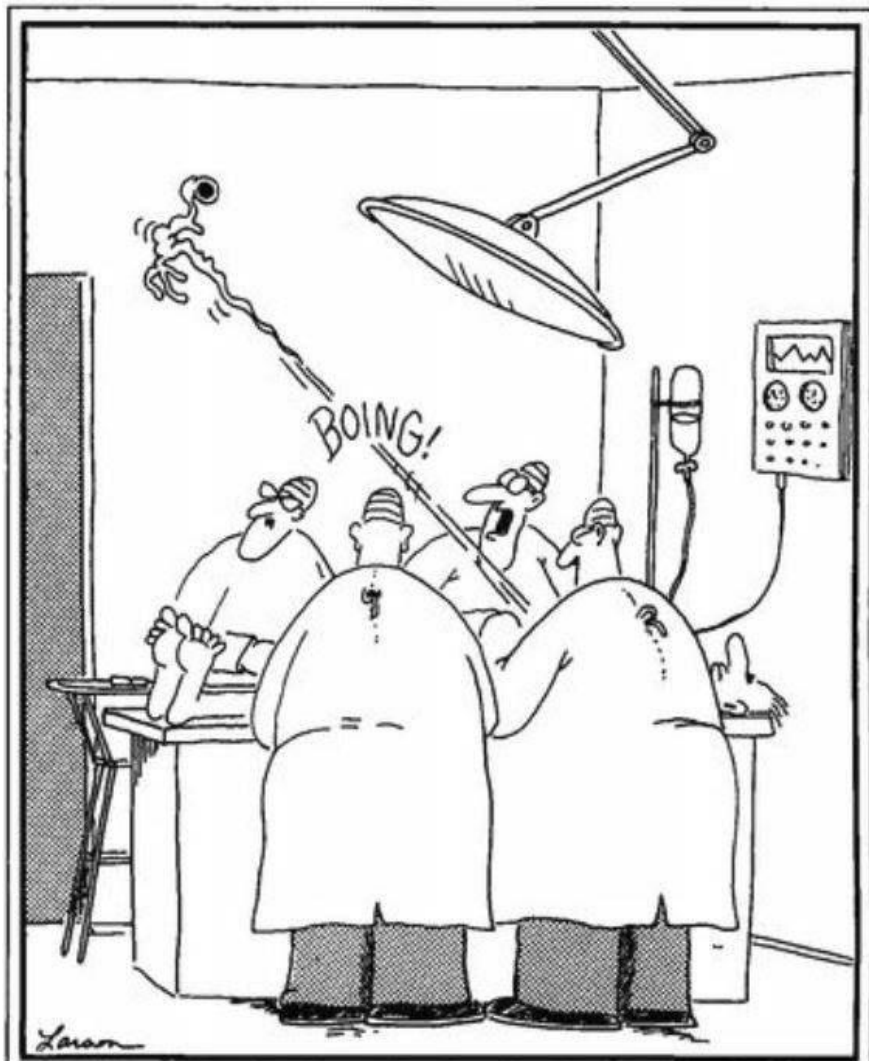

https://www.youtube.com/watch?v=W_twYPeBSRg

https://www.youtube.com/watch?v=UuHI_FsM8IA

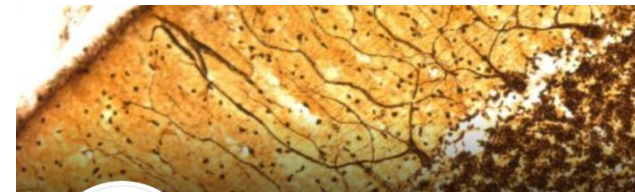

"Whoa! Watch where that thing lands — we'll probably need it."

Děkuji za pozornost

Otázky? Komentáře?

Department
Histology and
Embryology

HistoKlub MED MUNI

@HistoKlubMEDMUNI · Vzdělávací web

pvanhara@med.muni.cz